

Една седмица

Златко Енев

в рая

Златко Енев

**Една седмица
в рая**

ЕКСТАЗ

Берлин, 2014

Тази електронна книга ви се предоставя при условията на лиценза „Криейтив Комънс — Признание — Некомерсиално — Без производни“ версия 2.5 (CC-BY-NC-ND version 2.5).

Една седмица в рая

Небето над Берлин сияе, сякаш излъскано от грижливи немски ръце ...

Звучи плоско, мисли си Владко, чист кич. Небе като небе, никъде не пише Made in Germany. Той отново се заглежда в плетеницата от стоманени конструкции, строителни кранове и рекламни пана, които едва оставят място за малкото парченце небе, което наблюдава от прозореца на купето си.

Германия ... Звучи малко непривично, едва ли не почително, особено след като години наред са те учили да наричаш това място с насмешливо звучащи съкращения ... Гедере. Гефере. Мекере. Дали е случайно, че звучат толкова подобно? Глупости, стига с тая балканска подозрителност. Като няма кой да ни разваля рахата, сами си го разваляме.

„Темный человек с горящим факелом бежал по улице в скучную ночь поздней осени.“

Ето пак. От сутринта насам тая фраза се върти из главата му, натрапчива като популярен рефрен. Откъде ли идва? Той разтърсва глава за да се отърси от думите-комари. Откак перестройката излезе от мода не е чел почти нищо руско, нали ще ставаме западници, не върви никак. А инак думите са силни, спор няма — мрачно-заплашителни, с монотонен ритъм който те кара да мислиш за подковани ботуши, чаткащи по мокри улични павеа ... Русия. Сесесер. Хайде, пак стигнахме до грозните съкращения. Иди кажи, че навикът не бил втора природа.

Брат му вече препира, след малко сигурно ще започне да нервничи, но така е с него, който си има брада, трябва да

си има и гребен. Теодора се прави, че не забелязва, но вече започва да бърза, след това сигурно пак ще се муси, че не е успяла да се подреди. И тя като всички останали се чувства разкъсвана между любопитство и боязън, по всякакъв начин се мъчи да отложи докосването поне малко. Пък и шегата ли е, намират се в Берлин, при това не само в източен, а в *целия* Берлин, кеф ти изток, кеф ти запад, ходи където си щеш, няма стена, няма ченгета, свобода, братко. Запад.

Боян нетърпеливо пристъпя отвън в коридора, в ръката му дими първата за деня цигара. От време на време подава глава през отворената врата на купето, сумти нервно, но не казва нито дума.

Аман, да отидеш с хлапе на баня ... Гледай Теодора как се кипри пред огледалото, ще речеш, че отиваме при английската кралица а не при Митко от Нови Пазар. Но така са жените, с тях работа да вършиш — майка плаче.

Нейсе, това е жената на брат ми пък и жените трябва да са хубави, нали за това са жени, инак кой ще пише за тях поезия? То и аз какво ли съм седнал да говоря, ще речеш, че много разбирам от жени. Ако толкова им разбирах щях ли да бъда ерген на четирийсет години? Ама и Владко как се офлянква, седи и чака диван чапраз докато булката му се наконти, няма да вземе да ѝ каже две приказки като мъж, та да се знае кой тука кум и кой — сват.

Ох, майната му, не трябва да се ядосвам още от сутринта, инак цял ден ще ме боли стомаха ...

Никога не съм виждала по-различни братя, мисли Теодора, докато разтрива руж по бледите си страни. Колкото големият е див, толкова малкият е стеснителен и плах, колкото единият е мачо, толкова другият се нуждае от закрила

и насърчение. Даже и по външност не си приличат — Боян е мургав и чернокос, здраво сложен, само мускули и нерви, Владко пък русоляв, дребен и слаб, косата му започва да оредява още на тридесет години. Мавърът и датският принц — братя? Звучи като тема на пропаднала дисертация.

Тя продължава тоалета си, търпеливо понасяйки бодливите погледи на Боян. Когато новината за женитбата взе да се разчува из факултета, никой не искаше да повярва. Теодора и Владко? Красавицата и ... зверчето? Шушукания, насмешливи погледи, подмятания ... Учрежденско ежедневие ... Но всяко чудо — за три дни, като махнеш почивните. Свикнаха им. Нали всички сме едно голямо семейство ...

Писател. Тя винаги е намирала тази дума някак странно привлекателна, макар че, разбира се, никога не би признала нещо толкова снобско. Един колега, който наскоро се върна от специализация, разправяше, че в Мексико повечето писатели носят револвери. Инак броят им сигурно би намалял застрашително. Е, хората поне си ценят талантите. Какво по-голямо признание за един писател от това да бъде осъден на смърт? Който не вярва, нека попита аятолах Хомейни.

Тя се усмихва на отражението си в огледалото. Кисели вицове, какво друго ни остава? После оглежда за последен път купето. Единият — начеващ писател, другият — отколешен практик, и на двамата главите им — в облаците. Ако тя не се грижи за всичко, ще си изгубят и гащите. Ето, пак са забравили да прегледат багажното отделение, а после — къде ми остана шапката? Инак ще превземат Германия, на приказки кой като тях? От два дни насам само за това се

говори — каква кола ще купят, модел, цвят, години, всичко ... Всъщност говори Боян, а Владко се съгласява — както обикновено. Но така е с тях — редом с брат си Владко сякаш престава да съществува, изчезва от картата като бивша съветска република. Хм, във всеки случай е готов да се съгласява с всичко. А и как иначе — баткото е човекът, който урежда нещата, всъщност и това пътуване никога нямаше да стане ако не беше той. Визи, пари, документи — всичко им се поднася като на сложи-масичка, Боян само маха с ръка — все сватбени подаръци, нищо, че от сватбата мина вече година. Плюс това той е единственият от тримата, който говори немски, и то съвсем не лошо, макар че никога не го е учил системно. Разправя, че го е научил по морето, но кой знае?

Добре, стига толкова. Те все пак са свестни момчетата, не е нужно да ги дразни повече. Тя взема раницата и излиза в коридора (Боян най-после свикна с това да не ѝ помага, Владко и без това знае, че тя не обича такива работи). Германия ... Уф, това име идва като силен вятър в лицето, всеки път трябва да се напряга, за да не присвива рамене.

Те вече бързат напред, отоманците. И тук си остават балканджии. Аха — попаднаха на старата дама с многото чанти. Щат не щат, сега ще стават хамали. Така им се пада.

Владко пъшка под тежестта на оръфания куфар, на който е залепена голяма бележка с надпис „Чупливо“ и слуша как вътре дрънкат шишета. Хей, то по-лесно спиртоварна в Берлин щеше да се отвори, отколкото да се пренесе толкова ракия до Германия. Или може би са буркани, а? Компоти, лютеница? ... Присмял се хърбел на щърбел, сякаш техните чанти не са пълни с течни армагани. Какво друго да доне-

сеш от България? Сини знаменца? Или нови вестници, с голи мацки и псувни черно на бяло ... Гледай, бацьо, и ние можем. Демокрация, шега няма ...

Боян, каквато е хала, не си поплюва, чантите хвърчат като пуканки, госпожата пищи „полека, полека“, хората се обръщат и зяпат любопитно. Трепери, Германия, България иде! Ох, най-последно! И последната чанта вече е на перона, Боян влачи багажни колички, цак-цак — чантите подредени, работата свършена, всичко готово като за изложба. За разлика от брат си той каквото похване, все с вкус го прави, това не може да се отрече.

— Няма нищо госпожа, хора сме, трябва да си помагаме.

Гледай го, даже е галантен. Прилича му, впрочем. Аха, ето ги и посрещачите, оттук нататък вече е лесно. Госпожата вади бонбони.

— Вземете си момчета, да сте живи и здрави, не знам как щях да се оправям без вас.

— Няма нужда, госпожа.

— Ама вземете си, те са хубави, не са български... — Госпожата изведнъж спира, оглежда се гузно, после се спуска към посрещачите.

— А, поне моите внучета ще си вземат, на баба милите, сладките.

Тя тика кутията с бонбоните под носовете на двамата малчугани, но инак не смее да ги прегръща и целува, отде да знае дали това е прието в Германия. Внучетата май думат български не говорят, поглеждат първо към немската мама, тя кима, „свободно“, те си вземат по една бонбонка, а, ето го и таткото, тоя си е нашенец, веднага се вижда. Госпожата се разплаква.

— На мама момчето, доживях да те видя, ох, отслабнал си, мама, с какво те хранят тука? — Тя бърза да подаде спасителната бонбонiera, но синът ѝ нервно я побутва настрана.

— Мамо, стига сега, после ще говорим, хайде да отиваме при колата, че съм паркирал на забранено.

Той непохватно побутва майка си, която все напире да го целува. Види се, чувства се неудобно, дали заради неправилно паркираната кола или защото си е темерут, не се знае. Семейството се изнася на бегом, синът най-отпред, подире му малчуганите и майка им. Госпожата куцука отзад и току поглежда загрижено към чантите, дали все пак не е забравила нещо, ох, аман от бързане, чакайте бе, хора, да си кажем по една приказка ... Пуста чужбина, всичко ѝ наопаки!

Перонът отново е празен, къде изчезнаха всички хора, бомба ли падна? Владко веднага се залепя за прозореца на киоска, аха, и тук списания с голи хубавици. Добре де, и ние знаем, че навсякъде е едно и също, само дето тук-там е малко по-различно ... Теодора е спряла пред щанда за цветя, гледай каква красота, какъв вкус! А плодовете, зеленчуците! От пиле мляко има — и виж как всичко е подредено, по цвят и форма, като в музей, да те е страх да пипнеш. Боян мълчаливо пресмята: кило банани — една марка, значи всеки немец може с една заплата да си купи два-три тона банани. Ох, мамо! Иди, че не им завиждай. А ние си викаме, че сме бананова република. Какви ти банани, братко, както сме тръгнали скоро и картофена република няма да можем да се наричаме, до там я докарахме вече ...

А инак гарата изглежда доста очукана, странно. Е, в западен Берлин те сигурно по-другояче изглеждат, тия тук са от нашата черга, и те до вчера на същото слънце се печеха. Грозни сиви еркери, криви, ръбести павета, сградата остаряла и избледняла като снимка от стар семеен албум ... Види се, и немците не са изобретили още вълшебната пръчица, и на тях ще им трябват доста години докато се отърсят от миналото като куче от бълхи. Deutschland, Deutschland über alles ... Кой като тях, седят си пред телевизорите, зяпат футбол и си жулят биричка. А светът ги зяпа, почесва се умно и се диви: брей, туй немците ...

Той разтърсва глава. От такива мисли полза няма, хайде на работа.

— Елате, няма време. Тук не е като у нас, времето пари струва. Ей го адреса, я да погледнем на картата как най-лесно се стига.

Раз-два-три, те още не са успели да се огледат, а на него всичко му е ясно.

— У-бан четири, пет спирки са дотам.

— Брей, ти пък сякаш в Берлин си израсъл, кога успя да се ориентираш? — почесва се Владко малко завистливо.

— Абе и ние доматиците не ги ядем с колчетата. Хайде, давайте.

— Ами билети? — сеща се Теодора.

— Чакай да питаме на киоска ... Аха, ясно ... У-ха-а-а, ей това се казват цени! За толкова пари София с такси ще я обиколиш! Е, няма как, в чуждо село и керемидите бият. Да не вземете да пътувате на черно, ей! Тука пише шейсет марки глоба!

Теодора и Владко се споглеждат малко гузно.

— Хайде, глупости, не сме деца. Ние и в София винаги си купуваме билети — казва Владко.

— Тъй, тъй, разправяй ги на шапката ми. Сякаш не помня като студент как все до вратата стоеше, да можеш да скачаш бързо.

— Е, студентството е друго. Студентите навсякъде по света са хайдуту, инак кой ще разбутва устоите? Нали така, Доре?

— Докато се надприказвате, метрото замина — отбелязва Теодора сухо.

— Не се казва метро, ами У-бан, това означава подземна железница — пояснява Боян.

— Благодаря за информацията, ще си го запиша.

— А другото е Ес-бан, това пък означава надземна железница.

— Не е надземна, ами градска — отвърща тя ехидно. — Прочетох го в пътеводителя, и ние знаем това-онова.

Владко решава, че е време да се намеси.

— Хайде, стига сте се бърхтили, че и другия влак ще изпуснем, нали искаме да видим нещичко от Берлин преди да хукнем по бизнес (Ох, ако не съм аз, тия двамата главите си ще изкъсат).

Влакчето пристига — и то стара, очукана бричка. Пейките — дървени, над вратата метална табелка, на нея пише „произведено в 1932“.

— Гледай чудо — диви се Теодора. — Тоя влак от музея ли идва?

Боян се чувства засегнат. Всяка критика срещу Германия е насочена към самия него.

— Абе ти ела ми покажи един български влак от трийсет и втора, който още се движи, пък тогава ще приказваме. Тия тук градят за векове, един път като го направят и с бомби не можеш го събори.

— Мерси, аз си предпочитам „Икарусите“.

— Добре, само не си забравяй противогаса.

— Ох, писна ми от вас. — Владко се опитва да изглежда ядосан, но не му е лесно. — Тя от една страна, той от друга. Аз пък какво съм виновен, та да се наказвам помежду ви като голо дупе на пазар? (Аха, това сравнение е интересно, трябва да си го запиша).

— Добре, извинявай — отвръща Теодора, но погледът ѝ блуждае навън, в тъмнината на тунела.

— Оглеждайте се да не пропуснем спирката.

— Няма страшно, аз внимавам, още две остават — обаждат се Боян.

У-банът трака, те седят чинно и предпазливо се оглеждат. Владко регистрира. Мълчалив народ, студен. Не че у нас ще вземат да те прегръщат по автобусите, но хората някак другояче гледат. Инак любезни — ще им се изкривят ченетата от бите шьон. Дали и едно време по лагерите е било така? Ама че съм злобар, не мога да не се заям за нещо. Ние като не сме имали техните лагери, та много сме цвете.

Ха, това пък какво е?

Малко пред тях се оформя объркване. Хората продължават да си седят, но нещо не е наред, чувства се как всички започват да настръхват. Какво става тук, няма ли някой да обясни?

Аха ... Един младеж, съвсем обикновен, в кожено яке и джинси, се усмихва и говори с един от пътниците. Владко

не може да види другия, някой му препречва пътя. Той се изправя, изпъва врат. На пейката седи млад мъж, черен ... Но защо всички гледат настрани, какво става?

— Брат ми, какво разправя тоя?

— Гледай си напред, това не е наша работа.

— Ей, чакай, какво се блещиш такъв, аз само питам.

— Аз пък само ти отговарям.

— Слушай, не ми харесва тая работа. Кажу какво казва немецът.

— Ти какво, от небето ли падаш? Не виждаш ли как всички гледат като настъпени жаби?

— Ама ...

— Няма ама, гледай си работата.

— Чакай бе, нали и ние сме чужденци, те и нас ли така ...

— Ако продължаваш да зяпаш, може и до там да стигнем.

Владко се сконфузва, без да иска също започва да гледа настрана, но нещо го гложди отвътре, не го оставя на мира. Междувременно немецът май се е распалил, започва да ръкомаха заплашително, африканецът седи мирно и гледа през прозореца, от всички страни — тишина. Пред очите на Владко се появява картина от детството: долу между тополите при реката хлапетиите са приклезили едно бездомно куче и му окачат телена примка на врата, то се мята диво, дращи, хапе, но няма спасение, хай-руп, увисна помиярът, гледайте сега как ще се осере, ха така, окачете му ламарина, та да дрънчи, иху, иха, ха сега! Видяхте ли? Осра се, нали ви казвах! Владко реве, тича към къщи, мамо, мамо! У-у-у, женчо, женчо, Владко-патко, Владко-патко ...

Ръцете му изведнъж овлажняват, започва да му се повдига.

— Какво, така ли ще гледаме?

— Седи си на задника и не ме ядосвай, сами ли да си търсим боя? Щом немците не се бъркат, и ние няма да се бъркаме.

В това време една баба става от мястото си, приближава се към германчето и започва да му говори нещо. Владко чува само „полицай, полицай“. Момчето извива врат, гледа я злобно, по вълчи, но не казва нищо. Хората продължават да гледат настрана. Африканецът, почувствал подкрепа, става от мястото си и напирва да се бие. Германчето се усмихва накриво, бръква в джоба си, африканецът прави крачка назад и се оглежда за помощ... У-уф, спирка. Африканецът слиза, германецът остава, слава богу, не можах да се срещнат континентите... Брей, изпотил съм се от зор.

— Хей, това е нашата спирка! — вика Боян. — Ама че сме зяпльовци. Бързо!

Едва успяват да се промушат през вратата, за малко да се заклепят. Владко търси с очи африканеца, но той вече се е изгубил в навалищата. Те стоят и се оглеждат гузно, никой от двамата не смее да погледне към Теодора.

— Ама тоя наистина ли искаше...

Неприятното чувство в стомаха и устата все още не е изчезнало, Владко търси с очи кошче за боклук, за всеки случай.

— Не знам какво искаше, но това в джоба му не беше отвертка — отвръща Боян начумерено. — Хайде, стига толкова. Нищо не е станало, да тръгваме.

Владко се сгущва в якето и се оглежда тревожно. Градът, който допреди малко му се виждаше изпълнен със светлина и въздух, сега изведнъж му се струва мрачен и заплашителен.

— Как мълчаха всички ...

— Какво да правиш, така са ни учили — отбелязва Боян философски.

— Дай тогава от ученост да си заврем главите в задниците.

— Стига де, голяма работа! Заради един негър сълзи и сополи ще роним.

— Не се казва негър — обажда се Теодора ядно. — В Америка вече им викат афро-американци.

— Ако ще афро-марсианци да им викат, все тая. Оцет и олио не се мешат.

— Не знаех, че си бил расист.

— Не съм расист, а реалист, за разлика от теб.

— Хайде, пак се счепкахте, а аз какво да правя помежду ви като ... — Владко търси някое друго необичайно сравнение.

— Като какво? — Боян го гледа изпод вежди.

— Като нищо.

— „Като голо дупе на пазар“, нали така беше?

— Е и какво, сравнението не е лошо. Даже мисля да си го запиша.

— Сравнението ти е плоско като кравешко лайно на баир, ако искаш, това можеш да си запишеш.

— Бояне, остави го на мира, чуваш ли!

Теодора диша учестено, ресниците ѝ потрепват бързо. Владко се опитва да я прегърне но тя мълчаливо го отблъсква. Боян пали поредната цигара ...

Перфектен натюрморт.

— Е какво, така ли ще се гледаме? — Владко пристъпя от крак на крак. — Уморени сме от пътя, това е всичко. Трябва ни малко почивка. Какво ще кажете за един горещ душ? А след това по една бира, на сянка? Хайде, брат ми, показвай пътя, нали ти си екскурзовод тука.

Потеглят мълчаливо. Юнският ден ги къпе в щедра светлина, мирише на разцъфнали липи. Владко скоро забравя караницата.

— Гледай колко коли, а въпреки това се диша свободно.

— Щото са с катализатори, затова — Боян все още говори малко троснато. Види се, не му е минало.

— Хайде де, Трабант и катализатор.

— Ти досега колко Трабанта видя?

— Вярно, започнали са да изчезват, даже и Вартбурзи няма.

— Няма ами, те да не са луди? Ти ако можеше да избираш, Трабант ли щеше да си купиш?

— А, ето един! — вика Теодора с тон на корабокрушенец, открил земя. — Гледай как са го нашарили, на зебра прилича.

— Хлапешка работа — отбелязва Боян пренебрежително. Има си хас сериозен човек Трабант да кара.

Все пак напрежението е поотминало, сега те се опитват да броят минаващите Трабанти, постепенно се увеличат и започват да се радват на всеки следващ като деца. Ето, още един.

— Видя ли го, комби, като на татко! — бърбори Владко възбудено. — Даже и цвета е същия. Хей, да не забравим да се обадим, мама сигурно си умира от притеснение.

— Ей там отпред, още един — допълва Теодора. — Е, и тук хора живеят, не е като да сме дошли на Марс.

Те се оглеждат със светнали очи, от обект на вицове и презрителни забележки Трабантът изведнъж се превръща в нещо родно, спасително. Нищо, че прилича на сапунерка, нищо, че е на изчезване. Важното е, че го има, че не е навирил краката, я го гледай как пърпори наперено редом с лъскавите лимузини. Така де, те като карат Беемвета да не би да имат по три очи? Нека и те да покыхат малко, да видят ние как я караме.

Това откритие ги окуражава, те започват да търсят и други прилики.

— Гледай, кооперациите им са също така очукани като нашите. И панелките им са същите.

— Те навсякъде по света са си същите — Боян е авторитет по тия въпроси, нали е завършил строителен техникум.

— Ти пък как приказваш, сякаш света си обиколил — заяжда се Теодора, но бърза да добави помирително: — В западен Берлин дали има панелки?

— Не знам, скоро ще разберем.

— Я вижте — и тука павета, само дето не са жълти — отбелязва Владко, колкото да каже нещо, защото се чувства отговорен за мира в компанията. — И навсякъде разкопано, също като при нас. Митко в панелка ли живее?

— Ей сега ще видим, малко остана.

Най-после. Тримата се изправят пред високата тъмно боядисана врата. Не, не е панелка, тук цялото кварталче е

само от кооперации — стари, сиви, грозни като прогнили зъби. Е, те сигурно само отвън изглеждат така.

Боян натиска звънеца. Ей, не толкова дълго, ние не сме от пожарната! Обажда се плътен женски глас. Аха, всичко е ясно. Хей, пристигнахме.

Малко безцветно дворче. Сградата — сива, с изключение на разноцветните петна от олющена мазилка. Може да е строена по което и да било време на тоя или миналия век, трудно е да се каже. В единия ъгъл на двора — голям куп боклук, просто част от цялото, след ден-два и те ще престанат да го забелязват. Разбягват се котки. Дървените стълби скърцат под краката им, боята по стените тук-там е започнала да опада, всичко изглежда някак намусено, неприветливо. „Също като в София“, отбелязва Владко с известно облекчение, но и с малко досада — толкова път, толкова усилия, само за да се окажем отново у дома? Боян го изглежда накриво, ще му се да каже, че на харизан кон зъбите не се гледат, но за щастие в този момент те стигат до търсения етаж.

Съпругата на Митко се казва Фрида, а бебето — Макс. Тя е висока, слаба блондинка, а Макс е сладък дебеланко с пухкави гънки по вратлето. Берлинският ѝ диалект едва не прекръшва гръбнака на бояновия немски език, но след няколко повтаряния той разбира, че трябвало да си изуят обувката, току-що била бърсала пода. Добре дошли, значи.

Те пристъпват на пръсти, носейки обувката си в ръце. Фрида раздава команди. Раниците — в тоя ъгъл. Тук ще спите, кушетката е разтегателна, ИКЕА. Има и надувен дюшек, пак ИКЕА. Ето я банята, ето я кухнята. А това е другата стая, в нея спим ние.

Те за първи път осъзнават колко малко е апартаментчето — две стаи и кухня, а това, което Фрида нарича баня всъщност е тоалетна, самата баня е просто душ-кабина, поставена в един ъгъл на кухнята. Затиска ги неудобство, Теодора бърбори объркано.

— Леле, как ли ще притесняваме хората. Ама ти знаеше ли, че били толкова на тясно?

— Отде да знам, Митака нищо не каза.

— Ще си умра от притеснение.

— Стига де, щом са се съгласили, значи са си направили сметката.

Владко се е вторачил във високата кахлена печка до стената и се почесва учудено: „Ама те наистина ли се отопляват с дърва и въглища? Като едно време?“ На лицето му се изписва поредната разочарована усмивка: „На ти една Европа, на ти една Германия.“ После той се сеща за разнебитената нафтова печка, с която майка му се отоплява в къщи и се усмихва сконфузено. Намерил на кого да се присмива. Щото при нас и налъмите цъфтят, нали?

Междувременно Боян преговаря с Фрида: чувстват се доста мръсни, дали ще могат да вземат по един душ? Тя ги оглежда преценяващо, хм, кабината е малко сложна за ползване, гедеерска. Следващият месец ще я сменят, но засега е така.

— Няма проблеми, ние човек в космоса изпратихме, та с един душ ли няма да се оправим?

Тя само се усмихва. Е добре, оправяйте се, аз няма да ви преча.

Ха сега де! Кабината, оказва се, наистина е един вид тест за интелигентност. Водата идва или ледено студена или

вряла. Боян напразно върти крановете колкото може, спасение няма. Той вече проклина юнашката си самоувереност, защо ли не попита преди малко, тя сама искаше да обясни, но не, вече е късно. Той се залива полека със студена вода и тихичко псува под нос източногерманското изобретение.

И тия като нас из пещерите са се крили, даже и баня си нямат като хората, ами се наказват с тия телефонни кабинки, а уж Германия. Ама не, ще се оправят те, гледай тато Кол как им налива марки в устата като на болен — пилешка чорбица. Ще се оправят и още как, ще зачервят гребена, ще започнат и те златни яйчица да снасят като братовчедите от другата страна, няма какво да ги мислим. Само ние дето няма да се оправим, ние-е-е-е... А и как иначе като всичките ни братовчеди — още по-голи от нас? Събрали сме се там долу все хитреци, хайдутни и гуляйджии, майстори по съвети и дяволии, за работа — не ни търси. Абе, карай! Като няма риба — раци ще ядем, ако пък и раци няма — ще си гризем кокалчетата. Пей сърце, пей!

Берлин. Град на контрасти, както пояснява пътеводителят на Теодора. Не очаквайте да намерите тук достолепната красота на Париж или Прага, тя отдавна е пометена от съюзническите батареи. Затова пък попадате в пулсиращото сърце на нова Европа, пригответе се за една странна смесица от вехто и свръхмодерно — очукани сгради и луксозни коли, руини от войната и лъскави стъклени кули, огромни паркове и задръстени улици, назъбени парчета от стената редом с гордия Райхстаг ... Високи църкви, напъващи се да прободат небето, масивни каменни дворци, очукани от шрапнели, оплескани с боя паметници на доскорошни герои, безлични панелни комплекси и разкошни вили с фа-

шистко минало — всички пъшкащи под бремето на една дълга и нелесна история, всички жадуващи за промени, за бъдеще ...

Добре дошли, добре дошли, повтаря пътеводителят ...

„Но само ако сте за кратко“, мълчаливо добавя Теодора.

Наперен народ, господарски, мисли си Боян. Гледай само жените как се разхождат, не поглеждат ни наляво, ни надясно, хич не ги интересува дали някой ги зяпа или не. Пък и колко са безгрижни. Оставили тук направо на улицата цяла палета тухли, газобетонни, сигурно една чанта пари струват — и никой не ги пази. Ако това беше у нас, тухлите досега да са изчезнали, куче влачи — диря няма. Магазините пращат от стоки, цените човешки. Благоденствие. Изобилие. И спокойствие — никой не се бута, никой не се кара. Даже и в автобусите има място за всички. Ех, кога ли и ние ще стигнем до там?

— Влади, гледай тук! — вика Теодора, която е спряла като вкаменена пред един плакат, на който се вижда главата на странен мъж с подвити нагоре тънки мустаци, очите му изблещени, ще речеш, че някой го души. — Дали! Изложба на Дали! Можеш ли да си представиш?

Боян свива рамене и пръхти ядосано. Хайде сега, превземки! Той също се вълнува от много неща (например концерта на „Стоунс“, за който съобщава следващия плакат), но това съвсем не го кара да се разтапя така, особено пък когато нещата явно не са му по джоба. Между другото тук пише, че изложбата съдържа само скици. Не е чак толкова голяма работа, хайде стига горчиви въздишки. Той изчаква докато възбудата на двамата културманиаци се поуталожки,

после ги побутва напред. Дайте да не се вдетиняваме, тука всичко има, ако се опитваме от всяко нещо да опитваме, времето за нищо няма да стигне, за парите пък съвсем да не говорим. Те въздъхват още няколко пъти, колкото да не се предават без борба, после продължават.

Междувременно са стигнали до Александърплац и Боян предлага да си позволят дългоочакваната бира. Най-после. Тримата се отпускат в удобни плетени столове току под телевизионната кула, той поръчва с тон на човек от свят, хей, кой като нас! Обгражда ги многоезична глъчка, повечето хора наоколо са също туристи като тях. Група възрастни американци, мъжете в къси панталони и дълги до коленете чорапи, жените с ослепително червени, дълги маникюри, разговарят шумно и възбудено. „This place has anything but color. That’s what Stalinism is about, honey¹.“ Малко по-натък седят млади французи, всичките в джинси и якета, до тях — двама индийци в снежнобели дрехи, с големи тюрбани и строги, властни лица. И, разбира се, неизбежната група японци, слушащи обясненията на екскурзовода с вида на ученици, които след лекцията ще бъдат изпитвани.

— Вавилон — казва Владко и се усмихва блажено.

— Вавилон с хубава бира — допълва Боян, отпивайки с наслада от запотената халба. — Четох някъде, че в Германия имало над пет хиляди вида бира. Какво ще кажете, а?

— От бира се прави корем — обажда се Теодора. — А от много бира — голям корем.

1 На това място има всичко друго освен цвят.
Ами то това е сталинизма, скъпа.

— Като ще е корем, поне от хубава бира да е — отвръща Боян беззлобно. Приятното юнско слънце го размеква и му отнема желанието да спори. Пък и коремът не е негов проблем, той го знае и не се засяга от глупости.

Тримата се отпускат в столовете и започват да попиват картоненото великолепие на площада, построен по правилата на една архитектура, в която кривите линии очевидно са строго забранени. Отвсякъде ги заобикалят бетонни кутии, всичко говори за неумолима увереност в силата на геометрията и правите линии, за преклонение пред яснотата и простотата. Само овалният купол на гарата, неизбежен компромис с миналото, напомня за това, че този град е преживял и по-различни времена.

Впрочем, не само. Вече се вижда, че желязната праволинейност на площада е започнала да поддава и тук-там избиват кълновете на нещо ново, нещо хаотично, непокорно, което дори и при най-добро желание не може да се впише в порядъчния мир на плановото строителство. Фонтанът по средата на площада е покрит с пъстри графити, недалеч от него група перуански музиканти изпълва пространството с носталгично-нежни песни, а малко по-нататък са се появили множество яркочервени будки за бърза храна, в които неуморни китайци се трудят безспирно, за да утолят глада на многоглавата туристическа хидра. Площадът диша — дори и под тежкия сив грим, с който го е покорило немското преклонение пред ефективността и правилното подреждане.

— Някак по-шик си го представях — обажда се Владко предпазливо. — Все пак, Германия.

— Чакай де, ние още нищо не сме видели — отвърща Боян малко троснато. — Тия тук до вчера на нашето дере-дже бяха, ти какво искаш? Беднотия и красива архитектура не вървят заедно, това е ясно.

— Баухаус също е роден от беднотия — намесва се Теодора. — Но въпреки това никога не е приличал на тия... кашони. Немците знаят и две, и двеста, другаде трябва да е причината.

— Като ви слуша човек ще рече, че в Париж сте родени. Причината е една и съща от Сибир до тука, това всеки го знае. Е и какво? У нас да не би по-красиво да строят? Ако София беше бомбардирана малко повече, сега цялата само от панели щеше да бъде.

— Сигурно си прав — проточва Владко с обиграния тон на академичен въжеиграч. — И все пак ми се струва, че не всичко е толкова просто. Ние каквото и да правим, все ще се изхитрим тук-там да оставим по някой дефект, дали ще е дупка, дали паднал комин, няма значение. И все пак си личи, че е правено от хора. При немците такова нещо няма — каквото и да захванат, все така ще го направят, че после цял свят се чуди това хора ли са или машини. И за хубаво, и за лошо.

Боян го гледа стръвно, неспособен да преглътне онова, което му се вижда като безсмислена игра с думи, реалност и истина.

— Ти какво, още малко и ще ни изкараш по-велики от немците, а? Щото на две магарета сламата не можем да разделим, затова ли? Намерил за какво да ни хвали, че не можем едно нещо да свършим, без да го изкусурим. Хайде, като сме толкова велики, защо не си купиш тогава нашен-

ска кола, ами си тръгнал да биеш път до Германия? Щото сме най-големите майстори, нали? И хиляда години да минат, България все така ще си крета отзад, все от много майсторлък! Хубава ни била работата, щото с дефекти! Тоя път го мацна като сопол в манджа!

Той ядосано отпива от бирата си и тресва халбата обратно, при което покрива всички с фонтан от пръски. Това окончателно разваля настроението му и той потъва в мрачно мълчание от което, види се, нищо не може да го извади.

— Не става дума за дефектите, а за човешкото. — Решил, че е отишъл твърде далеч, Владко предпазливо се опитва да поправи грешката си. — Исках само да кажа, че и техният медал сигурно си има обратна страна. Студена.

Но Боян отказва да слуша повече. Доброто настроение го е напуснало, а заедно с него — и желанието за приказки. Той изведнъж се сеща, че е дошъл в Берлин по работа, а не за удоволствие.

— Kellner! Die Rechnung, bitte¹.

Младият човек в снежнобяла престилка се приближава бавно, очевидно стреснат от резкия тон. Боян обаче отказва да забележи раздразнението му.

— Ja, ja, wir wollen zahlen²!

Минута по-късно той гледа малката касова бележка с разширени от удивление очи. За миг се оглежда безпомощно, сякаш се надява, че това е само шега, после отпуща рамене пред неумолимата яснота на цифрите и мълчаливо подава сметката на Владко. Той изхълцва на свой ред, тоя

1 Келнер, сметката, моля!

2 Да, да, искаме да платим!

път добре се наредихме, после подава бележката по-нататък. Теодора, вече подготвена от реакциите им, дори не си прави труд да чете, ами отваря портмонето си и започва да търси по-едри банкноти. Цари мълчание.

— Така ни се пада като забравяме кои сме! — отсича Боян малко по-късно, потиснат от шока на германската скъпотия. — Тръгнали сме и ние с мечката дренки да ядем. Отгук нататък — никакви кръчми! Като ни затрябва нещо — само в магазина. И да не забравяте — ще търсите ALDI. Другите магазини са за богатите, разбрахме ли се?

Владко и Теодора кимат потиснато. Усещането за бедност, малоценност и незначителност, преди напълно непознато, ги затиска като капак на ковчег. Германия. България. Защо всичко се извъртя така бързо, защо изведнъж сме в различни кошари, нали до вчера всички бяхме равни? И дали го заслужаваме, наистина ли сме толкова негодни и незначителни? Защо, коя е причината? Някъде отвътре се надига сърдито гласче, което крещи: „Не, не, не! Не може да бъде, ние всички сме човеци, всички сме равни!“, но гласът на разума, хладен и безпристрастен, тозчас го прогонва: „Ще ти се, ама няма! Пиянството отмина, скъпи братко. Стягай се, че те чака тежък махмурлук!“

* * *

— Той инак не е лош по сърце, само като се ядоса става такъв ...

Владко напразно се опитва да защити брат си. Теодора се е навъсила като баба Марта и отказва да приеме колебливите му аргументи.

— И това ми било брат — отсича тя ядосано. — Изчезва без дума и ни оставя да се оправяме както можем. А знае, че не говорим немски.

— Немците са културен народ, все ще се оправим на английски ...

— Престани да го защищаваш, чуваш ли! Не стига дето ни прави на идиоти, та и да му благодарим трябва. До гуша ми дойде от твоята ...

Тя изведнъж разбира, че е отишла твърде далеч и започва отчаяно да търси дума, с която да замени „безхарактерност“. Но, като за беля, дар-словото я напуска точно сега, тя е принудена да се задоволи с безсрично съскане, което я изпълва с още по-горещ гняв. Владко дипломатично гледа настрана и изчаква. Но този път търпението на Теодора е окончателно изчерпано. Без да каже дума, тя му обръща гръб и тръгва към вратите на големия магазин, който се кипри точно в центъра на площада.

— Хей, почакай, това не е ALDI — опитва се Владко да я вразуми, но напразно. Теодора напредва с неумолимата решителност на крайцер-разрушител, вече нищо не може да я отклони от целта. Виждайки, че усилията му са напразни, той свива рамене, поема дълбоко дъх и бърза да я последва в дълбините на немския кореком. Като не можем да водим ще се оставим да ни водят, какво ще правим? Няма всички да ставаме на магарета я ...

Скоро я открива вътре, застинала като библейската статуя от сол, неспособна да се опомни след зашеметяващата вълна от изобилие, която ги грабва още от входа, премятайки ги като камъчета на морски бряг. Напълно забрави-

ла гнева си, Теодора беззвучно движи устни, опитвайки се да разчете надписите, указващи посоките в блестящата аладинова пещера. Напразно, разбира се. Пък и ненужно. Кой ти се интересува от указания, когато единственото желание, което те преизпълва до полуда, до пръсване, до рев и вой, е да затвориш очи, да разпериш ръце колкото можеш по-широко и да грабиш, грабиш, грабиш ...

Двамата се хващат за ръка — Хензел и Гретел в необятната, потайна гора — и плахо потеглят напред, попивайки с очи всяка дреболия. Заобикаля ги море от стоки, из което те се носят безцелно — лодки-корабокрушенци, или може би пеперуди, пърхащи около пламъка на свещта.

Те разтърсват глави, затварят очи, опитват се да мислят за нещо друго, да се отърсят от упоителната сила на изобилието, но нищо не помага — примамливите позиви ги обграждат като невидимата пелена на опияняващ газ, приспивен и омаен, отстраняващ несигурната съпротива на разума с лекотата на космически лъч, преминаващ през детско балонче. Двамата се движат наоколо като марионетки, очите им — черни космически дупки, поглъщащи всяка дреболия, която ги докосне. Обаяни, очаровани, заслепени, те едва-едва пристъпват, от време на време плахо докосват една или друга стока, оглеждат се предпазливо (дали не вършат нещо непозволено), после отново се оставят да бъдат носени от пъстрия калейдоскоп на хаотичните възприятия — две тресчици, влачени от бурен поток. И само от време на време, сигурно за да си дадат кураж, те разменят съзаклятнически погледи: „Ето това било раят, значи!“

Но, нали апетитът идва с яденето, пък и райската бодла, скуката, също започва да се обажда, ето как се стига

дотам, че червеят на недоволството лека-полека започва да гризе отвътре нашите приключенци — и най-вече Теодора, която, както изглежда, никак не може да се примири с мисълта, че някои хора са родени за пазаруване и имане, а други, видите ли — само за гледане. Малко по малко в гърдите ѝ започва да къкри едно сърдито гласче, отначало плахо, после все по- и по-силно. Подтиквана от него, тя все по-решително започва да тършува из лъскавите играчки, измервайки ги с пренебрежителен поглед, после презрително ги подхвърля обратно: „Хе, голяма работа! Ще речеш, че и без вас не сме си добре!“. Владко, притеснен от укорните погледи, с които, както му се струва, вече ги обсипват от всички страни, се опитва да я вразуми и изведе навън, но напразно — веднъж ядосана, Теодора не отпуща лесно, държи здраво, по шопски — и така се стига до неизбежната развръзка.

Намират се в отдела за хранителни стоки (след като преди това основно са претърсили другите, по-интересни отдели). Теодора се пресяга да вземе малко бурканче с лютеница.

— Погледни само — за двеста грама пет марки искат. Ще речеш, че тукашните чушки са златни!

И тук — олеле! — бурканчето се изплъзва от ръката ѝ, за момент застива във въздуха, сякаш подчинявайки се на отчаяния поглед, с който тя се опитва да надвие физическите закони, после позорно се стоварва на пода с пукот, на който сигурно биха завидели и тръбите ерихонски. От златната лютеница остава само размазано петно. Теодора се оглежда уплашено, опитва се да събере остатъците, изправя се, гледа виновно към Владко. Ами сега? В ръката ѝ се червене

капачката на бурканчето — също като огризката на оная ябълка, с която започва историята човешка. Обхваща я ужас: ох, защо ли ми трябваше! Прости ми, боже немски, от глупост го сторих, от глупост и незнание! Знае тя, че няма откъде да чака милост, че законите райски не търпят пренебрежение, но все пак се надява на нещичко, все пак очаква да се случи чудо, да получи милост от всевишния (макар че, то се знае, той още никого в рая не е пощадил).

Но не, не става така работа! Раят затова си е рай, защото в него има закони! Защо пипа момата където не трябва? Не знае ли тя, че райското мото открай време си е било „Очи пълни — ръце празни“? И че ония, които не го зачитат, тогчас попадат в пъклото, където всеки може да пипа колкото си ще, но за собствена, а не за божия сметка?

И тъй, громоли вече раят: слушай, моме, отваряй уши по-широко, защото втори път няма да ти се каже! Така е то тук — мълчиш, гълташ си плюнката и не пипаш, щото я си пипнала, я се появили ония с рогата и те повлекли към пъклото, пък там вече си знаеш какво те чака! Разбра ли сега или не?

Но за по-нататъшни размисли и поуки вече няма време: ей го, задава се немският тартор, въоръжен с метла и лопатка, мърмори нещо под нос и се готви да оштрафира нарушителите, както си му е редът тук в рая. Свърши блаженството, хайде сега, навеждай глава и си поемай възмездие-то! Тъй е било откак свят светува, тъй ще си бъде и до края.

Странно обаче. Дали защото времената са се променили или защото главите български са толкова чепати, та даже и в кръглата форма на една райска притча не могат да се поместят, но тази история изведнъж придобива един не-

очакван, не-райски, не-проповеден, та дори и не-поучителен развой. Пристига, значи, блюстителят райски, от очите му, както е редно, се сипят мълнии и десницата, чинно повдигната, е готова да въздаде. Редът, райската благинка, тозчас ще бъде възстановен — всичко си върви по познат сценарий. Побутва той сърдито Теодора (покай се, грешнице!), навежда се над боклука и започва да оглежда щетите с преценяващ поглед, щото, знае се, раят дава, дава, ама и сметката си знае. Теодора, виновната, протяга омачкана банкнота (няма как, чупи — купи!), но немецът само презрително я побутва настрана: не стига, че съгрешила, ами и на изправителните работи пречи! И тук момата българска изведнъж кипва не на шега, та преобръща с главата надолу цялата райска алюзия: какво, тия толкова ли ни нямат за хора, че даже и парите ни не искат?

— Your ransom, sir¹! — Вирнала брадичка, тя влага в тия думи цялото презрение, на което е способна, криейки се зад оксфордския drawl² като зад щит.

Сега е ред на немеца да зяпа глупаво — той оглежда непознатата нахалница преценяващо, опитва се да я подреди някъде в каталога от типични посетители, но английският език го обърква и постепенно той започва да се чувства беззащитен и слаб. Позата на накърнено достойнство започва да се топи, самочувствието му, допреди малко кайзер-вилхелмско, сега изведнъж се заменя от неувереност и райският блюстител само за миг бива изместен от най-

1 Вашият откуп, господине!

2 Провлечено произношение.

обикновен човечец — объркан и немощен, ако и роден баш по средата на Европа.

— No money, no money! — Види се, с това запасът му от английски думи се изчерпва. Кой знае от кой гедерски ъгъл иде, човекът, не е успял още да изучи тая нова галиматия, с която го засипват ката ден презморските посетители и теодорината непроницаемост го изпълва с респект. Физиономията му, до този момент леденостудена и неприветлива, се разтяга в заучена усмивка, той започва да става все по- и по-любезен, но нищо не помага. Теодора го е заковала с поглед като Свети Георги — дракона, държи го с нетрепваща десница и не му оставя мегдан да помръдне. Немецът върти и суче, опитва се някак да успокои фурията, от чийто поглед го побиват тръпки, но накрая се отказва, събира боклука колкото се може по-набързо и позорно се оттегля, та на отиване даже и метани раздава. Оттегля се той, но в очите му гори уязвеното самолюбие на райския пазител: „Докъде стигнахме, брей! Човек вече и грешниците от рая не може да прогони!“

* * *

— Пусни, пусни пак Руфинката!

Подпрял запотено чело на грамаден юмрук, Митко гаврътва поредната ракия и трясва чашката обратно на масата, та цялата стъклария започва да дрънчи. Хубаво му е, та му се плаче. Мохабет с българи, че и стари приятели на това отгоре — кой ти дава такава благинка тук в Германията? Неголямата кухненска маса е отрупана със салати и мезета, касетофонът, надут до последно, за пореден път повта-

ря „Руфинката“, всички бодро работят с вилиците и току се оглеждат с влажни от умиление очи. Чуват се пиперлии нашенски забележки, вицове, подмятания, гръмовити залпове от смях... Ех, живот!

Владко за пореден път разказва историята с магазина, останалите слушат, ако и вече с лека досада.

— Накрая си подви опашката и се прибра като бито куче — завършва той с апломб. — Дора на бърза ръка му разказа играта.

— Ами да, те всички са такива — обажда се авторитетно Митко. — Почувстват ли, че си притеснен, в миша дупка ще те набутат, не дай боже фас да хвърлиш на улицата. Но ако им застанеш твърдо насреща, бързо-бързо омекват, ако и да лапат ред и дисциплина за закуска, обяд и вечеря.

— Но само ако става дума за дреболии — прибавя той след кратък размисъл. — Инак, спипат ли те в крачка, спукана ти е работата. Полицейска страна, майтап няма! Окошарват те за две бройки, пази боже! Тук след като падна стената народът нещо му хареса да прави демонстрации, та започнаха да ги редят една след друга като сватби. Мине се не мине ден — хайде, пак някой си за нещо протестира. Хубаво, ама ония оттатък като запретнаха ръкави — ела гледай какво става. По едно време Берлин беше пак като окупиран — от военни машини и полиция направо не можеш да се разминеш. Чувах стари хора да казват, че от войната насам такова нещо не са виждали. И гледай ми ти тогава източногерманците как бързо-бързо се укротиха. Мълчат, дърпат юлара и си псуват тихичко, както си му е редът. А за разните мошеници и джебчии откъм нашите краища, дето бяха нападнали града като плесен, хич да не гово-

рим — чистят ги с индустриални методи, братко. Когато хванат — за двацет и четири часа: дома. А оттам вече ще види Германия когато си види ушите: веднъж сложат ли те в компютрите, свърши се, до тука беше! И пиле да си, пак не можеш прехвърли границата.

Останалите се спогледват и кимат умно, дълбоко впечатлени от немската ефективност. Тъй, тъй, Германия е това, всички знаем, че тук цари ред и дисциплина. Само Фрида, която, оказва се, разбирала български, се начумерва и започва бързо-бързо да реди нещо (Фрайхайт, Фрайхайт, чува се на всяка трета дума), но Митко само уморено махва с ръка: остави ме на мира с твоята свобода, булка, тия работи на друго ги разправяй! На нас българите свободата вече до гуша ни е дошла, до смърт сме уморени ние от нея, нищо, че я имаме само от вчера. Дай си ни ти твоите немски ред и дисциплина, а пък свободата можеш да си я закачиш на ревера и да се перчиш с нея. Само че, ако може, малко по-бързичко, щото нали виждаш, мохабет сме захванали, та нямаме сега време за глупости...

— Каква кола ще търсим? — обръща се той към Боян, за да смени темата. — Ти си чорбаджията, ти ще казваш кое — как.

— Хубава и евтина — отвръща Боян без да се замисля. — Да ме изкара още няколко години, а след това да я продам, та да има и за нова.

— А да хвърчи не искаш ли? — измерва го Митко с присмехулен поглед. — Ти какво, да не мислиш, че ние тук с колите се замеряме?

— Чакай бе, ти щом с келнерска заплата си купил Тойота...

— Купил съм шикалки с келнерската заплата — прекъсва го Митко нетърпеливо. — Ако не беше пипе българско, щях да видя Тойота на куково лято. И тук от пръдня боя не става, мой човек, ти не си мисли това-онова.

Останалите наострят уши, почувстваха, че се задава интересна история. Митко гаврътва още една ракия, колкото да подразни любопитството им, после разпуща колана и започва да разказва.

— Като падна стената и взе да се подочува, че след обедни парите ще се обменят скъпо, народът взе да търси всякакви начини да събира източни марки, щото всички усетиха накъде отива работата. По едно време цял Берлин беше се превърнал в обменно бюро — на всеки ъгъл застана по един юнак с пачка пари, давай, граби народе, докато има! Хубаво, ама и цените започнаха да се повишават, нали е черен пазар, бързо реагира. Гледам аз, правя си сметката, нали и на мен ми се ще да чопна малко от погачата, но виждам, че нещата на загуба вървят, само глупаците купуват на улицата. Трябва да се измисли нещо друго значи. То да се измисли — добре, но какво точно? Умувах, мислих — нищо не ми хрумва. Хеле по едно време ми светна. Гедерските банки, нали бяха твърди, си държаха официалния курс, по три марки за лев. Представете си, значи — за всяко левче се получава по марка и петдесет западни, защото накрая те долу-горе едно към две ги обменяха, диванетата. Е, разбира се, те знаят, че всички ще се юрнат да правят далавери, та затова бяха наложили най-стриктни ограничения на обмена по банките. Абе, знаят си те, ама и ние си знаем. Грабва се бате ти Митко, прибира се в България, събира де що може пари на заем — и хайде обратно. Намерих зна-

чи към двадесет хиляди лева, сложих си един по-новичък костюм, качих се на Трabanта и взех да обикалям Гедерето. Обикалям обаче не къде да е, ами избирам най-затънтените гнезденца, там дето хората са по-добрички и доверчиви — разните му там Цела-Мелис, Шмалкалден, Грумбах... А като стигна дотам — направо в банката, изваждам едни такива шаренки кетапи дето сам си ги бях измайсторил — и започвам да опявам. Аз съм водач на българска група, ей го тука списъка, ей ги декларациите, всичко черно на бяло, всичко чисто. Трийсет души по трийсет лева, моля — и после, дим да ме няма, хайде в следващото гнезденце. Бая ми потрепериха гащите, щото хванат ли ме — дупе да ми е яко, но, късмет излезе, обмених всичките пари без произшествия. А оттам — право тук в берлинската шпаркасе и — паричките накуп, всичко чисто, всичко почтено. И ни лук ял, ни лук мирисал. Дойде време да се обменят парите, диванетата ми дадоха една кошница истински пари, върнах си борчовете в България, с лихвите. И дори ми останаха за Тойотата. Ей така стана работа.

Той замислено прокарва пръсти през непокорната си къдрава коса.

— Хубаво време беше, но няма вече.

Настъпва тишина. Митко се наслаждава на почтителните погледи, опъва си ракийката и се пери като петел на плет. Само Фрида, както винаги, мърмори нещо, с такива номера още никой далеч не бил стигнал, но кой ли я слуша?

— Я разправете нещо за България — подхвърля Митко след като се е наситил на възхищението им. — Как е там при вас играта? Чувам, живота нещо доста загрубял. По

магазините нищо вече нямало, даже за мляко се чакало на опашка. Така ли е или са само слухове?

— Напоследък взе да се пооправя — отвръща Боян след кратко мълчание. — Но май няма да е задълго. Прекалено много комунисти си имаме. И цигани. Всички мъкнат и влачат — кой през граница, кой у тях си. България стана като разграден двор — всеки краде каквото може, скоро и павета по улиците няма да останат.

— Тъй, тъй — отвръща Митко, който очевидно не е очаквал по-различен отговор. — Лепкави са ни пръстчетата, открай време сме си такива. А циганите не можете ли малко да ги стегнете? Една шепа хора са, толкова ли не можете да се оправите с тях?

— Една шепа ли? — Боян започва да се горещи на сериозно. — Така ти се вижда оттук. Ела при нас да те видим каква песен ще запееш. Плодят се като зайци, още малко и ще опоскат страната. Де що кражба стане, зад нея — все цигани.

— Бате ... — обажда се Владко предпазливо.

— Какво бате, какво бате! — очите на Боян се присвиват и започват да святкат злобно. — Пак ли ще ги защищаваш? Онзи ден пак прочетох във вестника — едно цигане живо се опекло докато се мъчело да сваля жиците от далекопровода. Ами телефонните кабели? Ами капаците на каналите? Един път едва не се пребих в тъмното, за малко да падна в отточната яма! Всичко смъкват, влачат и претопяват — а после се чудим защо сме на това дередже!

— Добре де, ами тия дето изкупуват старите метали да не би да са цигани? — не издържа Владко и на свой ред започва да се кара. — Във всеки изкупвателен пункт си стои

най-чист българин, който знае откъде идва металът, но си мълчи и си трае, защото му е на сметка. Кой е по-голям крадец тогава — циганинът или българинът? Хайде, стига толкова, че пак ще се скараме.

— Ще се скараме, разбира се! — Боян кипва не на шега. — Защищаваш ги сякаш са ти рода, затова се караме! Заради такива като тебе няма ни ред, ни законност в България! Казвал съм го и пак ще го повтора: с циганите само едно решение има — да се натоварят всички на кораби и — ей къде е Индия! Да се прибират там, откъдето са дошли, пък да видим след това дали и нашите портмонета и далекопроводи няма да мирясат!

Владко изведнъж се натъжава, желанието за спор и дрязга го напуща, той навежда глава и тихичко смотолевя:

— Ех, да можеше да те чуе мама ...

Боян подскача като че са го плеснали с парцал, напъва се да изплюе нещо остро в отговор, но пред очите му вече се редят картини от къщи: острият, изсечен като от камък профил на Майка Кураж, старата циганка, която посещава майка им кажи-речи всяка седмица, дългите нервни пръсти, ловко свиващи поредната цигара, кърпата за глава, завързана по пиратски над високото чело, което дори и сега издава следите от някогашна голяма хубост, дрезгавият, продран от никотина глас ... „Ех, Павлинке, пет деца съм отгледала, от пет различни бащи — и никой ей толкова не ми е помогнал. Никой освен теб. Господ да те поживи, Павлинке, без теб децата ми гладни щяха да ходят!“ ... Боян също навежда глава, ех, по дяволите, всичко ни е объркано на нас, всичко-о-о! Наляга го мъка, иска му се хем да пре-

гърне малкия брат както едно време, когато бяха деца, хем да му каже нещо злобно, режешо ...

Но Владко вече е потънал в свои си мисли, пред очите му преминават картини от едното време, той вече не вижда и не чува нищо.

София, Дървеница. Студентските общежития — четири легла на дванайсет квадратни метра, един да се изпусне, всички се издушават. Но сърце — широко, акъл — море, на душманите да им е тясно. Седят Владко и Иван, стари приятели, морно подпрели разгорещени чела, пред тях — ракийка и краве сирене.

— Ех, Влади, Влади — шепне Иван замислено и очите му се пълнят с едри ракиени сълзи. — За нищо не ставаме ние, братко, от нас и тор не може да се направи. Хиляда и триста години откак сме се забили като пирон по средата на тоя балкански кръстопът, треска в очите на всички съседни, голишари-хвалипръцковци, на гол тумбак — чифте компютри. Седим и чакаме да ни огрее слънце я от изток, я от запад, чудим се и маем на чие хоро да се хванем и, както и да го усукваме, все сами си го нанизваме. Ха е пръцнал някой от големите, ха ние пък сме се осрали. Ония били имали армии, войни водели героични и словото божие по цял свят носели, с огън и меч ако трябва ... Хе, ние да не сме подолни, я дай да се сбием с всички съседни, та да им покажем какво можем, бой, мамка им! Те имали деца-герои, Павлик Морозовци или каквито били там — ние пак не се даваме, я гледай, и нашите деца могат, те ти Митко Палаузов, те ти Васил и Сава Кокарешкови, те ти цяло село Ястребино ако искаш. Можем, че и как още. Ако трябва и всите на героично се обърнем, осем милиона овчарчета-Калитковци, го-

тови на всичко друго, но само не и да отворят очи, да се опитат сами да гледат. А и как иначе? Какво ли толкова можем да гледаме като, накъдето и да се обърнем — все ножа? Европата ни е забравила, Азията ни е гледала сеира петстотин години, та до гуша ѝ е дошло, седим ние между двата стола и си повтаряме „и я че окнем некой ден“.

Той опъва юнашки от ракията, изпъшква морно и се кани да потъва в дълбините на непрогледната си мъка. Но Владко не го оставя.

— Забравяш нещо — изпъва той врат и се готви за борба.

— Какво, за Шипка ли ще ми разправяш? — озъбва се Иван. — Или ще отидеш още по-назад, до Клокотница, Ахелой, върбишкия проход?

— Абе глупости, нали знаеш, че съм пацифист. Евреите, братко, за евреите искам да си говорим.

— Кои евреи? — прави се Иван на разсеян.

— Хайде, хайде, знаеш за какво става дума. Демонстрациите през войната, протестите, цял народ станал, за да защитава слабите. Това малко ли е? А, кажи де! Кой друг го е направил освен нас? Има ли някой? Никой, никой!

— Хе, ако не бяха турците, да ни научат поне малко на веротърпимост, щяхме да си спасим ние насраните гащи! Като всички други и ние щяхме да се нахвърлим с ножа отгоре им, ти какво си мислиш? Забравяш ли едновременните събори срещу богомили и евреи? Ами историите за кръвната клетва, омразата на раята срещу юдеите? Все същата работа — не може ние да сме най-долните, все някой трябва да се намира под нас, бий чифутите! Та даже и днес — колко копелета тук се кълнат, че светът е в примка-

та на еврейски заговор и тайничко си псуват евреите, а? Децата на същите тия българи, които уж ги били спасили. Хайде, стига толкова, че ми се повдига.

— Няма значение от кого сме го научили — настоява Владко, макар че част от патоса му поизчезва. — Все пак сме ги спасили, факт!

— Имали късмет евреите, че не сме били окупирани — мърмори Иван мрачно. — Инак, бай ти Адолф един път да беше плюнал, в България наводнение щеше да стане, толкова ни е юначеството във всичко.

— Да беше, ама не беше, там е работата я! Те и французите ако не бяха окупирани сигурно нямаше да оставят техните евреи да изпуснат през комините на Аушвиц, ама на, такъв им бил късметът. И ние сигурно на друг хал щяхме да бъдем ако ни бяха управлявали англичани, но няма, това е!

* * *

— Пусни, пусни пак Руфинката, че ще ми се пръсне сърцето!

Митко опъва сливовицата и току почесва юнашка гръд през разкопчаната риза, очите му — две мътни локви.

— Абе стига толкова, вече стана тридесет пъти я слушаме, ушите ни пришки ще хванат.

— Пусни като ти казвам, вие там не знаете какво е мъка.

— Кой, ние ли не знаем, дето всеки ден каиша опъваме? Ти ще ми разправяш за мъка тук по немско, ама де-де!

— Добре, за мъка няма да приказваме, но ти пусни Руфинката, човек бъди!

— Хайде, от мен да мине.

И отново забучава гайдата, тежка, тежка, току те повлече като куче — гумен цървул, па после ревне оня ми ти наш българин, ех, мъко, мъко! И изведнъж почувстваш, без да искаш, как ти свършва въздуха, как те дави отвътре нещо тежко и зло, мъчиш се да му се опънеш, щото не си от вчера, хайде сега, на важни ще се правим, но оная ръка не отпуска и притиска все по-силно, бре, ще те удуши. Отпусни малко бе, дъх да поема! Но не, няма отпускане, сърцето ти едва-едва припръхва, и то прикlescено пиле, иде ти да треснеш с юмрук по масата, та да се разхвърчи всичката стъклария, очите ти току започват да припарват и ти крадешком се обръщаш настрана: хем бива ли такава нещо, голям човек да се лигави пред другите?

Клепа Митко с тежки ресници, преглъща сълзите си и стиска зъби, в главата му мисли — керван.

Ех, какви бяхме, какви станахме, а душо? Кой ти е мислил такава нещо? Едно време камък като погледнех — на сол го стривах, сега и една филия не мога да си посоля като хората.

Но не, не се давам още! Ха да видим, дайте ми една ламя да се сбия, та да я гътна!

Ох, къде ти ще се бориш с ламя тук по немско, те немците за ламята и пет пари не дават, па и да даваха, най-много да те глобят щото се бориш на неразрешено място! Хай сядай си сега на задника и пий ракия, че утре и толкова може да няма.

Гледа Митко мрачно, слуша Руфинката и си бърше сополите, а най-последно се гътва с лице напред върху масата и разпилява стъкларията, както му се щеше цяла вечер. Инат

човек, брей — като си намисли нещо, ще го направи, та ако трябва и кило ракия да изпие първом.

Тишина. Ранно лято, благодатна берлинска вечер. Наближава полунощ, а навън все още не иска да се стъмни напълно. Митко е вече в леглото, Боян се приготвя за лягане, а Теодора помага на Фрида да почисти кухнята. Само Владко, свит в едно ъгълче, настоява да поработи още малко.

Днес не е писал нищо. А това го обезпокоява, кара го да се чувства неуверен, някак по-малко жив. Затова сега отваря омачканата стара тетрадка и се приготвя за работа. Воденето на дневник е едно от най-важните неща в живота му, то е неговото доказателство за съществуване *à la* Descartes.

Ето, думите се зареждат една след друга и лека-полека го понасят със себе си — някъде там, където няма нито безпокойство, нито напрежение, нито пък големи амбиции.

„Днес цял ден из главата ми се върти едно изречение от някакъв руски автор, но не мога да си спомня кой. Не мога да понасям когато паметта ми изневерява, опитвам се да си повтарям, че в това няма нищо особено, но все ми се струва, че започвам да остарявам и това ме изпълва със страх. Такива неща са като гвоздейче в обувката, щеш не щеш, не можеш да ги забравиш. А за нови обувки, тоест нова глава, вече май ти е поотминало времето, сега можеш само да се надяваш, че точно твоя модел няма да излезе от употреба така скоро. Ти си по-специален, разбира се.

Някъде след обяд Теодора най-неочаквано ме попита как мисля, кой от двама ни ще умре първи. Без да се за-

мислям, аз ѝ отговорих, че, разбира се, това съм аз. Тя изглеждаше малко неприятно изненадана, дори ме изгледа нацупено, сякаш ѝ бях развалил цялото удоволствие, после ме попита защо съм толкова сигурен. Аз ѝ отговорих, че причините за това са две, едната морална, другата — физическа, после я попитах коя от двете иска да чуе първо. Тя каза моралната.

Моралната причина, обясних аз, се състои в това, че на света съществува нещо като висша справедливост. Ние не можем да разберем в какво точно се състои тя, но всеки от нас я чувства, през целия си живот. И точно тази справедливост изисква мъжете да умират по-рано от жените, всяка статистика го показва черно на бяло. Баба ми надживя дядо ми с почти тридесет години. Не си спомням нито ден, в който да съм забелязал, че той или някой друг ѝ липсва, тя живееше един напълно нормален живот, изпълнен с неща, които очевидно ѝ доставяха удоволствие — шетането из двора, грижата за животинките, вечните караници със съседите. Майка ми също живее вече повече от десет години сама, без да дава никакви признаци на умора или отчаяние. От друга страна, главата ми е пълна със спомени за мъже, които бързаха да умират, колчем жените им бяха починали — свако Чано, дядо Пенчо, съседът бай Дельо ... Сигурно тази справедливост изисква жените да получат поне малко компенсация за дългите години на слугуване и затова природата ги оставя накрая да си поживеят на спокойствие. Прочетох някъде, че броят на жените по света бавно, но сигурно се увеличава. Безспорно и в това има някакъв смисъл, който не можем да разберем. Джон Ленън казваше, че жената е негърът на света. Както изглежда, и са-

мата природа е на негово мнение. Лека-полека тя намалява броя на мъжете, за да се възстанови равновесието в света, инак сигурно в най-скоро време от него здраво парче няма да остане.

Добре, добре, каза Теодора малко сърдито, знам, че ако искаш да докажеш нещо, от девет кладенци вода ще донесеш, кажи ми сега коя е физическата причина.

Физическата причина е много по-очевидна, продължих аз. Мъжете в семейството ми са разделени на две групи — едните с много хубави коси и здрави сърца, например чичо ми и брат ми, а другите — плешиви и със склонност към инфаркт. Плешивият ми дядо е починал на петдесет и осем години, докато играел кючек на сватба. Инфаркт. Жалко, че никога не успях да го видя, всички казват, че бил много добър човек. Баща ми, също плешив, стигна до шестдесет години, сигурно защото не умееше да играе кючек ...

Тук вече Теодора се ядоса и ми каза да престана да говоря като някакъв робот, аз човек ли съм бил или машина, как можело да бъда толкова безсърдечен към нея и към себе си? Аз я помолих за извинение, но все пак ѝ припомних, че разговорът беше започнат от нея и, ако не иска да чува такива неща, най-добре ще е да не ми задава такива въпроси. Тя каза да, прав си, извинявай, не знам защо говоря такива глупости. Аз ѝ отговорих, че няма нищо и това не са никакви глупости, Монтен три тома е написал на тая тема и хората още ги четат, петстотин години след него. Тя каза, че намирала Монтен скучен, предпочитала Камю, но все пак не е вярно, че мъжете умират по-рано от жените, ако не вярвам, да отидем на гробищата и да проверим. Аз ѝ казах, че по принцип не обичам гробища, един приятел разпра-

вяше, че на входа на централното гробище в Ню Орлийнс имало голяма табела, „Моля не влизайте, опасност от нападения и обири!“, но ако тя настоява, нямам нищо против разбира се, все пак тук е Берлин, а не Ню Орлийнс.

Утре отиваме на гробищата.“

Ако се съди по вида на Митко, то последното нещо, което в момента минава през ума му е, че утрото било помъдро от вечерта. Вкопчен във волана на Тойотата, сякаш се страхува, че ей сега ще го грабне някоя вихрушка, той мрачно изчаква да се разчисти поредното задръстване и не проронва нито дума. Впрочем, Боян не се притеснява особено — самият той все още се бори с ракиените призраци, тъй че лошото настроение на Митко му идва като по поръчка. Само липсата на цигари го мъчи и накрая той се вижда принуден да наруши мълчанието.

— Митак, тук къде се намират по-евтини цигари? Я спри някъде да купим един-два пакета, че без тях съм като без ръце.

Сякаш чакал само това, Митко тозчас завива в първата пресечка и майсторски паркира Тойотата на празно място, голямо колкото пощенска марка.

— Добре, че каза. Аз пък искам да пия едно кафе, та да живна малко. Ела, ще те запозная с един хубав човек.

Той потегля напред без повече обяснения. Боян, не свикнал да бъде воден от други, напразно търси магазина, който Митко има пред вид. Отсреща се извисяват само високи каменни фасади, а между тях — спирка на градската железница, обозначена с голямо бяло „S“ на зелен фон. Той започва да влачи крака.

— Митак, на гарата ще са много скъпи бе! Не можем ли да намерим някое по-евтино място?

Митко се усмихва под мустак — за първи път тази сутрин.

— По-евтини оттука никъде няма да намериш. Ела, ела сега, после пак ще приказваме.

Междувременно те са стигнали до входа на гарата. Наоколо се мотае сума ти народ — най-вече забързани пътници и неизбежните пияници, но покрай тях се виждат и доста хора, които очевидно тук си печелят хляба: продавачи на вестници, цветари, зарзаватчи. От малкото турско магазинче се носи апетитна миризма на кафе. Дебел мустакат турчин приготвя инструментите за правене на дюнер-кебап, всичките грамадни, сякаш излезли от работилницата на циклоп. До него две млади германки вдигат рулетките на нов-новеничък щанд за печива. Отдалеч грабва очите ярката фирма, на която се мъдри неразбираемо френско име. Още един знак на новото време.

Боян се оглежда предпазливо, обхваща го несигурност, а оттам — и раздражение. Всички тия места му се виждат доста скъпи, пък и той търси цигари, а не закуска. Дали Митко не го подмята нещо?

Но не — приятелят му подминава щандовете без дори да ги удостои с поглед и се отправя към един от по-далечните ъгли, където, подпрян на стената, стои дребен виетнамец. Когато съзира Митко, той се усмихва широко и помахва с ръка. Митко също се е ухилил сякаш насреща му е първата изгора, а не някакъв си виетнамец.

— Moin', Dentscho¹! — подхвърля той свойски, после обяснява на Боян: — Това тук е Ден-Ю, един мно-о-ого стар приятел. Прекръстил съм го на „Денчо“, че така ми е по-лесно.

— Как върви днес бизнеса? — продължава той на немски, като безжалостно раздрусва ръката на малкия виетнамец. — Колко има още да трепериш? Ще можеш ли скоро да се прибереш във Виетнам?

— Средна работа — отвърща Денчо на доста развален немски. — Полицията нещо взе много да дебне, трябва да внимаваме. Ти какво, да не би да си пропушил?

— Аз не, но тоя приятел. Какво ще му предложиш? И дай малко по-човешка цена, ей! Нали знаеш, още не сме спечелили от лотото.

— Цената е една и съща за всички — отвърща Денчо невъзмутимо. — Но ако купите повечко, може и да ви направя отстъпка.

Боян размисля трескаво, после се отказва от примамливото предложение. Засега са му достатъчни два пакета. Той мълчаливо подава парите, виетнамецът отваря пеша на огромното си яке (вътре всичко е пълно с пакети) — и готово. Той недоверчиво оглежда пакетите — изглеждат като истински, но защо са така евтини? Дали не му пробутват някое менте?

— Не се безпокой, цигарите са истински — обажда се Митко, сякаш прочел мислите му. — Само че са контрабанда от Полша, затова са толкова евтини.

1 Добр'утро, Денчо!

— Денчо, ще пиеш ли с нас по едно кафе? — пита той виетнамеца. — Хайде де, прежали се един път. Аз черпя.

Денчо отново оголва пожълтели зъби, кима утвърдително. Тримата сядат на малка масичка в турското магазинче и започват да си бъррят.

— Денчо е много наше момче — обяснява Митко, докато бавно отпива от кафето си. — Що сол сме изяли заедно, не ти е работа. По гедеерско време, когато виетнамците още бяха хора, работехме в един и същ комбинат, аз кранист, а той — електроженист. Добре, но като се обърнаха нещата, нашия комбинат набързо го затвориха, дадоха ни там по някой лев колкото да не мърморим и — хайде на улицата. Всеки да се спасява както може. Та така аз от кранист станах келнер, а Денчо — човек на свободна професия.

Той се ухилва и потупва по рамото виетнамеца, който слуша внимателно и току кима утвърдително, ако и да не разбира нито дума.

— Продава тука контрабандни цигари преди да му е изтекла визата. И спестява всяка стотинка, за да може преди да се прибере във Виетнам да закупи каквито намери лекарства. А там, ако има късмет, ще ги продаде на черно и с парите ще си отвори малко магазинче. Такава поне му е сметката. Само че работата не става лесно. Първо, лъвския пай от парите отива за по-големите риби, а като стане дума за това кой е на топа на устата, то, разбира се, наш Денчо е първи в списъка. Полицайте непрекъснато дебнат, пипнат ли го, екстрадират го в срок от месец, а във Виетнам с прясна присъда от Германия сигурно го чака трудов лагер.

Той отново се обръща към виетнамеца.

— Така ли е, Денчо? Не се става лесно милионер в Германия, а?

Денчо се усмихва добродушно и обяснява на заваления си немски, че не ще да става милионер, тая работа щял да остави за Митко. Двамата избухват в смях и свойски се потупват по гърбовете — види се, това им е отколешна закачка. После разменят още някоя и друга дума — как са жената и децата, много поздравя и прочие. Накрая, след нова поредица от потупвания и небрежни закачки, се разделят и си тръгват — приятелството си е приятелство, но и работа трябва да се върши. Денчо отново заема наблюдателния си пост, а Митко поема към Тойотата, като мърмори под нос:

— И твоята не е лесна, Денчо, знам, знам аз. Де да можех и аз като Христос да ви нахраня всички със седем хляба, ама не мога. Хлебеца ми доникъде май няма да стигне, за вярата пък хич да не приказваме, Денчо ...

* * *

Тишина. В центъра на Берлин. Ако някой им го беше казал по-рано, Владко и Теодора сигурно щяха да помислят, че ги задява. А сега се разхождат омаяни, хванати за ръка — и дори лека-полека забравят за какво точно са дошли, толкова е хубаво тук.

Заобикаля ги огромен парк, пълен с достолепни паметници. Всичко е потънало в зеленина — пищна, дъхава и дива, съвсем не като в обикновените немски паркове, подстригани и фризирани като пудели, чак да ти се отще от управлявана красота. Има нещо много истинско в цялата атмосфера — дърветата растат толкова нагъсто, че сянка-

та им покрива и последното кътче в гробищата, див бръшлян е опасал всичко в жадна прегръдка, а пространствата покрай алеите са пълни със свободно растящи треви и цветя, направо да си легнеш и се отъркаляш, ако само не беше толкова много коприва. Впрочем, те очевидно не са единствените, които се чувстват привлечени от дебелия зелен килим — тук-там се виждат групички от хора, заети със съвсем светски, някак неподходящи за такова място занимания: тук младежи тихичко дрънкат на китара, там млада майка е разголила гръд и кърми бебето си, пияна от щастие, на друго място възрастна двойка разменя жадни целувки, ще речеш, че им е за пръв път ... „Пъстър свят“, мисли си Владко. „Кой ти е мислил, че едно гробище може да бъде толкова приятно и примамливо място? Че и свободно от ограничения.“ Той си припомня малкото провинциално гробище, където почива баща му — пълно със забрадени бабички, които оглеждат изпод вежди всеки новодошъл, ще речеш, че мястото им принадлежи по наследство ... „Но така е у нас“, продължава той, „всички се дебнем едни други, не дай боже някой да подаде глава по-нависоко, тозчас отвсякъде ще го наскачат поборници за ред и равенство. Не че не ни се иска да бъдем по-различни от другите, и ние сме хора като всички, но у нас за такова нещо бият, братко. Бият по принцип, не от злоба, но то пак същото си боли.“

— Хе, това пък какво е? — Теодора го измъква от забвения, дърпайки го към една от страничните алеи. Охо, тук работата не изглежда добре: група полицаи опъват между дърветата цветни ленти, обграждайки един участък, където очевидно се е случило нещо. Навсякъде щъкат хора с фотоапарати, проблясват светкавици, млада дама в строг

костюм, цялата професионален патос, говори нещо пред телевизионна камера.

— Не знам, но не ми харесва особено — мърмори Владко, предпазлив както винаги. — Дали не се врем сами между шамарите?

— Не се безпокойте, нищо няма да ви се случи — дочува се иззад гърбовете им глас, говорещ български, но с ясно доловим акцент. — Престъпниците отдавна са изчезнали, полицаите само отбиват номера.

Сепнати, двамата се обръщат и се вторачват в симпатичната възрастна дама, която се намира току зад гърбовете им — зазяпани в навалищата, те очевидно не са я забелязали. Пък и, откровено казано, в нея няма нищо забележително — средна фигура, нито пълна, нито пък изящна; сива, средно дълга коса, пусната свободно, без претенции за фризура; простичка, практична рокля; голяма чанта, подходяща за всичко ... Ако не беше ги заговорила, те сигурно така и не биха я забелязали, толкова естествено тя се вписва в спокойствието на онова, което ги заобикаля.

— Приятно ми е, Хана Зингер — представя се госпожата и протяга ръка. — Извинете, че ви заговорих така направо, но тук толкова рядко срещам българи.

Владко и Теодора се представят, все още малко объркани, после засипват Хана с въпроси. Какво е това, какво се е случило? Защо гробището е пълно с полиция и журналисти, за какви престъпници става дума?

— Вие сигурно не живеете в Германия — отбелязва тя безпристрастно, а след това обяснява:

— Виждате ли преобърнатите паметници, ей там? Това са еврейски гробове.

Тя спира за момент, изчаквайки да види дали са я разбрали, после продължава:

— В Германия, както сигурно знаете, евреите притежават един ... малко особен статус. Всичко, което е свързано с нас — защото аз също съм еврейка, позволете ми да забележа —, е обект на особено, подчертано внимание. Особено когато става дума за пробуждане на призраците от миналото. — Тя с усилие поема дъх, едва сега двамата забелязват, че дишането ѝ е неравномерно и трудно, очевидно я измъчва някаква астматична болест. — Тези паметници са били ... а-а-а, geschändet, не мога да си спомня как се казва на български.

— Поругани? — подсказва Владко несмело.

— Да, точно така. Благодаря ви. Поругани еврейски паметници — днес цяла сутрин това е най-важната тема по всички медии. Затова и аз дойдох тук — инак не обичам много да ходя по гробища. Старешки фобии, нали разбирате?

Двамата я гледат изтръпнали, не знаейки какво да кажат.

— Съжалявам, много съжалявам — започва Теодора объркано. — Но нали това отдавна е отминало ... Германия е свободна страна.

— Миналото никога не отминава напълно, млади хора — започва Хана поучително, после се сепва и добавя: — Извинете, това са моите учителски навици. А всъщност истината е много проста — както навсякъде, така и тук има достатъчно нещастници, които търсят виновници за собствената си глупост. Свободата не прави хората по-умни, за съжаление.

Настъпва мълчание, нарушавано само от суматохата около паметниците. Владко и Теодора се чувстват някак притеснени, кой знае защо ги изпълва неясно чувство за вина и срам, колкото и да се опитват да го пропъдят.

— Къде сте научили така добре български? — пита Теодора, колкото да смени темата.

— В България — отговаря Хана непринудено. — Моята ... втора родина. И... повече обичаната от двете. Добрата, бедна България.

Почувствала, че може би е прекалила със сантименталността, тя добавя:

— Това е дълга история. И не особено интересна. Аз прекарах годините около войната при роднини в България. Инак, предполагам, сега не бих разговаряла с вас. Като баща ми и братята ми, които не успяха да ме последват.

Следва нова, още по-дълга пауза.

— Как е сега животът в България? — пита Хана. — Тук не се чува почти нищо за вас, вестниците пишат само за Югославия. А по телефона всички мълчат — или се оплакват до безкрайност. Толкова ли е зле положението?

— По-зле е — отприщва се Владко изведнъж, за свое собствено удивление изпълнен с парещо желание да отвори очите на тая жена, видимо живееща със спомените за едно време, което никой вече не познава. — Много по-зле. Животът поскъпва с всеки изминат ден, никой не знае как ще преживее следващите месеци. А сега е лято. Като дойде зимата, не знам как ще оцеляваме. България се превърна в ... — той се запъва, после продължава, твърдо решен да бъде безпощаден — България се превърна в дупка. Но не каква да е дупка, а бездънна. Ние все падаме и падаме, и

падаме, чакаме най-после да стигнем до някакво дъно, но то не иска и не иска да идва. Ей така живеем в България сега — падайки.

Теодора, изненадана от порива му, го гледа удивено. Гледай го ти, писателя. Няма, няма, че като заима! Виж го какви картинки пръска, като фокусник. Изведнъж ѝ се дощява да го зацелува, но присъствието на Хана я сковава. Тя с усилие потиска внезапното чувство.

— Не бива ... да говорите така! — Хана изведнъж се разпалва и това засилва астматичните ѝ проблеми. Тя започва да кашля по малко, по лицето ѝ се появяват розови петна. — Вашата страна е по-корава, отколкото мислите. България е малка и бедна, но тя заслужава повече уважение, отколкото получава ... най-вече от българите. Не знам защо всички у вас искат да се гордеят с някакви големи постижения в наука и култура, да се сравняват с големите народи и държави. Не е ли достатъчно, че страната ви никога не е вършила нещо истински срамно? Погледнете Германия, погледнете съседите си!

Но Владко и Теодора само стискат устни. Не сме вършили нищо срамно, голяма работа! Малък народ — малки поразии, то се разбира от само себе си. Я погледнете американците — не минава година да не нападнат някого и все пак целият свят ги зяпа с преклонение, всички американци искат да бъдат. Никой не се възхищава на скромните и тихите, всеки гледа скандалджиите.

— Лесно е да се говори за гордост и достойнство когато човек живее в добре уредена страна — обажда се Теодора без да повдига очи от земята. — Но когато всичко около вас

се руши, когато ден след ден затъвате в една незаслужена бедност ...

— Бедност има навсякъде! — прекъсва я Хана с тих, но решителен глас. — В Америка, тук или в България, навсякъде по света бедността е като море, в което плуват бляскави богати островчета. Погледнете мен — приличам ли на богат човек?

— Е, да, но сигурно не се тревожите за това с какви пари ще си купите хляб, нали? — упорства Теодора.

— Днес — не. Но и това ми се е случвало, при това често, отколкото си мислите. Треперила съм достатъчно, при това не само за хляба, а и за живота си. И макар че съм живяла в повече страни, отколкото вие сигурно сте посещавали, единственото място, където бях истински щастлива, беше България. Най-важните неща се виждат не с очите, а със сърцето.

„Егзюпери“, мисли си Владко.

— Егзюпери — допълва Хана.

— Четирийсет и пет години ни учиха да гледаме в бъдещето, сега пък, оказва се, трябвало да гледаме в миналото — разпалва се Теодора. — Питам се дали някога ще дойде време, в което и ние като всички останали да гледаме просто в настоящето. А и какво толкова сме направили, та да се гордеем с това минало? Спасили сме евреите, Владко все това повтаря. Е и какво? Всеки може да го направи.

— Das können nicht alle! — Хана е толкова поразена, че за момент забравя българския език. — Не всички могат това! Не омаловажавайте заслугата на народа си, има достатъчно други, които искат да го сторят! Миналото е важно, не го подценявайте!

„Миналото, какво ме топли миналото?“, мисли си Теодора, стискайки зъби. „Аз сега живея!“

После продължава на глас:

— Дори и така да е, не виждам с какво може да ни помогне това. Баба ми живяла заради майка ми, тя — заради мен, сега пък и аз трябва да живея заради децата си. Всяко поколение в България живее заради следващото. А тоя подобър живот все не идва и не идва, сякаш сме орисани. Тъкмо си речем, че сме постигнали нещо и — хайде-е-е, стана тя! Пак се обърна всичко с главата надолу, пак изгоря плевнята, запретвай отново ръкави и започвай най-отдолу. А живота си тече и отминава, докато се обърнеш — няма го, свърши се. Е, докога ще бъде така, докога ще градим мостове, дето все не им се вижда края?

— Не мислете, че тук е по-различно — отвърща Хана замислено. — Всички градят мостове, това е неизбежно ... и необходимо.

— Аз пък не искам да бъда мост! — отсича Теодора. — Нека други живеят заради бъдещето, аз искам да живея тук и сега! Един живот имам, един-единствен! С какво съм по-лоша от другите, та трябва го живея в очакване? Не искам, отказвам, не приемам! Кой каквото ще да прави, аз тор за историята не искам да ставам!

Но Владко и Хана мълчат, загледани във върховете на обувките си. Никой не иска да бъде тор, то се знае. Но градинката все пак трябва да се тори, това също се разбира от само себе си. Е, какво да правим тогава?

— Всеки си решава сам — обажда се Хана тихо. — Спасение така или иначе няма — нито в България, нито

тук, нито където и да било другаде. Въпросът е само в какво да намерим надежда, за да изкараме и следващата нощ ...

„Защо ли всичко това ми звучи така лесно, така наготово?“, пита се Теодора. „Хубави, умни думи, да. Но все пак си предпочела да живееш в Германия, а не в България, нали? Въпреки българското щастие. И въпреки германското минало. Сит на гладен вяра не хваща, хайде да си дойдем на приказката. Ако ни разделят светове, можем да си говорим до утре — и все пак никой няма да разбере другия.“

Сякаш прочела мислите ѝ, Хана бърза да се сбогува. Въпреки че си дава усилие да изглежда приветливо, по лицето ѝ се чете леко огорчение. Види се, тя също тепърва ще трябва да свикне с мисълта, че са се срещнали и разминали като комети — без да се докосват, без дори да повлияят малко на пътищата, които им е предначертала някаква неразбираема, космическа сила.

— Много ми беше приятно — повтаря тя, докато протяга ръка за сбогом. — Толкова отдавна не бях говорила с българи.

Но накрая все пак не издържа и добавя:

— България заслужава повече, повярвайте ми! И ще го получи, рано или късно.

„Заслужава, дренки!“, мисли си Теодора. „Говориш така, защото отдавна не си ѝ яла попарата на твоята България. Но ела питай нас, дето всеки ден на българско слънце се печем. Пък да видим тогава каква песен ще запееш, сладка или кисела. Господи, колко лесно е да обичаш България когато си далеч от нея!“

* * *

Недалеч от Фридрихщрасе Боян и Митко стоят пред павилион за вестници — днес е денят, в който излиза „Zweite Hand“, един от тукашните вестници за малки обяви. Митко гордо сочи към заобикалящите ги дворци от стъкло и алуминий.

— Гледай, тая сграда тук я вдигнаха за две години, а оная — за две и половина. Какво ще кажеш, могат ли и у нас такова нещо да направят? Гледай само какви дворци, какво чудо! Не си поплюват германците, още малко и Америка ще подгонят. Запретнали са ръкави здравата, на всички искат да покажат, че не само пакости могат да вършат.

Боян гледа, мълчи и си прави сметката.

— Абе, я да те питам нещо.

— Давай.

— Тия сгради като са накичени така една от друга поголеми и по-хубави, кой плаща за тях?

— Е как кой? Ние, данъкоплатците. А инак ги строят фирми, предприемачи. Хората с пари си играят, ти какво си мислиш? Ето — она ден един фалира и ги завлече с шест милиарда.

— Ами защо тогава всички са празни? Гледай, седят си нови-новенички дворци, а в тях — жива душа няма?

— Абе всичко е номера, през данъците го избиват. Има там някакъв закон, който им позволява до три години да държат сградите празни без да губят нито стотинка.

— А кой плаща за това?

— Знам ли, държавата сигурно, или общината.

— Хм, ние може да сме бедни, ама прости не сме. Тия работи така не стават, и в Германия от пръдня боя не става, нали сам го каза. Не може то хем празни дворци — хем богатство. Някой все ще плаща накрая.

— Абе не ги разбираме ние тия неща, те германците и в счетоводството са със сто години напред, играят си с цифрите като факири. Въртят, струват — накрая все на печалба излизат. Ти защо мислиш са толкова напред, то само с работа не става, иска си и тарикатлък.

— Хм, за тарикатлък дай да не говорим, там по-големи майстори от нас няма! Ако и тия тук по нашия път са тръгнали, на по-различно място от нас няма да излязат.

Но Митко клати глава недоверчиво. Германия е това, не ти е България, тия тук като тропнат — светът трепери, ще се оправят те някак. (Клати той глава, но не знае, че Боян пророк ще излезе и само след няколко години берлинската община ще фалира с гръм и трясък, затънала до уши в дългове, далеч по-големи от тия на цяла България).

Но междувременно всичко си върви като по ноти, германците се разхождат наоколо, щастливо ухилени, поддържат стандарта и си ядат шоколадите, та Боян присвива рамене и предпочита да се съгласява. Няма как, човек все в нещо трябва да вярва — инак току-виж се разсъхнал като старо буре и взел да губи чаркове по пътя. Като не можем да вярваме в България, ще вярваме в Германия, къде ще ходим?

— Дай да започваме работа, че времето напредва — казва Митко и отваря вестника. — Ей ги тука, разделени са по цени. Казвай сега каква ти е горната граница.

— Две хиляди — отвърща Боян колебливо. — Но още по-добре ще е хиляда и петстотин.

— Това са различни категории, ще ги огледаме и двете. Но да те предупредя — за такива пари нещо особено няма да намерим, да си знаеш отсега. Колата ще е или малка, или някоя стара барака, дето никой не я иска. Добре си прави сметка, да не ми се чумериш после.

Боян мълчи и сумти. Нещо не му се иска да вярва, че нещата стоят така зле, колко народ си докара от Германия свестни коли по за хиляда марки! Обхващат го все по-силни съмнения, накрая той не издържа:

— Слушай бе, да не би Берлин да е нещо по-скъп от провинцията? Говорил съм със сума ти хора, всички ме уверяват, че навсякъде другаде може да се намери свястна кола за хиляда марки.

Сега идва ред на Митко да се подразни.

— Първо, мой човек, това не ти е България, тук няма столица и провинция. Има разлики между големите и малки градове, това няма да отричам, но ако ще ми разправяш, че колите в Хамбург или Мюнхен били по-евтини от тия в Берлин, дай първо да се разберем кой живее в България и кой — тук. Второ, ако ти се иска да обиколиш страната, за да спестиш петстотин марки — готово, само че без мене. Имай пред вид, че гъркът и така вече ме гледа накриво, за дето му поисках един ден отпуска. Тъй че мисли бързо и решавай. Каквото кажеш, това ще правим.

Последните думи звучат доста заканително и Боян набързо си подвива опашката. Той смотолевя някакво извинение, Митко го оглежда още веднъж, но вече без яд, само колкото да покаже кой кой е. Започва търсенето. И, разбира

се, много бързо става ясно, че той е бил прав. Категориите до две хиляди марки съдържат само малки или много стари коли. По дяволите! Боян вече вижда мечтите си съборени и стъпкани, измъчва го гняв, но няма как. Подъл свят, гаден. Родиш ли се малка риба, само на малка стръв можеш да кълвеш. Каквото остане от големите, тоест. Съдба.

Междувременно Митко е подчертал обявите, които му се струват интересни — само две, за ужас на Боян. Ами сега? За първи път през главата му преминава мисълта, че цялото пътуване може да се окаже напразно. Но не, не може да бъде! Той бърза да прогони неприятната мисъл, повтаряйки си, че за всеки проблем се намира решение, важно е само човек да не се отказва. И все пак някъде отзад в главата му продължава да чука една насмешлива, неприятна кукувица: „Няма да стане! Няма да стане! Няма! Няма! Няма!“

Уморен и досаден от борбата с вътрешния присмехулик, той дори не забелязва, че вече се намират в дългоочаквания западен Берлин. Или по-точно в Кройцберг, берлинския оазис на чужденците.

— Буюрум, комшу! — стряска го гласът на Митко, който току-що е паркирал колата. — К'во стана бе, ти заспа ли? Нали толкова въздишаше по западен Берлин. Ей ти го на, цял-целеничък. Гледай сега колкото можеш, поне за това пари няма да ти искат. Виждаш ли го ей там портрета на председателя Мао? Ако искаш да те запишем в партията?

Боян се оглежда стреснато. Действително, недалеч от тях на една от сивите фасади се мъдри голям портрет на великия вожд, заедно с всички принадлежащи му атрибути: петолъчка, сърп и чук, та даже и грубо стилизиран авто-

мат „Калашников“. Сякаш жилнат от оса, той невярващо оглежда портрета, в очите му — пламъкът на новопокръстен. Доволен от ефекта, Митко тихичко се киска.

— Какво, май не ти се вярва, а? В източен Берлин портретите отдавна опадаха, но тук никоой не ги пипа. Традиция, няма как. Не знам чия е тая партия, дали на турци, кюрди или други някои от оня край, но, както виждаш, момчетата не се шегуват. Революция, братко, световна революция се подготвя тука!

Боян все още гледа зяпнал, аха-аха и ще започне да се кръсти. Абе, няма ли кой да ги постегне малко тия, гледай какво си развяват байрака, ще речеш, че им е бащиния. Уж Германия, уж ред и закон, а гледай тук какъв маскарлък!

— Май не ти харесва много, а? — Митко го оглежда разбиращо. — Ха добре дошъл в свободния свят. Това е Кройцберг, братко. Всяка година на първи май тук става бой между демонстранти и полиция, палят коли, разбиват магазини, бият се досред нощ, не ти е работа. Така е в Кройцберг, който не му харесва, да си търси друго място. А инак кварталчето е много сваятно, имам приятели, които живеят тук — пари да им даваш, на друго място няма да отидат. Омешали са се тук всички народи дето ги има в Германия — пъстро, шарено, ум да ти зайде. Друго такова място трудно ще откриеш. Де що хора има, дето са пропищели от немците — тук намират приют и утеха.

— Хубава утеха — мърмори Боян недоволено, все още под влиянието на срещата с духовете от миналото. — Ако всички тук размахват такива плакати, по-добре направо да обръщаме колата.

— Не се безпокой, и тук нормални хора живеят — уверява го Митко. — Е, по-младите момчета се паят по дивни идеи, особено ако са безработни, но инак турците са много стока. Няма мафия, работят сериозно, гледат си семействата ... — Той поглежда многозначително към часовника си. — Хайде, че окъсняваме. Ако не случим тука, ще трябва да ходим чак до Шпандау, на другия край на града. Ако и там нищо не стане, ще ти покажа после няколко места, където винаги се намират коли за продан. Но там вече ще трябва да ходиш сам, от утре аз пак съм на работа.

Той вади от джоба си хитроумно надиплена карта (Боян, който никога не пропуска такива подробности, си слага едно на ум да огледа как е направена диплянката — човек никога не знае кога ще открие нещо, което може да му бъде от полза). След кратко търсене Митко открива най-краткия път и го повежда натам с широка крачка. Сърцето на Боян притупва учестено — дали ще имат късмет?

Колкото повече приближават обаче, толкова повече се разваля настроението му. Наредени като войници пред тях се изправят безлични кооперации, строени по един и същ калъп — набързо и по-евтинко, за да приютят колкото се може повече от напирещите многодетни гастарбайтерски семейства. Плоски фасади без балкони, еднообразни прозорци-амбразури, покриви като нахлупени до очите каскети ... Не, няма да изскочи от тая трънка заек, няма да се намери тук колата-мечта. Не е вчерашен Боян, ако и да не е обикалял по света чак толкова много. Тю, да му се не види! Кой го караше да вярва на ония диванета дето разправяха, че в Германия с трън да се завъртиш — кола ще намериш? Да беше изчакал още малко, да спести повече пари. Но пус-

то нетърпение оставя ли го на мира? Ха сега, нека обикаля Берлин с наведена глава.

— Тук е. — Митко разглежда сивата сграда без много ентузиазъм. — Хайде, давай.

Откриват търсената фамилия едва на последния етаж, но, колкото и да звънят, вратата остава затворена. Едва когато, бесни от яд, те се обръщат да си тръгват, зад гърбовете им най-последно изшраква ключалката и през тесния процепа недоверчиво ги изглеждат две маслинови очи, скрити под забрадка.

Митко набързо обяснява за какво са дошли, показва и вестника, но единственият отговор, който получава е „Map nicht Hause.Auto — Hof¹.“

— Да му... — Нервите на Митко очевидно започват да изпусват. — Булката бъкел немски не говори. Ти разбираш ли нещо от турски?

Боян го изглежда изпод вежди. Ти пък за какъв ме вземаш?

На двора ги очаква предусещаното разочарование: въпросният Фолксваген, разбира се, е разбичкан бръмбар, ръждясал и покрит с толкова прах, че дори цвета му не може да се различи. Тук Боян кипва не на шега и започва шумно да ругае измамника-турчин, който само ги е карал да бият път напразно. Митко стои до него и не казва нито дума, но по очите му личи, че турчинът май е имал късмет дето не е бил в къщи.

1 Мъж не къщи. Кола — двор.

Пътуването до Шпандау преминава в пълно мълчание, при отворени прозорци — инак Митко ще се задуши, Боян комай вече привършва първата кутия. Все пак дори и през булото на гнева той успява да регистрира, че обстановката наоколо започва да се променя — сградите стават някак по-елегантни, появява се повече зеленина, дори улиците сякаш стават някак по-светли и просторни. Постепенно любопитството започва да го надвива, той все по-често се заяпва в разните красоти, които ги заобикалят.

— Не е като Кройцберг, а? — пита Митко, доловил любопитството му. — Шпандау е един от най-богатите квартали в Берлин, то си личи и без приказки. Доста далеч е от центъра и затова се брои нещо като предградие, има и една част, в която е запазен стария град. Даже и крепост си има — нещо като Балдуиновата кула, но доста по-голяма, има много за обикаляне и гледане. Ако искаш ... — почувствал, че засяга тема, която Боян намира безинтересна, той бърза да добави: — Но ние сме само по работа, разбира се. Хайде, дано тук имаме повече късмет.

След дълго търсене те най-после успяват да открият адреса, откъдето ги упътват към близкия щанд за братвурст — там щели да открият собственика. Така и става, господинът действително е там ...

— Вие ли имате кола за продан? — пита Митко за втори път и гледа в безцветните очи на плешивия русоляв немец, който ги разглежда безмълвно, сякаш са мушици, попаднали в паяжина. В неговата паяжина, то се знае.

— А вие имате ли пари за плащане? — отвръща немецът и небрежно захвърля зад гърба си празната бирена кутия,

поредната за днес. — Аз искам да я продавам, а не да я подарявам.

Двамата се споглеждат накратко, после му обръщат гръб. Майтапчия, а?

— Хей, хей, почакайте! — Немецът се изправя лениво и посяга към патериците, подпрени на стената до него. Оказва се, че левият му крак е гипсиран. — Щом настоявате, ще ви я покажа, защо не?

Боян поглежда въпросително към Митко. Той свива рамене — за опит пари не вземат. Те мълчаливо следват немца, който с учудваща бързина куцука отпреде им. Подминават няколко красиви вили с големи прозорци, после кривват по тясна алея и най-после излизат на голяма поляна, по средата ѝ — очукана стара каравана. Немецът повдига патерица и сочи към червения Фиат, закачен отпред на караваната.

— Ето това е колата.

Очите на Боян светват. Фиатът, макар и не нов, изглежда съвсем наред. Той се приближава, оглежда го отблизо. Уно, доста добре запазен. Хм, дали най-после ще имат късмет? Той отваря капака, оглежда двигателя, пипва тук-там с опитни ръце. Всичко е наред, тоя път май наистина улучиха десетката.

— Остава само да я опитаме — обръща се той към Митко. — Инак всичко изглежда наред. Ако не открием нищо, вземам я веднага.

Митко свива рамене: твоя си работа.

— Искаме да направим пробно каране — обръща се той към немца, който се е подпрял на патериците и зяпа на-

страни. Това което се случва на поляната не го интересува особено.

— Наистина ли е необходимо? — отвръща немецът недовошно, после сочи към теглича: сега ще трябва да си играем, да я откачаме ... — Колата е наред, не виждате ли? За толкова пари никъде няма да намерите нещо сносно. Давайце парите и бягайте, докато не съм размислил.

Двамата го гледат на кръв. Какво, пак ли майтапи?

Немецът отстъпва под дружния натиск и мълчаливо се навежда над теглича: хайде, щом толкова настоявате. Откачането на колата се оказва нелесна работа, той напразно пуфти и се мъчи, подскачайки на един крак.

— Чакай, чакай, аз ще я откача — потупва го Боян по рамото. — Гледай сега, така става — раз, два, три.

Караваната започва да се тресе под натиска на ръчищата му. Ето, готово.

И в този момент, сякаш в патетична сцена от италиански уестърн, вратата на караваната започва да се отваря с ужасно, късащо нервите скърцане. Отвътре се подава разочорлена женска глава, на която сигурно би завидила всяка от трите горгони, смъртна или безсмъртна. Малко след това през вратата се изстискава и огромното тяло (нещо почти невероятно, като се имат пред вид размерите му). Госпожата, очевидно изтръгната от дълбок сън, примигва няколко пъти срещу яркото слънце, разтърсва лъвска грива, после разбира какво се върши тук и ...

Последващата сцена, абсурдна смесица от драма и фарс, ще остане задълго запечатана в главите на двамата българи. Немската валкюра, подушила подлост и измяна, се нахвърля върху вече осакатения съпруг с цялата мощ

на възпявания в толкова епоси, оди и драми безмилостен германски гняв. „Пияница, негодник, продажник, обесник, бездомник!“ носи се над поляната опростената версия на това, което (с малко работа, разбира се) сигурно би могло да се превърне в основа за един бъдещ „Nibelungenlied“. Сега вече става ясно защо немецът умее така бързо да подскача на патериците си — без тая способност, види се, той не би оцелял от ден до пладне. Знаейки от опит, че няма да успее да го настигне, жената-страшилище обръща кръвясали очи към нашите герои, но след кратък размисъл се отказва от фронтална атака — очевидно двамата едри, брадясали субекти ѝ вдъхват нещо като респект, колкото и невероятно да изглежда това. Все пак не им се разминава току-така — следващата вълна от словесен напалм се излива право върху тях, без ни най-малко отклонение, тъй че те се чувстват направо щастливи, когато най-после успяват да напуснат полесражението без други повреди освен лекото пицчене в ушите. Да пази господ от гнева арийски!

* * *

Дизайн, дизайн, дизайн ... Навсякъде дизайн, навсякъде нещата пипнати, направени с вкус и усърдие, раздвижени, нагласени, просто да ти се завие свят от красотата. Жълтите телефонни кабини, двуетажните автобуси, велосипедните пътеки по тротоарите, уличните лампи, дори кошчетата за боклук — всичко изпълва Владко и Теодора с небивала еуфория, кара ги да ахкат и охкат, да се възторгват като деца. Е, някой май беше казал, че дизайнът е апотеоз на увековечената мимолетност, но защо ли на човек така му се иска да

се отпусне в тая мимолетност като в топла вана, да затвори очи и да се остави да бъде носен, пък ако ще и в небитието ...

Използвайки пътеводителя на Теодора, те бързо откриват „туристическия“ автобус номер 100 и сега обикалят града, залепили носове по прозорците на втория етаж. Покрай тях се редят всички забележителности, за които толкова време са говорили и мечтали — Берлинската катедрала, музейния остров, Хумболдтовия университет, Унтер ден Линден... Автобусът дори се гмурва директно под Бранденбургската врата (кой би могъл да си представи такова нещо преди две-три години?). Ето го и Райхстага (на поляната пред него група младежи играят футбол), после Белвю — президентския дворец и, разбира се, колоната на победата със златния ангел на върха (спомняш ли си филма на Вим Вендерс?). Когато най-накрая стигат до последната спирка, зоологическата градина, те са толкова претъпкани с впечатления, че почти пропускат назъбения силует на църквата на напomniaнето, най-важния символ на Берлин заедно с телевизионната кула.

Останалата част от следобеда преминава в безцелно скитане по Кудам, зяпане из витрини с четирицифрени числа по етикетите, ново ахкане, ново охкане... Все пак накрая те си позволяват по един сладолед, убеждавайки се взаимно, че цената го прави несравнимо по-вкусен от обикновения, който се намира навсякъде другаде. Изпълва ги естествената гордост на първооткриватели, дори все позасилващата се умора не може да намали ентузиазма им. Най-после да видят нещичко от другата страна, най-после да опитат от забранения плод, пък ако ще и само за миг, само с помирисване... Жадни за още и още, те ненаситно

поглъщат всеки детайл, всяка дреболия от показния блясък на търговската улица, бавно и с наслада опипват с очи фирмените надписи, които иначе са виждали само по списания — Ив Сен Лоран, Верзаче, Вуитон, Армани ... Макар и недосегаеми, лъскавите играчки за богати хора по някакъв странен начин задоволяват желанието им поне за миг да се почувстват съпричастни към света на разкоша, на Dolce Vita и Gruppo di Famiglia¹, на всичко онова, което те никога няма да бъдат (пък и, откровено казано, не биха искали), но все пак ...

Ето, това е. Видяхме го най-после, опитахме го, вкусихме го. Не че сме чак толкова гладни, но пък така ни е омръзнало да живеем вечно само с мечти и картинки! Е, сега вече си дойде сърце на място. Начесахме крастата, докоснахме го. Оттук нататък може да мислим и за по-човешки работи.

Изпълва ги такава ведрост и спокойствие, че, завърнали се в къщи, те дори не успяват да почувстват мрачното настроение на Боян. Ами да, разбира се — докато те ходят насам-натам и си губят времето, той се грижи за работата. Вярно, Берлин изглежда като пъстра приказка, особено ако единственото, с което можеш да го сравниш е София. Но дали са забелязали колко нищожен се чувства човек в този град, колко страхливо се оглежда във всички посоки преди да хвърли фаса си на улицата, как не смее да попита за нищо, комай ще се напикае от притеснение, щото знае ли

1 „Сладък живот“ и „Семеен портрет (в интериор)“ — филми на Федерико Фелини и Лукино Висконти.

се как ще реагират тия дойчовци ако произнесеш думата „тоалетна“? После, вярно, че е чисто, но и тук си има мръсотийка, погледнете само как изглежда гарата на зоологическата градина, навсякъде пияници и наркомани, ако не внимаваш, току виж си се убол на нещо ... Даже и комунисти си имат, при това оттатък стената, не става дума за тук.

— Комунистите! — пени се той не на шега. — Само те са виновни за всичко, навсякъде по света! Ако не бяха те, досега България хе-хе, къде щеше да бъде! Не стига, че едно време под чатал ни държаха, ами и сега напират, власт им се приискала, пак им се ще да връщат старото време, пак да командват, пак да развяват байраци ...

— А другите, новите как са? — пита Митко, присвил очи насмешливо. — Те по-стока ли са?

— Каквито щат да са, само да не са комунисти! — отсича Боян начумерено. После размисля и добавя — Абе, мене ако питаш, нас само един човек може да ни оправи, ама той няма да дойде, да не е глупав да се връща обратно в България?

— Кой?

Боян оглежда приятеля си малко изотгоре. Сега ще му издаде една важна, съдбовна тайна.

— Царят — отговаря той и застива напрегнато, очаквайки неизбежния отговор.

Митко наистина го гледа като плеснат с парцал през лицето.

— Ти какво бе, да не си станал монархист?

— Абе ела поживей малко в България, пък да видим дали и ти няма да станеш монархист — отвръща Боян обидено. — Навъдиха се едни политици — от листни въшки

по-гладни, насищане нямат. Оня поне вече е сит, все пак няма да краде колкото нашите.

— Аха, значи и те не са по-добри от комунистите, така ли? — подпитва го Митко. — Е, че каква стана тя? Проблемът май не е в комунистите, ами в българите, а? Или греша нещо? Поправи ме де, нали знаеш, че не ги разбирам тия работи.

Тук вече Боян не издържа и се впуска в дълга тирада, чийто смисъл ту се губи, ту се появява, все едно, че говори истински политик. Все пак не му липсва артистичност, пък и убедителност, особено когато пламенно повтаря „Бог да убие комунистите!“. Нищо, че вярва в бога долу-горе колкото и в извънземните.

Митко го гледа насмешливо, пийва си ракия и слуша.

А през това време, седнал в ъгъла, Владко се почесва зад ухото и пише.

„Не мога да се отърва от усещането, че най-здравите вериги ние сами си ги слагаме. Ей така, между другото. Докато прием кафе, разговаряме с приятели и се мъчим да бъдем добри хора. Особено това последното желание, дето ни кара да танцуваме какви ли не танци, само и само да бъдем приети от групата, много ми се вижда подозрително. Ами да, помислете само — до вчера беше забранено добра дума за Америка да се казва, днес пък вече е забранено да се казва добра дума за вчерта. Опитай се само да кажеш, че едно време нещо си било по-добре от сега, па били те и панталонките, дето си ги скъсал от носене преди сто години. Тозчас хората започват да те гледат с подозрение и, ако си малко по-кутсузлия, току-виж те изкарали комунист.

Сакън, братя! По погрешка го казах, честен кръст! Недейте така, хора сме! И аз съм същият като вас, не мой' така да ме захвърляте! Чакайте бе, не ме изоставяйте!

Мигаш, клепаш с уши и ресници, мъчиш се да върнеш казаното назад, но не! Казана дума — хвърлен камък. Влакът вече е заминал и ти с ужас осъзнаваш, че си единственият останал тука на девета глуха и шансовете ти да бъдеш приет обратно май-май към нула клонят.

Е, не мога да го приема това като нормално, не мога! Майка ми, да е жива и здрава, е жена с много силен характер, но инак не особено учена, та в момента е станала най-върлата антикомунистка, ако и преди години да ми опяваше, че трябвало да стана член на партията, щото инак кариера нямало да направи. Ама на — криво дупе в прави гащи намъква ли се? Не рачих аз тогава комунист да ставам, днеска пък не ща да ставам антикомунист. И тъй ядосвам милата си майчица, не дай боже, някой ден и с отворени очи може да си отиде, да не чува дяволът.

Добродетелта, казва Ницше, има особени привилегии. Например, да прибави последното снопче дърва към кладата на осъдения.

Ей богу, не мога да се накарам да стана добродетелен, пък ако ще и като последния филистер да изглеждам! Сърце ли не ми дава или ми е малко слаб ангелът, не знам, но все ме тегли настрана и гледам да се дърпам от агитката, че нещо „мурашки на спине“ ми излизат като почувствам груповото опиянение и не му ща ни кефа на това пиянство, нито махмурлука, който го следва.

Такива работи. Повече ако говоря, най-много съвсем да се оплета, та затуй ми се ще накрая само да разкажа един

от ония кисели руски вицове, дето човек като ги чуе и му се скоминясва устата.

Пред съда палачът се защищаваше.

— Нас така ни учиха!

— Нас всички ни учиха — отвърна съдията. — Но защо точно вие, господине, се изхитрихте да станете отличник?“

* * *

Те тъкмо помагат на Фрида да приготви вечерята, когато ги стряска звънецът на входната врата. Някой го натиска с всички сили, на пожар.

Митко се запътва към вратата, смръщил вежди. Какви са тия глупости, какво става тук? Широкият му гръб, леко приведен напред, излъчва спокойствие: „Не се безпокойте, ей сега ще се оправим с всичко.“

И толкова по-уплашено изглежда пребледнялото му лице, когато минута по-късно той се връща и тихичко подвиква:

— Бояне, ела за малко.

Всички замръзват като в стоп-кадър от куклен филм. Сигурно така е изглеждала прочутата кухня от „Спящата красавица“, мисли си Владко: готвачът, посягащ да зашлеви помощника си, жените, скубещи заклани птици, майсторът, опитващ гозбата ... А над тях — надвисналата прокоба, неизвестната заплаха, сковала всичко, превърнала мига във вечност ...

Стоп! Сто години по-късно, моля.

Боян, стар ловджия, се надига, бавно, бавно, тялото му е напрегнато като струна, очите му, леко притворени, пре-

сват всеки детайл от обстановката, без бързване, но готови за всичко, виждащи ... Без да иска, Владко регистрира как кожата му настръхва, как го обхваща онова детинско възхищение пред баткото, пред по-големия, по-силния. Само за миг, разбира се — в следващия момент той вече следва двамата към изхода, където ги очаква изкривеното от страх лице на посивяла жена с груби, мъжки ръце ... Какво става, какво се е случило? Той напразно се опитва да разбере нещо от безразборната немска реч, само лицето на Боян, изпънато като маска, му подсказва, че тук наистина е станало нещо лошо.

— Нещо се е случило със съседа — обяснява брат му кратко, преди да хлътне в зеещата врата отляво. — Това е жена му, току-що се връща от работа.

Владко чувства, че те премълчават нещо, но ги следва упорито. В главата му току прещраква камера, регистрираща различни дреболии: неголям коридор, всичко опънато като под конец, няма една-единствена вещ, която да лежи неподредена. Вдясно вратата на кухнята, вътре странен пластмасов мечок-лампа. Ах, не, не е мечок, а снежен човек, около него сбирка от порцеланови фигури, най-вече ревящи елени и трубадури с китари ... На стената — няколко календари, всичките на футболни теми. Отпред друга врата, леко откряната. Тримата са спрели пред нея, мълчат. Митко се опитва да се държи, но очевидно не се чувства добре, очите му са мъгни, раменете му потрепват. Жената е пред истерия, тя говори като кречетало и същевременно препречва пътя на Боян, който стои като закован ... Аха, той я побутва настрана, меко, но настоятелно, опитва се да отвори вратата.

Не става, нещо пречи отвътре. Боян побутва по-здраво, вратата започва да поддава. През пролуката се вижда един-единствен крак, някак неестествено дълъг, сякаш изкуствен ...

Жената започва да пищи, отскача назад. Митко се подпира на стената, ръцете му са пред устата. Боян е проврял ръка през отвора и опипом се опитва да премести онова, което се намира зад вратата. Владко пристъпва напред, мъчи се да наднича през рамото на брат си.

— Помогни ми, много е тежък — ръмжи Боян. Гласът му е прегракнал и свистящ, някак странно непознат.

Владко се навежда и на свой ред започва да бутва вратата. Под дружния им натиск тя най-после поддава. Малкият брат напират да влезе пръв, прескачайки босия космат крак.

Гледката е повече от стряскаща, макар че нервите на Владко са се отпуснали в странна летаргия, сигурно под натиска на някой от ония инстинкти, за които се учи в училище ... Съседът, едър плешив мъж, е увиснал ниско над пода. Това, което го държи да не падне е тънка връв от изкуствена материя, многократно увита първо около врата му, а след това — около дръжката на вратата. Ръката му още стиска празна бутилка, в стаята се носи остра миризма на алкохол. Лицето му е посиняло, вратът — странно набъбнал, но най-страшно изглежда изплезеният език, неестествено огромен и увиснал като парче локум ... Владко неволно си спомня за агнешките главички, които майка му приготвя пролетно време ...

— Повдигни го малко, какво зяпаш! — командва Боян прехрипнало. — Трябва да го откачим, няма да го оставим да виси така я!

Владко се навежда и като насън прегръща коравото мъртво тяло, напъва се да го повдигне, за да може брат му да снесе примката. Тя пък, като за беля, се е впила хищно във врата на нещастника, съпротивява се като жива и отказва да се отдели от тялото дори и сега, след като отдавна вече е изпълнила предназначението си. Странно, колко тежко и неудобно става човешкото тяло когато го напусне живота ... Човек, това звучи гордо ... Откъм кухнята се чува как Митко повръща — толкова шумно и несдържано, че Владко едва се сдържа да не му кресне „Стегни се малко, какво си се разлигавил!“.

„Темный человек с горящим факелом бежал по улице в скучную ночь поздней осени.“

Тоя път думите се спускат върху него като хищни птици, изскокнали дебнешком някъде от тъмното, сграбчват го, повдигат го със себе си нависоко, аха-аха да го запокитят надолу ... Но сега не са само думи. Заедно с тях от най-потайните дебри на съзнанието му изплува някакво мрачно, злокобно усещане, или може би спомен — сякаш по стените внезапно са се появили хиляди и хиляди немигащи, втренчени очи, които са се опулили по жабешки и безпристрастно наблюдават неговата борба с отчаянието и ужаса, коментират, обменят мнения, правят залози, хият се злорадо ... Гледайте, гледайте, момчето се опъва, не иска да се дава ... Хе, няма да издържи дълго, тъничка му е ризката, веднага се вижда ... Да, да, хилаво е, хилаво-о-о ...

В главата му се въртят като в калейдоскоп отдавна забравени, хаотично разпилени картинки — Исак и ангела,

Крали Марко и черния арапин, свети Себастиан, пронизан от десетки стрели, красиво, изкусително амурче, от ония, каквито само Караваджо може да рисува ... Иде му да сграбчи глава и да зареве с всички сили, но ръцете му са станали ужасно горещи и тежки, струва му се, че никога повече няма да успее да ги помръдне. Някъде далеч в пустото започва да вие сирена, следва я втора, трета ... десетки, стотици, може би хиляди сирени, обявяващи едно поредно пришествие, напъващи се да разкъсат всичко живо по пътя си с невъобразимата мощ на милиони децибели ...

— Седни, седни тук ... На всеки може да му прилошее, човешко е ...

Гласът на Боян, все още прехрипнал, но изпълнен със загриженост, го изтръгва с един замах от примката на бесовете. Владко се чувства толкова щастлив и благодарен, че гледката наоколо изведнъж се размазва, разкривена от горещите сълзи, които пълнят очите му. Той се оставя да бъде воден от брат си, отпуска се тежко на един от столовете и потъва в апатично съзерцание ...

Боян продължава да се бори с непокорното тяло, тоя път сам. Никой не му помага — Митко все още се напъва отгътък в кухнята, жената на мъртвия е застинала по средата на стаята, тежките ѝ ръце висят безпомощно, от широко отворените ѝ очи се спусчат мълчаливи сълзи — сиви сълзи по сиво лице ... Единственият отчетлив звук иде откъм големия стенен часовник, който трака шумно, с механично, цинично равнодушие.

— Остави го, остави го да лежи така! Най-добре не пипай нищо, това е работа за полицията. И някой да се обади до бърза помощ ... Мъже ...

Теодора, появила се безшумно като сянка, е застанала на прага и оглежда обстановката със спокойни, изпитателни очи. Последната дума, изречена със странна смесица от съжаление и презрение, изведнъж пробужда мъжете. Митко за миг надвива бурните позиви на стомаха си и се спуща навън (това е кооперация в източен Берлин, което означава, че най-близкият телефон се намира в будката на две пресечки оттук) ... Отвън се чува как той тропва по дървените стъпала, прескачайки по няколко наведнъж. Владко скача и се спуща да помага на брат си, но той го отправя с мълчаливо кимване — види се, това за полицията му се струва разумно. Те стоят с отпуснати рамене, гледат се гузно. Теодора отива в кухнята, пълни чаша вода и мълчаливо я подава на домакинята, тя механично отпива няколко глътки. Водата сякаш отрицва някакъв бент вътре в нея — тя сяда на тесния диван до стената и започва да тресе рамене в мълчалив, безутешен плач. Пред очите на Владко изплуват картини от полузабравен черно бял филм — може би Грифит, може би Щрохайм, в момента не му е до това ... Във всеки случай сцената толкова силно му напомня картина от класическия немски филм, че той е принуден да стиска юмруци, за да се бори с гузната съвест, която моментално го спохожда — по дяволите, тук се е случила трагедия, а той прави културни асоциации. Декадент такъв!

Пристигането на линейката най-после прекъсва абсурдната няма сцена. Санитарите мълчаливо оглеждат покойника, спокойни и делови, бързо установяват липсата на жизнени функции, после един от тях вади неголяма правоъгълна кутия със слушалка отгоре — радиотелефон, гледай чудо! — и започва да говори с отмерен, дори мал-

ко равнодушен тон. Работа като работа, нормално ежедневие ... Откъм кухнята отново се чува плющенето на водни струи — този път е Фрида, която заличава следите от подвизите на Митко. Малко по-късно тя се появява на живо, присяда до жената на покойника и започва тихо да ѝ говори нещо. Двете поклащат глави в унисон, но Владко не може да разбере дали това е жест на съгласие или просто механична реакция, някакъв вид тукашно сверяване на часовниците, за което неговата собствена механика все още не е дорасла ... Лекарят от медицинския екип е седнал на масата и набързо попълва някакви формуляри ... А, сега той възбудено сочи нещо пред себе си, жените скачат и се втурват към него ... Владко гледа нетърпеливо към брат си: какво, какво става?

— Изглежда, че е оставил предсмъртно писмо — обяснява Боян. — Ей оная бележка.

Не е бил много словоохотлив, мисли си Владко. Впрочем, какво ли пише човек преди да полети в празното? ... Разстрел ... и след разстрела — червеи ... Просто и ясно, какво повече от това? Не, това е някак прекалено нашенско, прекалено кисело и насмешливо, със среден пръст, стиснат в юмрук, даже и пред лицето на смъртта. Тия тук са други, те сигурно други песни пеят ...

Жената на мъртвия е застанала под лампата и чете съсредоточено, движейки устни беззвучно. За момент отпуска ръце, оглежда се наоколо с празни очи, после отново повдига бележката, пак започва да чете. Обхващат я спазми, раменете ѝ отново се разтрисат, но тя стиска устни и отказва да издаде звук. Корава жена. Бр-р-р, корава.

От устата ѝ изведнъж руква поток от горчиви думи, толкова по-неочаквани след дългото мълчание. Лицето ѝ се разкривява, плачът изведнъж се заменя от нещо, което много напомня кучешки лай. Какво казва? Владко дири помощта на Боян, който превежда едносрично, малко неохотно.

— Той отдавна се заканвал, че ще го направи. Тя дори била скрила всички въжета и кабели в жилището, оная връв е от якето му. — Боян прави пауза, насилва се да потисне раздражението. — Кара му се, разправя колко бил халтав и слаб ...

Някой звъни на вратата, дълго и самоуверено. Появява се нова фигура — млад човек в кожено яке и джинси, очите му — опипващи, търсеци. Той се оглежда внимателно, накратко разменя няколко думи с хората от бърза помощ... Инак в стаята цари неприятно мълчание — всички са се присвили като канарчета, наблюдавани от котка. Господинът от полицията дори не си дава труд да огледа мъртвото тяло, много повече го интересува предсмъртното писмо. Във всеки случай погледът му губи част от остротата си. Сега идва ред на въпросите: кой е открил трупа, по кое време, имало ли е нещо особено... Малко по малко атмосферата започва да губи нещо от абсурдната си пантомимност, сега се възцарява една деловитост, която, макар и леко цинична на фона на мъртвото тяло, все пак е за предпочитане пред ужаса на тишината. Владко усеща, че е започнал да диша по-нормално, изчезнала е и отвратителната тежест в крайниците... Бог да прощава мъртвите — а живите да се оправят както могат. Как го казваха немците? Всекиму — своето.

* * *

Кухнята на Митко вече не изглежда толкова уютна. Насядали около масата, отпуснали ръце, всички са потънали в мисли и се борят с картините, изпълващи главите им — всеки по своему, кой както може.

— Митак, имаш ли представа защо го е направил? — обажда се по едно време Боян. — В писмото се казваше само, че не можел да издържа повече. Болен ли беше човека, какво му имаше?

Митко и Фрида разменят бързи погледи.

— Абе ... това е дълга история — отговаря Митко. — Отърва се той, мен ако питаш.

— Какво искаш да кажеш? — Умората в очите на Боян се заменя от хищно любопитство. — Кажи де, какво мълчиш?

Митко поглежда въпросително към Фрида, тя свива рамене. Той се покашля предпазливо, после започва:

— Ние никога не сме се имали особено с тия двамата, те си живееха все затворено, настрана от всички. Нали я видя жената каква е, и влак да я блъсне, пак нищо няма да ѝ стане. Твърди хора, бетонни.

Той размахва ръка, за да разсея дима, който увлеченият Боян е издухал право пред носа му.

— Тия са от поколението, което е расло при Адолф, нали разбираш? На времето са ги възпитавали като машинки, някои от тях тъй са си останали цял живот ...

Фрида го прекъсва и започва да говори нещо бързо и нервно. Митко поглажда коси, клати глава виновно.

— Е, разбира се, не всички немци са такива. Фрида много се дразни, когато започна да ги вкарвам всичките в един

калъп. Ето, нейните родители и те по онова време са расли, но са си останали хора. Абе, както и при нас, нали знаеш — на когото му иде отвътре, той и без специална обработка цял живот дърво си остава ...

Той прави нова пауза, игнорирайки напрегнатото мълчание на слушателите, които буквално го изпиват с очи. Бавно, някак отмерено си налива чашка ракия, гаврътва я на веднъж, изръмжава доволно ...

— Преди години тия двамата, Бергеровците, имаха дъщеря. Мило, много хубаво момиче, само че ... малко повредено. Нещо в главата не беше наред, не да речеш, че е идиот, но малко ... абе, нали разбирате, всеки е виждал такива хора. У нас на всичките им викат „инвалиди“, сякаш за нищо не стават, но немците имат по-човешка дума, behindert, ще рече „възпрепятстван“ или може би просто „препятстван“. Не знам, пък и не ми е работа ...

Та, малката ходеше на специално училище ... Тука ги има доста такива, някои по-добри, други не чак толкова. Подготвят ги там както могат за живота ... Във всеки случай повечето от тях научават по някой по-простичък занаят и после получават работа на специални места, държавата помага.

Така и Марайке, дъщерята на съседите. Ходеше си на училище, ние почти не я забелязвахме, защото тя с никого не говореше, пък и кой ли иска да се меси в такива неща? Но като взе да расте нещо много взе да се разхубавява детето, взеха да я заглеждат момците, а бащата и майката не дават пиле да припари до нея, нали разбирате, вардят я от всички ... Докато един ден стана скандал, баща ѝ до синьо я пребил, чак от училището идваха да го укротяват, но той —

не, та не. И всичко — защото Марайке си намерила приятел — и той като нея, от същото училище. Хубаво, ама тя сметката си без кръчмаря направила, мама и тате за любов и дума не дават да се чуе, демек, няма тук да развъждаме идиотчета я! Запряха я в къщи, не я пущат да излиза никъде, забраниха ѝ да се среща с когото и да било, само до училище — и обратно, а те все с нея.

Следва нова пауза, Митко дълго гледа през отворения прозорец, пуфти и премисля.

— Взе да съхне нещо девойчето, хората шушукат, всички одумват Бергеровците, но те държат байрака и не мърдат от място. И дума да не става! Идиотите не бива да се плодят! ... Да, ама Марайке и тя на тях се метнала, и тя инат колкото може — мълчи, стиска зъби и уж всичко по тяхному, но тя друго си имала на ум. И накрая стана тя каквато стана — вдигна се тук голяма олелия, Бергеровците къщата на главата си вдигнаха, бре, Марайке забягнала заедно с нейния си там любовник. На ти едно идиотче, а? Мина се не мина време обаче, хванаха ги, разбира се, къде ще ходят, горките, те с нищо не могат сами да се оправят. Та хайде пак бой, пак тормоз, ама тоя път без майтап, хората полиция искаха да викат, че оня бик като нищо ще я пребие. Мина се така доста време, по едно време те нещо кротнаха, даже си мислехме дали не е станала някоя голяма поразия ... А то, що щещ, те ги нямало в къщи, затова било толкова тихо.

Трябва да е било към месец по-късно, появиха се те пак, Марайке с тях, но само като я погледнеш и ти припарва под сърцето. Пречупена клонка, дето се вика. Тя и преди не си беше много от приказливите, но откак се върна от тяхното си пътуване, все едно, че устата ѝ с конец защита —

няма добър ден, няма добър вечер, минава покрай теб като призрак и това е всичко. Бергеровците и те мълчат, дума не продумват, ама то такова нещо скрито-покрито не може да остане, по едно време току гръмна къщата: завели я те значи на някаква специална клиника и там ... оставили да я стерилизират.

Последната дума му се удава трудно, с усилие и заекване. Той посяга отново към ракията, после размисля и побутва шишето настрана. Тишината в стаята е придобила почти физически измерения и притиска всички като в менгеме. Митко отново се покашля и продължава:

— Осакатили я значи още веднъж, сякаш един път не ѝ стига. Хората ги одумваха, одумваха, после ги забравиха и всичко утихна, пък и гюрултиите спряха, у тях тихо като в гробища ...

Докато един ден, тъкмо се прибирам от работа, гледам пред вратата линейка, народ насъбран, пак като сега ... Изнасят някакво тяло, ама покрито с чаршаф, не се вижда кой е. Питам аз хората, а те ... Марайке се обесила. Издебнала докато не я наблюдавали, скрила се вътре в гардероба и се закачила там. Тъй и я намерили по-късно да виси ... за радост на мама и тате ...

Той тежко отпуща ръце на масата, стъкларията пак се раздрънква, но никой не ѝ обръща внимание.

— И ... нищо ли не им направиха? — пита Владко, опитвайки се да преглътне буцата, която е запушила гърлото му.

— Какво да им направят?

— Да ги дадат на съд, знам ли? Нали тук уж закони има, не е като у нас ...

— Абе, закони ... Нищо не им направиха, само дето хората като бесни кучета започнаха да ги отбягват, но те, глави бетонни, се правят, че не им пука. Стискат устни, мълчат и гледат напред, сякаш игла вдяват. Стана години вече никой не говори с тях. Само че Карл-Хайнц, мъжа де, по едно време нещо взе да издиша. Изгуби си работата по социалистическо време още, тогава това беше рядкост, взе да се заседява в къщи, удари го на пиене. Жена му, Гертруд, успяла да го изкара болен, дали му там някаква пенсия ... абе, мъгни истории ...

— То по-голямо наказание от това какво? — обажда се Теодора замислено. — Нали виждаш, той сам се е осъдил, нещастникът. Господ забавя, ама не забравя.

Боян е обхванал коленете си с две ръце и нервно дъвче крайчеца на отдавна угасналата цигара.

— Ох, не знам — казва той тихо, докато ядно разтрива угарката в пепелника. — Хубаво е на господ да се надяваме, ама и на него май често-често нанаягорно му идва за всичко да следи — като гледам само колко народ престъпен се разхожда ненаказан, че и благоденства на това отгоре ... — Той примигва с едно око, поглежда изкосо нагоре и добавя: — А, боже, ще ни посрещнеш ли всички според заслугите или не ти се прекъсва отпуската?

Единственият отговор идва откъм умивалника, където чешмата капе със силата и отчетливостта на съдийски ГОНГ ...

„Мне отомщение, и Аз въздам“.

Бам, бам, бам, бам ...

Утрото ги посреща сиво и навъсено — още един свидетел на среднощната сцена. Фрида мълчаливо приготвя ма-

сата за закуска, но, както изглежда, никой няма желание за ядене, всички са се намръщили и присвили. Дори бебето, почувствало недобрата атмосфера, отказва да яде и ядосва майка си.

— Е, хайде, аз трябва да вървя — Митко се надига и поглежда гузно към Боян. — Вие ще се оправите и сами, нали? Както ти казах — на Кайзердам винаги има поне няколко коли за продан, завърти се там, огледай се ... Накрая все ще ви излезе късмета отнякъде ...

Боян поклаща глава без ентузиазъм. Ще се оправим, къде ще ходим? Но дали ще намерим нещо? На тоя Кайзердам за нас сигурно вече премитат ...

— В сряда не се сяда — обажда се Владко, опитвайки се да приповдигне настроението. — Хайде де, какво сте се умърлушили? Ще видите, че днес ще я намерим тая кола, помнете ми думата! Няма какво да се заседяваме повече, хайде и ние да тръгваме, че рано пиле — рано пее. Докато се оглеждаме тук, хората сигурно изкупилиха всичките Мерцедеси.

Теодора се усмихва скептично, Боян мълчи и хапе устни. Нещо в позата му — може би отпуснатите рамене, може би липсващият блясък в очите, кара Владко да се чувства така, сякаш някой дърпа килима изпод краката му. Той бърза да пропъди неприятното чувство и, по изключение, се готви да поеме ролята на водач. Подлото съзнание тозчас услужливо поднася пред очите му сцена от някакъв стар филм — дребно човече размахва знаме пред следващата го тълпа. По дяволите, няма измъкване! Каквото и да прави, не може да прогони онова присмехулно дяволче, което ви-

наги му се плези отвътре. Той въздъхва и се отпуска обратно на стола.

— Вие май съвсем се оклюмахте — Теодора оглежда братята с очите на човек, купуващ стари вещи. — Каквото ще става, да става, хайде сега! Щом сме дошли дотук, дайте поне да си вършим работата като хората. Бояне, как се стига до тоя Кайзердам?

Половин час по-късно те вече се люшкат в метрото, предпазливо оглеждайки пъстрата тълпа от пътници. Бели, жълти и чернокожи, руси и кестеняви, къдрокоси и плешиви — жителите на Берлин-Вавилон продължават да им се струват като същества от друга планета, обитатели на един странен свят, в който те са попаднали по погрешка. Неприятното усещане се засилва когато след няколко спирки във вагона се качват контрольори. Дали няма да се заядат за нещо? Уф, слава богу. Но не — все пак един от пътниците се оказва нередовен ... Тримата разменят съзаклятнически погледи. Някак по-лесно е когато човек знае, че и тук не всички са праведници. Какво по-ужасяващо за нас, чедата балкански, от мисълта за един свят, в който никой не си позволява да кръшка?

Кайзердам ги посреща с вече привичната от Кройцберг атмосфера — забързана, малко небрежна, но непринудена и дружелюбна, открита за всички и всичко. Множество малки магазинчета вече са отворени, собствениците — мургави и мустакати, очевидно всичко друго, но не и немци, търпеливо очакват клиенти, запълвайки времето с, (о, колко родно и познато!) — приказки. Големите магазини, цитадели на немския порядък, все още са затворени — кой

ти смее да бутне работното време, свещената крава на тукашната демокрация? И булевардът действително е осеян с коли, окичени с бележки за продажба, точно както Митко е казал. За съжаление това е и единственият обнадеждаващ елемент в цялата картина, тъй като цените се оказват далеч над всички граници, практически или теоретически, които братята някога са си поставяли ...

Някак против волята си Боян започва да си представя как се прибира обратно, как го посрещат различните приятели, познати, роднини ... Главата му изведнъж се изпълва с хор от тънички насмешливи гласчета, досадни и неуморими като комари.

— Е, как са покорителите на запада?

— Сбъркали сте си мястото, хора!

— Барабар Петко с мъжете, а?

— Дойдох, видях и се осрах ...

— Хайде на колите-е-е! Топли-и-и, парят!

Той се напъва за да прогони нежелание натрапници, опитва се да си придаде кураж с мисълта, че всичко едва започва, че Берлин е голям, че ...

Напразно. Една хладна ръка го е сграбила за гърлото, притиска го и не му позволява да постигне привичното спокойствие и увереност. Той бърза да запали цигара, търсейки подкрепа в познатата поредица от жестове, но и тютюневият дим не помага, цигарата горчи и влошава настроението му още повече. Изведнъж започва да му се струва, че всички хора по улицата гледат само към него — двете мускулести момчета с тъмни очила и лъскави коси, кои-

то добродушно си подвикват „Na, du Alter¹“, групата деца с пъстри ученически чанти, зяпащи комикс-списание, дори двамата възрастни турци, премятащи броеници зад отворения прозорец на кафенето. Той изпушва набързо две цигари, палейки ги една от друга, без да забелязва, че спътниците му очакват указания — или поне една-две думи. През главата му минава мисълта, че отстрани сигурно прилича на човек, изпаднал в депресия, но той бързешком отхвърля префърцунената чужда дума. Депресия — глупости! Такива приказки по-добре прилягат на Владко, той от малък все с дебели книги се занимава ... Картини от детството, неканени и неприятни, се занизват пред очите му. „Пак си скъсал обувките! Виж, владковите са като нови, а и на двама ви ги купих заедно!“. „Никога не съм предполагала, че децата ми могат да бъдат толкова различни“. „Бояне, кога ще видя и теб най-после книга да похванеш?“. Той се улавя, че стиска юмруци, става му неудобно от самия себе си и, за да прикрие раздразнението, той кривва в първия дюкян за дюнер-кебап. Две млади турчета, усмихнати и приветливи, ги посрещат сякаш само тях са очаквали цяла сутрин. Е, това все пак е нещо.

— Гладни ли сте? — обръща се той към Владко и Теодора, докато, поучен от опита, с ъгъла на окоото си преглежда ценоразписа, окачен над щанда. — Аз ще хапна нещо ...

— Впрочем, май ще пия само кафе — добавя той бързо. — (Дюнер и кола — пет марки! Как ли не?). Вие ако искате, поръчайте си нещо друго.

1 Как е, старче?

Двамата, които харчат негови пари и поради това са особено чувствителни на тази тема, бързат да откажат. Не, не са гладни, по-късно може и да хапнат нещо ... Пък и тия цени ... обирджийска работа. Тримата си кимат, разменяйки погледи, пълни с взаимно разбиране, възмущението ги кара да се почувстват единни и за момент да забравят останалите грижи ...

— Bitte schön!

Те се оглеждат стреснато. Какво означава това? Застанал до една от масите, младият турчин се е ухилил до уши и вече сервира кафета — три за тях и едно за себе си, после свойски придърпва стола и се настанява, без да пита. Това да не е някой зевзек? Боян го оглежда изпод вежди и сумти тежко, неприветливо.

— За сметка на заведението са — обяснява турчинът на чист български. — Сядайте, аз плащам.

А-а-а, това ли било? Попаднали са на земляк, ако и да е турчин. Изненадата е толкова по-приятна след напрежението отпреди малко. Дори и Боян, който инак хич не обича турците, се отпуска и си позволява нещо като приятелска усмивка. Владко пък, възрадва до немай-къде, се пляска по коленете и се смее като дете. Хем малка работа ли е — да срещнеш земляк на хиляди километри от родината?

— Да се запознаем — протяга ръка турчинът, по отомански, първо на мъжете. — Аз съм Севим. От Тушовица, в Делиормана.

Докато ги слуша, той пали цигара, вдъхва дима с наслада и се обляга по-удобно на стола.

— Късмет извадихте, че днес чорбаджията го няма, ще можем да си поговорим малко. Инак, ако беше тук ...

Той се намръщва и се оглежда предпазливо, сякаш се бои, че чорбаджията му хей сега ще изскокне иззад някой ъгъл. После ги оглежда преценяващо и подхвърля небрежно:

— Вие какво, по работа или на гости?

Владко забързано започва да разказва теглилата им, Севим слуша и само от време на време поклаща глава разбиращо. Боян не може да се отърве от усещането, че турчинът поглежда по-често и по-изпитателно към Теодора, отколкото към тях двамата, и това го прави малко нервен. Все пак той се старее да участва в разговора, подхвърляйки тук и там по някое уточнение, особено когато Владко започне да се увлича в прекалено пишци, писателски описания на подробности, които не интересуват никого. Разговорът малко по малко се отпуска, те започват да си разменят шегички и закачки, още повече, че Севим, както се оказва, също е отскоро тук и тепърва свиква с тукашните дивотии, както сам ги нарича.

— Аман, аман! — въздъхва той тежко, като клепа с дълги ресници по посока на Теодора. — Чорбаджията ми турчин, ама инак от немците по-немец. Има-няма клиенти, по цял ден все едно си знае: кофата, парцала, метлата, търчи, бягай, чисти докато ти се отели вола ... Толкова чистене и в казармата нямаше! И все недоволен, все мърмори, да има колай, душите ни ще извади! А инак — пари дава колкото да не изпукаме. Ако знаех, че така ще е, сигурно щях да си остана в къщи. И там пари нямаше, ама поне не ми вадеха душата. Пък и друго си е в къщи, друго ...

Боян го измерва с присвити очи. „Накарай мързеливия на работа, та на акъл да те научи“, минава му през ума,

но той предпочита да си замълчи, все пак човешки ги посрещна момчето.

— Инак Берлин — град голям, всичко има, но то от ходене и зяпане много файда няма — продължава Севим. — Ако си семеен, може и да става, но за ерген като мене ... — Той поглежда отново към Теодора и въздъхва. — Нещо много взе да ми се свива душата, май ще взема да се прибирам обратно в Делиормана, там нашите ще ме приемат отново. Язык, не успях на времето да замина за Турция, докато се набутам и комшиите затвориха границата. Напразно ядох толкова бой през осемдесет и четвърта, да знаех, хич нямаше да се инатя, голяма работа дали ще се казвам Севим или Севко. Нали съм си все същия ...

— Много ли те биха? — намесва се изведнъж Теодора, с което си спечелва недоволни погледи от двамата си спътници. В очите ѝ се четат непресторено съчувствие. — Я разправи малко, аз никога не съм говорила с човек, който е минал през ония истории.

— Колкото беше, стигаше — отвръща Севим начумерено. — То не беше само бой, имаше и друг тормоз. Във всеки случай мърдане нямаше, здраво пипаха вашите хора. Ама за това не ми се приказва, дай да сменим темата. Я разправете малко за България, как е там живота, как се оправяте?

— Абе и ти напипа една тема ... — Боян цъка с език и клати глава недоволно. — Ти вестници не четеш ли, не знаеш ли на какъв хал сме? Стой си тук в Германия, не ти трябва да се връщаш обратно ... Впрочем, ти как се уреди, я разправи — оживява се той за първи път истински. — Нали тук не приемат току-така. Как успя да получиш разрешение за работа?

— А, много лесно — ухилва се отново Севим и белите му здрави зъби лъсват като бобени зърна. — Поисках политическо убежище.

Боян го гледа недоверчиво, но отказва да разпитва повече, макар че Севим очаква следващите въпроси с видимо нетърпение. Ха, ще му прави кефа! Ако иска, нека сам да разправя.

— Политическо, хайде де! — обажда се Владко. — Да беше по бай тошово време, разбирам. Но сега? Да не ни подмяташ нещо?

— За вас може и да е ново време, но за нас си е едно и също — отговаря Севим, малко троснато. — Откак ни смениха имената де. Ние сме преследвано малцинство, нямаме истински права и свободи ...

— Чакай, чакай малко! — Боян изведнъж настръхва. — Първо, всеки турчин в България вече може да си избира име, каквото му харесва. И, второ, не ми приказвай за права и свободи, че ние тия чалъми от вас сме ги научили, не от други! Каквото сте си надробили, това ще сърбате!

Думите му увисват в пространството над масата като нечия сянка, тежка и заплашителна. Доброто настроение изведнъж изчезва.

— Бояне, ти пък каквото сгриза момчето! — казва Теодора с привидна закачливост, но в очите ѝ светят ядни искри. — Той най-добре си знае през какво е минал, дай да не го мерим с наш аршин. Благодаря за кафето, много беше хубаво — добавя тя, гледайки дружелюбно към Севим. — И не се притеснявай много, ще се оправяш някой ден — дали в Германия или в България, няма значение. Който търси — намира.

Последните думи окончателно развалят настроението на братята, те разбутват столовете и се приготвят да си тръгват, игнорирайки нацупената Теодора. После набързо се прощават и излизат навън, с което не ѝ оставят друга възможност освен да ги последва. От примирие обаче няма и следа — всички са се наежили и присвили като за драка, потисканото напрежение на това утро очевидно търси начин да излезе на бял свят.

— Ти какво, да ни дразниш ли си решила? — започва Боян пръв. — Какво означава това „който търси — намира“?

— Това, което чуваш — отговаря Теодора с тон, от който биха могли да замръзнат прозорците на поне три от най-близките сгради. — Впрочем, то се отнася и за теб. Ако, вместо да се заяждаш с мен, започнеш да търсиш по-сериозно, може накрая и да намериш нещо. Инак, страхувам се, ще трябва да се прибираме с празни ръце.

— Доре, това не е честно! — обажда се Владко с глас, пресечен от напрежение. — Ти знаеш, че аз също бях против този грозен „възродителен процес“, с всичките му последствия! Това обаче не е повод да започнеш да флиртуваш с първия срещнат турчин, нали?

— Какво-о-о? — Теодора е толкова възмутена, че за момент дарът-слово я напуща. Само за момент обаче. Секунда по-късно върху главата на непредпазливия ѝ съпруг се изсипва такава градушка от тежки, остри и ядно подбрани думи, че той скоро започва да съжالياва за непремисления си изблик. Но вече е късно. За Теодора това очевидно е повече, отколкото тя може да понесе. След като решава, че го е насолила достатъчно, тя обръща гръб и тръгва напосоки,

оставяйки братята в нещо като небрано лозе, ако и в центъра на Берлин.

— Е сега се осрахме — обобщава Боян лаконично. — Тичай подире ѝ, какво чакаш?

Но Владко се е запънал като пословичното магаре и отказва да послуша здравия разум. Боян го оглежда кратко, вижда, че нещата отиват все по на зле, свива рамене и с бърза крачка се впуска да догони Теодора.

— Среща след час, на Алекс — вика той през рамо, докато се оглежда да не изгуби стройната фигура в тълпата от минувачи. — Нали ще се оправииш?

Владко гледа след него с празни очи и се опитва да присвие рамене по начин, демонстриращ мъжествена невъзмутимост. Всичко, което му се удава обаче е само един вид неловко подскачане, което отново го кара да мисли за филми — този път филмите на сър Чарлз Спенсър Чаплин.

* * *

Идиоти, идиоти, идиоти! Бодливата думичка подскача в главата на Теодора като малко злосторно човече, онзи Стори-Пакост от приказката, който все търси и търси на кого да излее гнева си, но накрая се разчеква сам, по липса на по-подходяща мишена. Гневът е толкова по-силен, защото сега, от разстоянието на няколко забързани минути, първата ѝ реакция изглежда безкрайно детинска, комична и някак дребнава. Малко опърничаво момиченце ... Не че една лекция на тема фалоцентризъм би била по-подходяща, разбира се — но с малко усилия тя все пак би могла да намери по-култивиран, по-малко унизителен за самата нея тон, да избегне слизането до тяхното ниво ... Впрочем,

дали наистина е така? Малкото човече отвътре внезапно сменя злостното изражение с друго, насмешливо, та дори закачливо. Хайде, признай си: не ти ли хареса все пак? Как двамата стояха мирно пред теб, как те гледаха виновно като хлапета? И как сега цял ден няма да смеят да те погледнат в очите ... Хайде де, остави преструвките! Тя едва успява да прогони гузната усмивка, която се кани да цъфне на устните ѝ. Диванета такива! Ще им се да си поиграят на отоманци, да се почувстват силни и властни пред малкото момиче ... Ще им се, но не знаят на кого са попаднали! Пада им се, нека сега сами търсят начин за сдобряване. Тя само ще седи и ще наблюдава спектакъла ...

— Доре, Доре! Почакай, моля те!

Аха. Те май загряват по-бързо, отколкото тя предполагаше. Теодора се обръща бавно приготвяйки се да посрещне съпруга си на всеоръжие ... и едва успява да прикрие удивлението си, когато вместо него съзира Боян, запъхтян и зачервен от бързане.

— Владко ме изпрати — бърбори той притеснено. — Чувства се много неудобно, та затова ... Но инак безкрайно съжалява, така каза ...

Теодора го гледа с безизразно лице, после внезапно осъзнава, че е поставила ръце на хълбоци (прекалено агресивно) и сменя позата с друга, по-неутрална. Нещо вътре в нея се наслаждава на сцената до премала, до екзалтация и болка. Тя продължава да наблюдава мургавото лице отсреща, погледът ѝ се плъзва надолу по жилавите, мускулести ръце ... Красиви, силни ръце. Пред очите ѝ най-неочаквано започват да се редят сцени от сватбената церемония — пътуването в луксозната кола, наета от Боян, до ресторанта,

ангажиран от Боян, разкошният, безобразно скъп сватбен букет, купен от Боян ... И поднесен от същите тия ръце, които тогава тя забеляза за първи път ... Без да знае защо, тя чувства, че започва да се изчервява, това я дразни и в резултат тя се изчервява още повече ... Детинщини, глупости! Какво я прихваща изведнъж? Лютивите, изгарящи думи, които допреди малко се въртяха из главата ѝ като оси, внезапно изчезват. Вместо да го посрещне както подобава, тя едва успява да смотолевя „Няма значение, аз вече забравих“ и свежда очи надолу, също като малко момиченце. Боян я наблюдава изпитателно, в очите му блещат странни, насмешливи искрици ... Или може би само така ѝ се струва? За момент я обхваща паника, сякаш целият ѝ свят, внимателно подреден, ограден и многократно застрахован, се кани да отвори врати за варварите, тропачи по вратите. Стоп, стоп! Тя притваря очи, за да се съсредоточи и преодолее моментната слабост, но не — слабостта е прекалено сладка, примамлива, съблазнителна ...

— Какво ти става, добре ли си? — чува тя гласа на Боян, идещ някъде отдалече, после — ах! — ръката му я прихваща леко, почти нежно някъде над лакътя. Тя опитва да се отдръпне, но той не отпуска, разстоянието помежду им малко по малко се съкращава ... Ето, гърдите ѝ вече докосват ризата му, тя чувства как зърната им започват да наедряват, дъхът му, излизащ на свистящи пресекулки, пищи в ушите ѝ като полицейска свирка ...

В момента, в който устните им се докосват, разумът изведнъж си пробива път през мъглата и я залива с вълна от студено отчаяние. Но какво върши, по дяволите! Тя отскача назад, оглежда се във всички посоки (ах, колко дребнаво!),

объркано оправя косите си, трескаво се опитва да въведе малко ред в хаоса от чувства ... Боян, не по малко смутен от нея, машинално посяга да потърси цигара, после се сеща, че това изглежда грозно, отказва се и отпуска ръце виновно. Погледите им отскачат едни от други като онези магнитни топчета от уроците по физика.

— Съжалявам, изгубих си ума — казва Боян със странен, стържещ глас. — Не знам какво ми става, сигурно е от жегата.

Теодора го поглежда изкосо, опитва се да му каже нещо разумно и зряло, после с ужас установява, че ръцете ѝ някак от само себе си отново се насочват към него, обхваща я истинска ярост срещу собственото ѝ безсилие, тя го сграбчва за ушите, грубо притегля лицето му към себе си и започва да го целува безразборно, където свари. Той леко пъшка под напора на грубите ѝ милувки, но инак не се опитва да развали магията. Когато най-после се насища, тя го отблъсква назад, изглежда го със странна смесица от копнеж и омраза, после казва задъхано:

— Това е всичко! Повече няма да получиш, хич и през ум да не ти минава!

Двамата изведнъж осъзнават, че привличат любопитни (и малко завистливи) погледи. Това ги отрезвява донякъде и те засрамено бързат да се скрият от очите на тълпата в близкия вход на метрото, зейнал като пастта на онова чудовище, което, казват, поглъщало грешниците в ада.

Пътуването до Александърплац преминава в пълно мълчание, съпровождано от монотонните шумове на метрото — професионалният дикторски глас, обявяващ имената на различните станции (но само на немски, напук

на всички туристи), равномерното потракване на релсите, което винаги звучи като ритъма на ръченица, приглушените разговори на пътниците ... Погледите им се мятат като зверчета в капан, стареайки са да избегнат дори и най-случайното докосване. Двамата седят на сигурно разстояние един от друг, всеки потънал в собствените си мисли, питайки се какво ли преминава през главата на другия в този момент. Мълчанието продължава и по-късно, на площада, където те седат на фонтана, очаквайки Владко.

Теодора първа прекъсва мълчанието.

— Владо защо изпрати теб? Откога започна да се страхува да говори с мен?

Боян я поглежда неразбиращо. Тя има чувството, че думите ѝ отскачат от него като вода, плисната върху плочки за баня.

— Владко ли?... Ами, всъщност той не ме изпрати. Сигурно и сам се канеше да те догони, но аз ... някак го изпреварих.

Сигурно отдавна си очаквал подходящ момент, мисли си тя гневно и търси начин да му го каже, без да звучи прекалено заядливо.

— Ein bißchen Kleingeld, ein bißchen Kleingeld¹ ...

Двамата се оглеждат стреснато. Току пред тях е спрял пъстроцветен пънк, окичен с разнообразните атрибути на своята каста — огромни войнишки ботуши, прокъсани джинси, бомбено яке, прическа във всички цветове на дъгата, плюс вариации. По устните, веждите и ушите му се виждат повече пръстени и обици, отколкото по средно го-

1 Малко дребни пари, малко дребни пари ...

ляма златарска витрина. Усмиввайки се неловко, той протяга ръка и ги гледа умолително, точно както и няколкото кучета, които го съпровождат.

— Намерил си от кого да искаш — изглежда го Боян неприветливо. — Ще ти дадем ние на босия цървулите! Хайде, чупката!

Но Теодора го изглежда укорно, бръква в портмонето си и подава на просяка няколко монети. Боян свива рамене — твоя си работа —, но учестеното му дишане издава, че е подразнен. За миг Теодора изпитва някакво злостно задоволство от това, че е успяла да го ядоса — но само за кратко, защото в следващия момент я залива вълна от разкаяние. Намери си виновник за собствената глупост! Детинщина след детинщина! Първо го целува, сега пък го дразни. Тази история започва да става все по-и по-фолклорна.

Тя решава, че е време отново да стане зрял и уравновесен човек.

— Слушай ...

Боян я поглежда стреснато. Това я разколебава, но само за миг.

— Това, което се случи ... — Тя трескаво търси думи, които да не звучат прекалено сухо и книжно. — Тази глупост ... няма ... не би трябвало да има никакво значение. Ние сме зрели хора, не можем да си позволим детинщини ...

Тя прекъсва по средата на фразата. Боян упорито гледа настрана, но в очите му се чете такава болка, че тя се изплашва не на шега. Всички мисли за зрелост и самообладание я напущат начаса, тя едва успява да прошепне:

— Бояне, помогни ми! Страх ме е!

Той мълчи. Изминава кратка вечност, след това се чува прехрипналият му глас:

— А на мен кой да помогне?

Владко се приближава, ухилен като разрязана диня, в ръцете му — два букета. Изнервени от дългото чакане, Боян и Теодора го гледат все едно, че е нещо мръднал. Той обаче не се смущава, пристъпва наперено и пет пари не дава за неразбиращите погледи.

— Доре, това е за теб — поднася той по-малкия от двата букета, като се опитва да изглежда толкова галантен, колкото е възможно (Теодора, трогната и раздразнена едновременно, не знае дали да се смее или да плаче).

— А това е за теб, брат ми!

Боян объркано гледа разкошния букет и се пита колко ли струва. Все пак го поема, макар че с по-голямо удоволствие би опердашил малкия си брат с него.

— Чудиш се, а? — гледа го Владко предизвикателно и продължава да се хили. — Ха сега кажи ми коя дата е днес.

Боян се замисля за момент, после изведнъж в очите му проблясва разбиране, той се плясва по челото и изревава:

— Мама му стара!

Теодора, объркана повече от всякога, ги гледа безпомощно.

— Днес е тринайсети! — пропява Владко. Пресиленият му, детински ентусиазъм, който тя инак винаги е намирала особено сладък, сега кой знае защо я дразни до истерия. — Рожденият ден на брат ми!

Тя поглежда към Боян. Какво, това някой тъп виц ли е? Не, той наистина е забравил за рождения си ден — очите му, подскачащи неуверено, издават неудобството, макар че

той се мъчи да обърне всичко на шега, кикотейки се заедно с Владко. Теодора се опитва да изглежда естествено, поднася шеговити поздравления, но раздразнението продължава да клопочи в гърлото ѝ. Що за човек е това, който дори и собствения си рожден ден може да забрави? Тя изброява наум всички определения, които ѝ хрумват. Лекомислен. Несериозен. Безотговорен. Да, това е. Строгата, малко канцеларски звучаща дума ѝ харесва и тя започва да си я повтаря, правейки от нея нещо като рефрен. Безотговорен. Безотговорен. Без-отго-во-о-о-орен. Боян е безотгово-о-о-орен, на-на-на.

— Е какво, ще празнуваме ли? — пита Владко.

— Разбира се — отвръща Боян. — Чакай само да помисля... А, сещам се нещо. Хайде, елате, ще ви изненадам.

Той се обръща и потегля към станцията на метрото без да поглежда към тях. В очите на Теодора — поредно доказателство за неговата безотговорност. Все пак тя крачи подире му и дори хваща Владко за ръка, макар че единственото ѝ желание в този момент е да попадне на необитаем остров поне за десетина години. Малкият брат я изглежда с благодарност, стискайки подадената ръка с вида на момченце, което се страхува да не се изгуби в навалищата.

— Е, какво ще кажете? — Боян е спрял недалеч от входа на подлеза и гордо сочи към отсрещната страна на улицата, където на една от фасадите се жълтее огромното „М“, познато на всички им като символ на нещо, за които доскоро само са мечтали.

— Макдоналдс! — вика Владко с глас, заимстван от анимационен филм. — Wow!

После, размисляйки, добавя:

— Няма ли да е прекалено скъпо? Да отидем някъде другаде, а?

Но Боян е непреклонен.

— Един път имам рожден ден. Хайде, днес няма да мислим за пари. Елате де, какво се запънахте такива!

Няколко минути по-късно те седят в просторната зала, всеки захапал своя си хептен-биг-мак. Оглеждайки се предпазливо, всеки няколко минути те оголват зъби в широки усмивки, уверявайки се взаимно, че са безкрайно щастливи. Впрочем, храната е вкусна, ако и да капе непрекъснато. Заобикаля ги обичайната за Берлин пъстра тълпа, най-вече родители с деца или тийнейджъри. Скоро те установяват, че никой не им обръща внимание (основно достойнство на Макдоналдс!) и, успокоени, започват да изучават тълпата по-подробно. Повечето хора ядат набързо, с погледни, зареяни някъде в празното, но тук-там има и групички, които, също като тях, изглежда са дошли, за да се забавляват. Особено една група деца, настанени в отделна, специално украсена стая, привлича вниманието на всички. Малките вдигат шум до бога, тичат и скачат колкото им сили държат, подпомагани от две момичета в Макдоналдс-униформи.

— Какво е това? — любопитства Владко.

— Чакай, сега ще попитам — отговаря Боян, който се чувства домакин и е поел задължението да изпълнява всички желания.

Той става и се запътва към пъстрата детска стая. Владко, който вече на три пъти започва да учи немски език, го наблюдава с лека завист. Ето — Боян е преодолял неудобството, вече разговаря с двете момичета, дори ги размива, гледай ти! Децата го заобикалят, сега те също се смеят. Хм,

започва да става интересно. С крайчеца на околото си Владко наблюдава Теодора, която се прави на разсеяна, но всъщност е впила любопитни очи в детската стая. Ха, не може да бъде! Боян прикляква на четири крака, едно от момиченцата се покатерва на гърба му, той най-безсрамно реве като магаре, при което половината зала се обръща и започва да зяпа, малката се смее до припадък, останалите я гледат със завист и комай се канят да застанат на опашка, за да пояздят „магарето“. Владко чувства как последователно го заливат вълни от притеснение и завист. Кой ти е знаел, че Боян е способен на такива детинщини? И то тук, в Германия, където, то се знае, даже и дърветата по права линия се подреждат? Уф, нещата най-после се успокояват — Боян напуща детската стая, съпроводен от дружния протест на малките, на изпроводяк реве още веднъж, небрежно отупва изпрашения си панталон... Един коремест турист щрака с фотоапарата си почти от упор, но той не му обръща внимание, приближава се и сяда спокойно.

— Това какво, нова версия на „Бай Ганьо“ ли беше? — подмята Теодора ехидно. Всеобщото внимание май никак не ѝ е по вкуса.

— За теб Бай Ганьо, за мен — рожден ден — отвърща Боян, стискайки зъби. — Всеки вижда онова, което иска да види.

Теодора сумти раздражено, свива глава между раменете. Владко чувства, че е време да се намеси.

— Какво им каза, та толкова се смяха? — пита той.

— Питам ги какво празнуват, те викат рожден ден. Викам, тук само малките ли се веселят, не може ли и едно по-дърто магаре да празнува? Те взеха да се хият, после

едно от тях вика „като си магаре, дай да те пояздя“. Това беше всичко. Хайде, ставайте да тръгваме.

Той ядно запокитва недоядения си сандвич в коша за боклук и май наистина се готви да тръгва.

— Entschuldigung, darf ich kurz stören?¹

Владко хълца от изненада и се обръща към младата дама, която се е спряла до тях, пристъпяйки от крак на крак. Макар и облечена съвсем непретенциозно — само в джинси и лека фланелка, тя привлича мъжките погледи по оня неотразим начин, който навсякъде по света предизвиква най-малко автомобилни злополуки, ако не и по-големи нещастия. Владко неволно започва търси близостта на жена си, сякаш за да се предпази от силата на това привличане. Боян, също притеснен, си придава независим вид и се впуска в разговора като в улична разправия. Скоро обаче лицето му се отпуска, той се оживява и започва да се усмихва.

— Това е майката на Изабел, момиченцето, което има рожден ден — пояснява той кратко. — Малката настоява да отидем при тях, искала да празнуваме заедно.

Те се оглеждат неуверено.

— Не е ли малко неудобно? — обажда се Теодора предпазливо. — Вече достатъчно цирк направихме, не стига ли толкова?

Боян отново потъмнява и започва да обяснява нещо на немкинята. Тя обаче чупи ръце и продължава да го моли, в очите ѝ се чете истинско отчаяние.

— Детето нещо се тръшка — обяснява Боян отново. — Без мен не искало да празнува, ще им развали целия празник.

1 Извинете, мога ли да ви обезпокоя за момент?

Странно — начинът, по който красивата германка гледа Боян, внезапно започва да дразни Теодора. Тя поглежда изкосо към детската стая, откъдето разговорът се следи с напрежение от няколко десетки широко разтворени очи и, противно на желанието си, се бави с отговора.

— Вие ако искате отивайте, аз ще гледам отгук — отсича тя най-последно. Владко едва сдържа въздишката на облекчение.

Боян се ухилва и маха на брат си да го последва. Чувствайки, че е наблюдаван от всички страни, Владко прекосява залата, стремейки се да изглежда толкова cool, колкото е възможно. Това не е лесно, разбира се. Малкото човече, неговият вечен спътник, се криви и плези отвътре, опитвайки се да разруши магията на момента. За да му се противопостави, той на всяка крачка си повтаря, че нищо не го интересува, че го наблюдават обикновени прусаци с доста наднормени килограми, че скъпите Найк-маратонки не ги правят повече хора от него, че никои от тях и на сън не би се осмелил да поиграе с децата на магаре. И-а, и-а!

Малките ги посрещат с такъв възторг, че той веднага забравя колебанията си. Боян, сякаш роден за комедиант (или възпитател, знае ли човек?), моментално разделя групата на два отбора, започва трескаво надпреварване между магаретата, което скоро се превръща в забава за всички посетители. Възцарява се весела олелия, немците май са забравили, че са немци, носи се кикот до бога, току-виж и наддавания започнали. Запенен и заслепен до забрава, магаре-Владко едва успява да регистрира какво става наоколо, влагайки цялата си амбиция в непосилната задача

да надмине брат си, който се носи на четири крака сякаш е расъл в джунглата заедно с Маугли. Децата наоколо (а и не само те) крещат и подскачат, празненството започва да придобива вид на карнавал. Аха, дори и Теодора е забравила лошото настроение — с крайчеца на окото си Владко успява да забележи, че тя също подскача и пляска с ръце, притуряйки още малко към всеобщото весело безредие.

Когато накрая, останал напълно без сили, той се просва на пода, жънейки последни, вече малко уморени овации, Владко се чувства толкова щастлив, колкото не е бил от години насам — много, много години. Главата му се върти, коленете му туптят, ръцете го болят ужасно — но нищо не е в състояние да потисне ликуващото гласче, което крещи и крещи отвътре: „Видя ли? Толкова е просто! Толкова е просто!“ Той се изправя с мъка и се оглежда: лека-полека отново се възцарява спокойствие, децата, събрани на грозд около Боян, настояват за още, но той е непреклонен. Някакъв немец с рижа брада разпалено му говори нещо, Боян кима отрицателно и се напъва да го отпрати. Онзи настоява, ръкомаха, посяга към портфейла си. Боян безцеремонно му обръща гръб.

— Какъв беше тоя? — подвиква Владко сред всеобщата глъч.

— Знам ли го, пита за коя фирма работим, искал да ни ангажира за някакво парти. Изглежда е помислил, че сме професионалисти. — Боян се хили доволно и разтвива подбитите си колене. — Ама то наистина стана весело, а? Гледай ги ти дойчовците — и те разбирали от майтап.

Все още ухилен до уши, той приема поздравленията на различните родители с осанката на римски пълководец,

свеж след победен поход. Децата, вече приели го като свой, чуруликат нещо весело, той им отговаря със закачки, които ги карат да пицят от удоволствие. За пръв път през цялото пътуване Владко е забравил, че е в Германия и се чувства някак съвсем спокойно, като в къщи.

— Е какво, ще си тръгваме ли? — Гласът на Теодора рязко ги измъква от забравата. (Налудувахте ли се, момчета? Хайде сега обратно към реалността).

Но Боян, който води оживен разговор с красивата майка, маха с ръка. Стоп, стоп! Не така бързо, моля!

Малко след това той приближава и, замислено търкайки брада, обяснява:

— Хм, тя май стана дебела. Моника ни кани на гости. Рожденият ден продължава в някаква вила — не можах да разбера къде точно. Ще ни карат с коли дотам и обратно. Какво ще кажете, да опитаме ли?

„Моника?“ — мисли си Теодора и неволно стиска устни. — „Охо, нещата тук бързо се развиват.“

— Одма! — Изтърсва Владко малко прибързано, после не съвсем уверено поглежда към съпругата си. — Ако всички са съгласни, искам да кажа.

— Не знам, нали имаме работа — казва Теодора колебливо. — Да не станем прекалено нахални?

Боян мълчи, загледан навън през прозореца. Владко усилено шава с палци под прикритието на обувките си.

— Добре де, добре! — съгласява се тя най-после. — Щом сами ни канят.

Тримата последват новите си домакини, изпращани от множество погледи, в които вече се чете не само любопитство.

Вилата, оказва се, е по-скоро нещо като голяма дървена барака, но градината, която я заобикаля, е наистина разкошна: просторна, леко занемарена, изпълнена с ухание на диви цветя и храсти, някак неподправена, истинска. Кварталът, в който ги е довела Моника, се казва „Горско спокойствие“ и, доколкото може да се съди от това, което се вижда наоколо, напълно заслужава романтичното си име. Заобикалят ги спретнати малки къщички, сгушени сред море от зеленина, наоколо цари ведро безгрижие, каквото Владко не е изпитвал от времето, в което напусна родното си градче — толкова отдавна, че даже не му се мисли за това. Лятното слънце, все още високо въпреки късния следобеден час, къпе околността в щедри златисти отблясъци, отвсякъде се дочува птичи пой и жужене на пчели, тревата е мека, дъхвава и канеща. Владко чувства, че очите му се насълзяват и бърза да прогони неочакваното чувство — хайде сега, детинщини! Ние тук възрастни хора ли сме или какво?

А веселието продължава с пълна пара. Пристигат все нови и нови коли, от които се изсипват ухилени гости, носещи подаръци, провизии и пресни сили за неспирните игри на децата. Над градината се носи оживена, многогласна и многоезична глъч. Владко вече напълно е изгубил представа за това с колко хора се е запознал днес — американци, французи, испанци, дори няколко чернокожи гамбийци, които сега са направили импровизиран оркестър в един от ъглите и здраво повдигат градуса на джамборето с екзотични африкански ритми. Децата, неуморими като играчки на пружинки, лудуват до забрава. Горкият Боян! Малката Изабел не го оставя нито за секунда на спокой-

ствие, даже и оттук се вижда, че той вече приближава границата на силите си. Теодора, зачервена и разпалена, спори с двама от американците относно перспективите на източна Европа. Двамата кимат любезно и почти не я слушат, като в замяна на това я опипват с погледи, намекващи за интереси, доста отдалечени от областта на политиката.

— Typical, isn't it? They all come here from the West with the feeling this is a whole new nation to convert. We are the aborigines — they are the missionaries. And the further from the West they come, the stronger their conviction.¹

Владко се оглежда сепнато и едва сега забелязва, че редом с него стои представителен възрастен господин с добре поддържана брада и лула в устата. Той отчаяно се напъва да си припомни кой беше това ... А, да, бащата на Моника, господин ... Как точно беше? Съзнанието му подава информацията бавно, на парченца, сякаш наслаждавайки се на неудобството, което той изпитва от лошата си памет: по някакъв начин господинът е свързан с църквата, но не е свещеник а, как беше думата? А, да — кантор, църковен музикант. Това е всичко, което може да си спомни в момента.

— Хм, вие все пак сте добре — отбелязва той дълбокомислено, наслаждавайки се на възможността най-после да поговори с някого без преводач. — Ако не друго, поне можете да им противопоставите класическата култура на вашата страна. Поезия, музика, философия ... За разлика от вас ние в България сме напълно голи. Още не сме излезли

1 Типично, нали? Те идват тук от запад с чувството, че това е нова нация за покръстване. Ние сме аборигените, те са мисионери-те. И колкото по-далеч от запад идват, толкова по-силно е убеждението им.

от дебрите на изтока — и тогач ни се иска да станем част от запада.

— Класическа култура? — Немецът се усмихва скептично. — Не знам дали ще ми повярвате, но докато ви наблюдавах в американската закувалня, аз непрекъснато си мислех, че бих дал доста от моята немска култура, за да получа в замяна малко от вашата спонтанност.

„Чуждата кокошка — патка“, мисли си Владко. „Ако само знаеше колко бих дал аз, за да получа малко от това, което имаш ти.“

— Впрочем, мислите ли наистина, че някой все още се нуждае от класическа култура? — продължава немецът някак кисело. — Във времето на Макдоналдс и Дисни? Аз самият доста се съмнявам. Пък и какво друго е Германия в наше време, ако не обект на непрекъснати подозрения и обвинения? Дори и културата, която споменахте, вече бива наричана шизофренична. Споменават ни Лутер, Вагнер и Ницше, за да ни напомнят, че винаги сме били болни. Ако само за момент забравим Аушвиц и Дахау, тогач се надигат десетки гласове, които ни обвиняват в опит да се скрием от историята ... Единственото, което се очаква от нас, са сълзи на разкаяние и отчаяние. Това и само това — а не поезия, музика или философия. И в същото време никой не иска да разбере, че ние сме просто уморени ... безкрайно уморени от това да бъдем виновни. Знаем, че такива мисли са недопустими за един немец, но въпреки това те не напускат главата ми. Баща ми — учител по музика, загина във войната, но да жалеем за него беше някак неудобно, защото бяхме виновни. Аз работих цял живот, опитвайки се, доколкото можех, да живея честно, но въпреки това сега

трябва да приема живота на втора класа немец, защото от-ново сме виновни. Не мислете, че се оплаквам, аз съм готов да приема това, в края на краищата някой все пак трябва да плаща. Но когато започна да се питам дали дъщеря ми и внучката ми също ще трябва да изплащат тази нескончаема вина ... признавам, че това са моментите, в които си мисля, че над Германия тежи някакво проклятие.

Той замислено дърпа от лулата си и продължава с болка в гласа:

— Докога ще продължава така? Колко поколения ще трябва да плащат? Три? Пет? Десет? И дали на тоя свят има народ, който не се опитва да забрави? Нима Америка всеки ден мисли само за Ундид Ний, лагерите в Калифорния или времето на Макарти? И дори ако нашата вина е несъизмеримо по-голяма, означава ли това, че нямаме право на нормален човешки живот, без непрестанни мъки и угризения?

Владко свива рамене безпомощно. Той самият никога не е мислил за Германия по този начин, усещането за огромната тежест, която тегне върху раменете на хората в тази страна изведнъж го изпълва с парещо неудобство, сякаш е станал свидетел на някаква особено срамна сцена. В продължение на няколко ужасно дълги минути той се мъчи да измисли нещо, с което да облекчи болката на събеседника си, но напразно. Господинът продължава да се усмихва горчиво, само с ъгълчетата на устата си.

— Поезия? — Немецът прави комично-неразбираща физиономия. — Немска поезия? Или музика? Кажете ми, чували ли сте името на поне един немски рок-певец? Имам пред вид някой, който действително пее на немски език. Не, нали? А и как иначе? За целия днешен свят немският

език е просто грозен, ако хората свързват нещо с него, то това е истерично крещене и команди, а не поезия.

Той се навежда към Владко и започва да му шепне поверително:

— Искате ли да ви издам една тайна, приятелю? Гръбнакът на тази нация е напълно пречупен, тя вече е неспособна да произвежда култура, сравнима с онази от миналото. Колкото и да се опитваме, ние не можем да разберем как е възможно да сме пропаднали така дълбоко, как само с няколко лудешки удара сме разрушили неща, градени в продължение на векове. И резултатът от това е пълно объркване, липса на каквито и да било ориентири. Защото, кое е по-важно днес във Ваймар — Гьоте, Шилер или Бухенвалд? Попитайте когото искате в тази страна — никой няма да се осмели да ви даде отговор. Хората ще мълчат и ще избягват погледа ви, някои може би ще заплачат. Ето това е съвременна Германия. Страх от миналото — и презрение към бъдещето, доколкото то се определя от Америка.

— Но къде е изхода? — пита Теодора, която се е приближила и мълчаливо слуша. — Нима може да се живее само със страх и презрение?

— На този въпрос ще отговарят те — отвръща той и посочва към играещите деца. — За нас е вече прекалено късно, пък и ние нямаме право да му търсим отговор. Прекалено близо сме до срама, нали разбирате?

— А ние си мислим, че ни е тежко — прошепва Владко, на български, защото му се струва прекалено трудно да обясни на немеца в какво точно се състои *българския проблем*.

Появата на Боян ги спасява от неудобството, в което ги е потопила неочакваната откровеност на немеца. Впрочем, те не се нуждаят от обяснения, за да прекъснат разговора: прежълтял от болки, Боян се е присвил на две и едва-едва пристъпва. Теодора ахва и се затичва насреща му.

— Какво стана, какво се случило?

— Не знам, кръста нещо ... — Той се опитва да се усмихне, но лицето му се изкривява в подобие на клоунска маска, смешна и мрачна едновременно. — Преди малко ме сви, трябва да се отпусна някъде.

Владко се втурва да търси стол, Теодора, по-практична, помага на Боян да полегне на тревата. Малката Изабел, която не е пропуснала нито миг от сцената, вече дърпа майка си насам.

— What happened, is something wrong with him?¹ — Теодора с неудоволствие отбелязва, че, за разлика от онзи на баща ѝ, английският на Моника е почти перфектен, с добър британски акцент. Тя набързо обяснява какво се е случило, стремейки се да потиска антипатията, която я обхваща всеки път когато се намира в близост до младата немкиня.

Боян се опитва да се държи, но от време на време от устата му се изтръгва мъчително пъшкане, което кара Теодора да настръхва. Тя се оглежда безпомощно, търсейки Владко. Аха, ето го — влачи някакъв голям шезлонг, без дори да забелязва колко ненужни са усилията му. През главата ѝ неочаквано минава мисълта, че ако той успее да довлече шезлонга дотук тя няма да издържи и ще започне да кре-

1 Какво се е случило, зле ли му е?

щи с все сили ... Това ѝ се струва толкова абсурдно, че са ѝ необходими няколко секунди, за да се увери в реалността на напирашката отвътре злоба. Не, няма съмнение — ръмжащо като малко зверче, някъде вътре в нея се зъби едно зло, непознато чувство, което я обърква и същевременно я изпълва със странно, почти болезнено задоволство. Глупак, невежа, некадърник ... Обидните, грозни думи, които се редят в главата ѝ само още повече подсилват необяснимата ярост. Тя събира всички сили, затваря очи и се опитва да се успокои поне малко.

— Съжалявам, май че развалих празника — Боян се усмихва на плачещата Изабел, вкопчила се в ръката на майка си. Наоколо се събират все повече хора, дочуват се угрижени гласове, някой подава възглавница. — Ще трябва да се прибираме в къщи.

— Да викаме ли бърза помощ? — пита Владко, който междувременно е прекъснал борбата с шезлонга и стои до тях, отпуснал ръце някак особено безпомощно. — Тук дали имат телефон?

Телефон, разбира се, няма, затова пък се намират свободни коли. Двамата братя разговарят приглушено. Боян се инати като дете и категорично отказва да бъде откаран в болница. Теодора е само на крачка от сълзите.

— Пусни го де, какво ти става?

Едва сега тя осъзнава, че се е вкопчила в ръката на Боян с паническа сила. Залива я вълна от срам, тя бърза да се отдръпне, засипвайки се с беззвучни укори. Изабел настоява да пътува с тях, тропя с крачета, плаче и отказва да слуша майка си. Успокоява се едва когато Боян ѝ казва нещо на немски, приятелски, но строго. Останалите деца, не по-

малко тъжни, тихичко подсмърчат наоколо, изглежда че рожденият ден наистина клони към малко траурен край. Моника ги изпраща до колите, благодари още веднъж на Боян, дълго държи ръката му. Той се опитва да бъде галантен и бърбори нещо, смеейки се, макар че лицето му е изпънато от болки. Теодора, почти отвратена от себе си, вече си забранява да гледа към тях.

Започва да се спуска здрач.

— Хайде бе, хора, изкарайте ми акъла ...

Съзрял превития от болки Боян, Митко прекъсва по средата и се спуща да помага. Фрида, не по-малко стресната, изоставя Макс, когото е накиснала в бебешкото коритце. Малкият използва намалението и радостно започва да си играе на потоп по средата на кухнята.

— Какво ти става бе, човек? Да не си ял нещо развалено?

— Май че са бърбери — успява Боян да прошушне между две пъшкания, после тежко се отпуска на икейската кушетка и затваря очи. — Не знам, никога не ми се е случвало такова нещо. Ще се оправя, не се притеснявай.

Но Митко вече тича към кухнята. След малко се връща, носейки гумена грейка, пълна с гореща вода. Сега започва дълъг и досаден спор между него и Фрида — двамата не могат да се разберат дали бива да се използва грейка при бърбечна криза. Междувременно положението на Боян очевидно се влошава с всеки изминат момент — сега вече пъшкането му се е превърнало в монотонно, привлечено ръмжене и лицето му е придобило цвета на варена ряпа.

— Престанете най-после! — Теодора е близо до истерия. Очите ѝ шарят безпомощно, тя безспирно обикаля малката

стая, хапейки треперещи устни. — Не виждате ли, че ни трябва лекар!

Тя грабва грейката от ръцете на объркания Митко, бързо я пхва под гърба на Боян, после командва през рамо:

— Някой да повика бърза помощ! Хайде, не се мотайте!

Митко вече е на прага на жилището, когато го спира немощният глас на Боян.

— Чакай! Тука има проблем.

— Какъв проблем бе? — Митко го гледа с големи уплашени очи.

— Застраховката — отвърща Боян и гледа виновно към пода. — Застраховката ни е невалидна, ако ни хванат, ще берем ядове.

— Какво? — Митко търси място, на което да приседне, но всички столове са в кухнята, та му се налага да се подпре на закачалката. — Ти луд ли си бе? Не ти ли казах поне десет пъти, че застраховката е най-важното нещо? Нали знаеш, че си слагам главата в торбата с тая покана. Кой ще плаща сега, а?

— Абе ти хубаво ми каза ... — Боян се напъва да говори разбрано, но от устата му се изтръгва само задавено фъфлене. — Но тя не става така лесно.

— Разбойнически народ сме, брей! — Митко е насочил към Боян поглед, който би могъл да пробие дупка в стената. — Абе вие как минахте изобщо през границата? Не ви ли провериха документите? Тук без застраховка и пиле не може да прехвъркне.

— Те че ни провериха, провериха ни. Нали затова ти казвам, че има проблем — обяснява Боян уморено. — Фирмата дето вади визите ...

Той прави продължителна пауза, която довежда Митко почти до изстъпление.

— Какво фирмата? Казвай де!

— Нищо особено. Мой човек я държи. Със специални цени за свои хора ...

— И с фалшива застраховка, така ли?

Боян мълчи и пъшка. Митко не издържа, кипва и започва здравата да крещи.

— Ха сега, като си уредил специални цени, върви се лекувай сам! То бива, бива идиотщина, ама това на всичко капака слага! Ще си умреш от едната стиснатост! С фалшиви документи в Германия! Ти ум имаш ли изобщо?

— Присмял се хърбел на щърбел — съска Боян през стиснати зъби. — А кой ми разправяше как е надхитрил дойчовците с фалшиви кетапи, а?

Митко даже губи дар слово при сблъсъка с такова нахалство. За момент в стаята се възцарява мълчание, после той отново поема дъх, засилва се ...

— Престанете и двамата! Веднага! — Теодора крещи с всички сили. Фрида мълчаливо прекосява стаята и затваря прозореца.

— А сега какво? Начесахте ли си крастата или още ви трябва? Единият се омазал тука, другия — там, сега и двамата не могат да се наддумат! А тоя умник след малко ще прерита както е тръгнало!

Тонът и изражението на лицето ѝ се сменят без каквото и да било преход, тя изведнъж сграбчва ръката на Митко и започва да му говори възбудено, с щурав пламък в очите — детенце, разговарящо с Дядо Коледа.

— Митко, моля те направи нещо! Като е бил толкова глупав, сега да го оставим да умре ли? Моля те, моля те, измисли нещо! Ако трябва да ни арестуват, да ни изхвърлят оттука, само направи нещо! Моля те!

Тя кърши ръце и се превива като вейка. Митко сграбчва глава в ръце, потъва в мълчание. Теодора го зяпа сякаш е икона, още малко и на колене ще падне. Изминава минута ... или може би две, три ... кой ти гледа! Най-после той повдига глава, в очите му проблясва нещо. Тя е затаила дъх, не смее да диша.

— Абе, знам тук един виетнамец, Дончо ми е разправял за него ... — Митко примигва нерешително, но погледът на Теодора го тласка безпощадно и той бърза да продължи. — Лечител бил, всичко оправял. Само че немците не му признават образованието, щото е самоук. Някъде в Китай се е учил, с техните науки лекува. Триви, билки, игли — такива работи. Ако речете, да опитаме с него?

— И дума да не става! — отрязва Боян. — Леля Веска един такъв умник я лекува с игли в София, после я докараха с бързия влак. В ковчег. И дума да не става!

Митко го гледа с очи, по-красноречиви от хиляда думи. Но Теодора вече облича якето си.

— Хайде. Да тръгваме. — Тя сграбчва Митко за ръкава и започва да го дърпа към вратата. — По-бързо, няма време за губене!

— Чакай, чакай! — Той с мъка се освобождава от нетърпеливата ѝ хватка, побутва я леко, но решително настрана. — Няма нужда да идваш с мен, аз и сам ще се оправя. Тука по ще имат нужда от теб. Чакайте ме, аз идвам след

около час. Виетнамецът е чак в Марцан¹, инак по-бързо щях да сваря. Хайде, дръжте се!

Той изхвърква през вратата без да обръща внимание на немощните боянови протести. Теодора, непущачката, отново отваря прозореца и с треперещи пръсти пали цигара. Откъм кухнята се чува веселото пляскане на Макс, когото май всички са забравили. Само Владко, притихнал в ъгъла, мълчаливо наблюдава как Теодора тропа на място, забравила всичко на тоя свят — и очите му, потъмнели от безсилен гняв, играят неудържимо.

— Тоя бръмбъзък ли ще ме лекува бе? Че той ако рече и зад изправена лопата може да се скрие. Я го погледни, петдесет кила с мокри гащи.

Боян, който, дали в резултат на масивната обработка или просто от страх, междувременно е започнал да се примирява с решението на останалите, отново избухва на сериозно. Действително, от достолепния мъдрец, когото всички са очаквали, няма и следа. Насреща им се хили едно такова мъничко човече с няколко косъма по брадата, дребно, сухо — само кожа и кости.

— Аз дебел виетнамец още не съм виждал — ръмжи Митко в отговор. — Като не ти харесва, намери си по-хубав.

Боян продължава да мърмори.

— Хайде сега, ще кандисваш ли или да карам човека обратно? — прекъсва го Митко нетърпеливо. — Гледай го какъв е инат — още малко и очите му ще изхвъркнат от зор, ама не, продължава да рови като кокошка!

1 Едно от панелните предградия на източен Берлин, напомнящо на софийската „Младост“.

Виетнамецът стои в ъгъла и раздава усмивки, все едно че идва от Холивуд. Боян още веднъж го оглежда накриво, озъбва се за последен път, после махва с ръка — добре де, като ще се мре, поне да е с музика. Митко въздъхва облекчено и прави канещ жест към лечителя — твой е, прави с него каквото искаш. Всички са вперили напрегнати погледи в малкото човече и очакват да видят как пред очите им ще се извърши чудото.

И, разбира се, толкова по-голямо е разочарованието им при вида на баналните операции, с които започва процедурата — виетнамецът просто премерва пулса на Боян, после сяда на кушетката до него и започва да го разпитва нещо си на виетнамско-немски език, който за ушите на Владко звучи повече като чуруликането на птиче, отколкото човешка реч. Боян се мръщи и отговаря едносрично — нещо, което изглежда ни най-малко не смущава лечителя, във всеки случай той продължава да го разпитва с най-голямо спокойствие. Владко не издържа, приближава се до Митко и прошепва:

— Абе, тоя какво толкова му приказва, няма ли най-после да започва?

— Разпитва го за болестите в семейството — отговаря Митко също така тихо. — И още, как и колко често ходи по нужда. Такива работи...

Владко свива рамене и се оттегля в своя ъгъл-наблюдателница. Хубава работа, ама виетнамска. Хванаха се тук на едно хоро дете никой го не знае, да видим какво ще излезе от това.

Междувременно виетнамецът внимателно изучава долната страна на бояновия език и се хили доволно. Види се, това, което вижда, много му харесва.

— Alles klar, alles klar¹ — заявява той решително, после посяга към малкото си куфарче и започва да вади отвътре дългоочакваните игли. Владко усеща как кожата му настръхва — студените метални остриета, матово блестящи изпод стерилното фолио, го изпълват с боязън. Ами ако историята с леля Веска се повтори?

Боян, види се, е измъчван от същите опасения. Очите му се щурат неспокойно като на окошарено добиче, той диша тежко и съблича ризата си бавно, с леко треперещи, непокорни пръсти. Виетнамецът е застанал до него в позата на гладиатор, готвещ се да довърши падналия на пода противник — или поне така се струва на Владко, който едва диша от напрежение. Инак цари тишина.

— Владко ... — започва Боян колебливо, после мълчаливо посочва към копчетата на ръкавите си. В очите му се чете примирение, смесено с болка.

Малкият брат подскача и се спуска да помага. По дяволите, кой ти е мислил, че ще се стигне до такова нещо? Да опрат до услугите на някакъв шарлатанин, и то в края на двадесетия век? Тук, по средата на цивилизована Европа? Но така е — Боян винаги си е бил стиснат на триците и щедър на зърното. Пада му се — нека сега върти очи като говедо в кланица, като е бил толкова хитър.

Кожата на брат му е покрита със студена, неприятна за докосване пот. Дишането му е някак странно — учестено

1 Всичко е ясно, всичко е ясно.

и плитко, като на малко дете. Владко, който никога през живота си не е мислил за църква и религия, сега изведнъж чувства остра нужда от нещо, пред което да падне на колене и да се моли, пък било то и някоя червива стара икона. Очите му се изпълват със сълзи, той се улавя, че е започнал да подсмърча и засрамено се отдръпва настрана. Боян лежи неподвижно, полуголото му мускулесто тяло кара Владко да мисли за ония картини на средновековни немски майстори, представящи мъките на светците с особено, почти патологично наслаждение от детайла.

Ето, вече се стига и до най-страшното — с бързи и ловки движения виетнамецът започва да забива иглите в тялото на Боян, започвайки от глезените и завършвайки в областта на корема. Владко едва се сдържа да не изстене когато една от иглите се забива в корема на брат му, съвсем близо до пъпа. Пред очите му вече се рисува картина на пораженията, които тя сигурно нанася по пътя си ... Господи, с какъв ум се съгласихме на тая дивотия?

За негово удивление Боян лежи преспокойно и дори не простенва.

— Бате, не боли ли бе? — не издържа той на края.

— Нищо не усещам, само дето малко натиска, това е всичко — отговаря Боян със странен, сънлив глас.

Сега вече виетнамецът се отдръпва настрана, доволно потривайки ръце. Човекът-игленик лежи без да мърда, само тънките стоманени пръчици, стърчащи от десетки места по тялото му, се поклащат равномерно в такт с дишането, което сега отново е станало спокойно и дълбоко. Владко отново се сеца за свети Себастиан и започва да настръхва. Боже, ще бъде ли късмет или не? Помагай, боже, моля те!

— Was tun wir denn nun?¹ — ръмжи Митко с глас, прехрипнал от напрежение.

Вьетнамецът слага предупредително пръст на устни, после взема един от чаршафите и внимателно покрива неподвижния Боян. Олеле, мисли Владко, ами ако някоя от иглите се пречупи? Очевидно и останалите мислят точно за същото, всички са вперили в малкото човече големи, изпълнени със страх очи. То обаче продължава да си се усмихва, после прикляква до болния в странна, жабешка поза и застива така, сякаш се готви да прекара нощта по този начин. Владко чувства, че ако помълчи още минута, сигурно ще се пръсне.

— Абе, тоя какво прави сега, няма ли да ни обясни нещо? — шепне той толкова високо, колкото може. — Бате, как се чувстваш?

Отговаря му мълчание.

— Бате! — Колкото и да не му се иска, Владко чувства, че го обхваща все по-силна паника. — Бате! Кажй нещо бе!

Отново мълчание.

— Абе хора, тоя да не направи някоя беля? Какво става тука, кажете нещо, че не издържам повече!

— Ами ... той май че спи — отговаря Митко колебливо. — Не съм сигурен, но във всеки случай диша, виж, че чаршафът се движи.

Да, сега вече Владко и сам вижда, че брат му диша, големият страх го напуска като въздух — спукано балонче, изведнъж му става срамно от самия себе си. Въпреки това той е далеч от спокойствието и продължава да се оглежда

1 Какво да правим сега?

наоколо, търсейки подкрепа. Но кой ли може да му я даде? Както изглежда, останалите са изпълнени с не по-малка боязън от самия него. Теодора, която през цялото време не е казала нито дума, стои до прозореца и нервно гризе нокти, а Митко наднича откъм коридора, където има повече място за ходене. Само Фрида, която междувремето е приспаляла малкия, седи и гледа спокойно, но от нея така или иначе нищо не може да се изтръгне ... Той въздъхва дълбоко и се приготвя за борба със страха, който го чопли отвътре.

Чакането се точи като всяко чакане — дълго, неприятно и уморително. Когато виетнамецът най-после се размърдва, Владко има чувството, че е изминала цяла вечност, макар че часовникът му показва само петнайсет минути. Малкият човек внимателно повдига чаршафа, бързо и сръчно изтегля иглите една след друга, после лекичко разтърсва Боян. Той отваря очи, оглежда се, после посяга да се изправи.

— Nicht so schnell, nicht so schnell¹ — подвиква лечителят на своя смешен немски и го побутва обратно. Боян се подчинява, тоя път без да мърмори. В очите му се четат огромно учудване, все още примесено с леко недоверие.

— Батко, как си? — пита Владко предпазливо, сякаш страхувайки се да не урочаса нещо.

Боян мълчи. Владко чувства как отново започва да го пристяга под лъжичката. И тук, неочаквано за всички, брат му изведнъж сграбчва ръката на виетнамеца и започва да я раздрусва, развълнувано бърборейки нещо. Уморен от прекомерно вълнение, Владко отказва да се стряска отново,

1 Не така бързо, не така бързо

пък и тонът на брат му не звучи сърдито, даже напротив. Какво, да не би? ... Боян, както изглежда, е на път да се разплаче. Ето, сега той става, протяга се полека, прави предпазлива крачка, очаквайки болката да го нападне отново, но не — очевидно всичко е наред, той продължава да крачи из стаята като дете на прощъпалник, всички го гледат с навлажнени очи и не смеят да гъкнат, страхувайки се да не развалят чудото.

— Бре, майка му стара! — обажда се най-после Боян. — Все бях чувал за чудеса, но чак пък такова нещо ... Гледайте бе, като нов съм! Направо не мога да повярвам! Немците на тоя дребосък болница трябва да му дадат, а не да го тормозят! Мама му стара!

Изведнъж всички се отпускат и започват да говорят вкупом, не толкова за да кажат нещо, колкото за да се освободят от напрежението, което до тоя момент са потискали със зъби и нокти. Настъпва глъч като на пазар. Само виетнамецът, скромно застанал по-настрана, мълчи и продължава да раздава своите холивудски усмивки, леко потривайки козята си брадичка. Боян го гледа със смесица от удивление и страхопочитание. Владко не може да си спомни да е виждал някога такова изражение на лицето на брат си.

— Той каза ли ти какво е било? Да не би утре да вземе да се повтори? — обажда се Теодора.

Боян леко посърва, но бърза да махне пренебрежително с ръка — ще се повтори, друг път. Все пак той склонява глава към виетнамеца и започва да го разпитва. На лицето му бавно започва се изписва все по-отчетливо удивление, примесено с леко недоверие, което той се старае да прикрива. Виетнамецът, разбира се, вижда всичко и се усмих-

ва лекичко. Владко има чувството, че той ей сега ще потупа брат му по рамото — изотгоре, сякаш по магия двамата изведнъж са си разменили ръста.

— Какво разправя тоя? — пита той, не издържайки на любопитството.

— Вика, че било жлъчка — отговаря Боян, като се почесва недоверчиво. — Бъбреците ми били наред, всичко идело от жлъчката. И черния дроб. Не успявали да пречистят отровите, оттам били болките.

Владко зяпва от удивление. Разбира се, всички в семейството знаят, че майка им от години наред страда от болна жлъчка. Но че и при Боян ще има нещо такова — това никой не е предполагал, поне досега. Впрочем ... Владко се замисля за момент и си спомня, че като дете Боян е боледувал от тежка жълтеница, едва не е умрял ... всичко това още преди неговото раждане. Разбира се, оттогава е изминало много време, но все пак нещата се подреждат по невъобразимо логичен начин. Той отново поглежда към виетнамеца, който вече не му се вижда нито дребен, нито смешен. Гледай какви работи имало по тоя свят! Истинска магия! Дойде, огледа го два пъти — и готово. Ако Боян беше попаднал в обикновена болница ... Ох, по-добре хич да не мисли.

Междувременно Митко е донесъл ракия от кухнята и започва да разлива. Хайде, за добра сполука. Да е живо и здраво майсторчето, златни му ръцете! Наздраве! Наздраве!

Коридорът, ярко осветен и покрит отгоре до долу с бели керамични плочки, блести ослепително. Странно, къде изчезнаха всички така внезапно? Теодора потрива един друг босите си крака, за да ги стопли поне малко, защото кахленият под направо изсмуква топлината от тялото ѝ.

Бр-р-р, студено! Странни порядки в тази болница, още в приемната те карат да се събличаш, после те оставят съвсем сама, при това приемната не е никаква приемна, ами дълъг-предълъг коридор, чийто край се губи зад множество чупки ... Тя боязливо се оглежда, търсейки поне следа от нечие присъствие, но единственото, което открива, е неясното отражение на собственото си голо тяло в блестящите плочки по стените.

Приглушен шум зад гърба ѝ я кара рязко да се обърне. У-у-ф, ама че се стресна! Никой няма, разбира се. И все пак шумът не престава, ясно доловим, напомнящ тихо мърморене. Тя отново се оглежда, после прави предпазлива крачка в посоката, от която идва шумът. Странно, но факт — приглушени гласове, няма никакво съмнение. При това идещи направо откъм стената. Каква е тази чудесия? Тя се приближава и долепя ухо до студените плочки.

— Бате, дай сега аз да погледам малко бе! Айде бе бате, моля те!

— Чакай, чакай още малко! Ау, гледай само какви цици е отпрала! Ами гъза, гъза! Страхотна путка, направо да я спускаш от ебан!

— Момчета, стига толкова, времето ви изтече. Хайде, че и други искат да погледат.

— Как така изтече бе, толкова пари платихме?

Теодора отскача назад и започва да се оглежда диво, като животно. Едва сега ѝ прави впечатление, че в стената са пробити множество дупки, десетки, може би стотици ... Тя долепя око и започва да гледа ... Мъже ... Цяло стадо мъже, олигавени от похот, я наблюдават в упор и мастурбират,

без да се интересуват ни най-малко от това, че сега самите те, а не тя, са обект на наблюдение.

Срам, примесен с безсилен гняв и злоба, изведнъж я сграбчва отвътре и започва да извива червата ѝ. Тя се сви-ва на пода, притиснала колене с ръце, за да прикрие поне малко голотата си, но в същото време ѝ става безпощадно ясно, че от похотливите погледи скриване няма, че където и да отиде, колкото и да се опитва да избяга, те винаги ще я откриват, ще я опипват и ще правят с нея каквото си искат, защото тя е толкова отвратително, порочно, блудно, нечестиво, нечовешки *по-различна* от тях. И защото те никога няма да ѝ простят това ...

Тя се пробужда с внезапен тласък, подскача и започва да се оглежда в тъмното, все още в плен на потискащия кошмар ... Устата ѝ е пресъхнала, ушите ѝ бучат от напрежение, пред очите ѝ се мерзелят олигавените, отвратителни му-три от преди малко. Къде съм, къде се намирам? Ах, да ...

Недалеч от нея Боян щастливо похърква на надувния дюшек. Нека спи, той трябва да почива. Но къде е Владко? Тя протяга ръка и опипва в тъмното. Странно, мястото до нея е празно. Изведнъж я обхваща необяснима паника, тя скача и излиза навън, очаквайки да открие нещо много, много ужасно, нещо подобно на съня, от който току-що се измъкна ...

Той седи в кухнята, на тъмно.

Теодора се приближава предпазливо, на пръсти, но дъс-ченият под проскързва и я издава — тя чувства как гърбът на Владко изведнъж се напърга в тъмното, макар че очерта-нията му се различават само смътно.

— Какво има, защо не спиш?

Той не отговаря, само сумти някак странно — злобно, агресивно.

— Какво ти става, да не ти е лошо?

Тя се опитва да се скрие зад мисълта, че той се нуждае от нейната помощ, опитва се да си представи как той ще се размекне, ще ѝ каже колко зле се чувства, колко много тя би могла да му помогне, колко важно е, че тя е тук, че я има ... А Владко мълчи и сумти.

— Отивай и си лягай — изръмжава той най-после, без да се обръща. — Аз ... не мога да спя. Нищо ми няма, не се безпокой.

— Но какво се е случило? — Сърцето ѝ, присвито, в напръстник да се побере, похлопва тихо, едва доловимо.

— Остави ме на мира! — избухва той, после понижава тон и добавя уморено — Казах ти, отивай и си лягай. Аз искам да остана малко насаме.

— Няма ли все пак да ми кажеш нещо? — прошепва тя умолително. — Защо си такъв, какво съм ти направила?

Владко извива гръб, поглежда я през рамо и остава да седи така, макар че позата е повече от неудобна. Тя има чувството, че очите му светят в тъмното, като на диво животно.

— Отивай и си лягай! Чуваш ли! Отивай и си лягай!
„Четвъртък — несвъртък“, казва пословицата.

И, сякаш за да потвърдят истинността на старата мъдрост, днес сутринта всички са обхванати от някакво особено, приповдигнато-забързано настроение, сякаш от цялото време на тоя свят е останала единствено тази сутрин — последен шанс за постигане на всички мечти, изпълняване на всички обещания, изживяване на всички пропуснати мигове ... На сутрешната маса цари трескаво оживление,

усмивки и радостни погледи пърхат във въздуха като многоцветни пеперуди, кънти смях, носи се музика, дори чашите звънтят някак по-различно от друг път, по-весело, по-жизнерадостно.

— Брей, възкръснах бе! — току повтаря Боян и за кой ли път се разкършва, за да провери дали всичко му е наред. — Митак, да ми дадеш адреса на това докторче, от България армагани ще му пращам, няма да го забравя аз.

— А как се инатеше, а? — подсмивва се Митко и намира на останалите. — Сакън, не ща! Душата си между зъби стиска и пак се инати.

Те се усмихват разбиращо. Нали се размина, другото не е важно. Пък и утрото е толкова ведро, просто да не повярва човек, че само преди няколко часа всички те се намираха на границата с нещо истински тъмно, мрачно и непредсказуемо. Иди кажи, че животът не бил чудо. Ха!

Владко седи заедно с останалите, на лицето му е застинала усмивка, голяма колкото ония от рекламните пана. Тази сутрин той е олицетворение на всички неща, с които обикновено завършват приказките — щастие, радост от живота, обич, оптимизъм... Или е така, или така изглежда — във всеки случай двамата с Теодора се надпреварват в нежност и любезност един към друг, току си подават приборите, с нужда или без нужда, гледат се с влажни очи, усмихват се един другиму сякаш се упражняват за поява по телевизията, намигат си, пак се усмихват. И всичко това от разстояние — по някаква причина днес те не седят един до друг, но кой ти обръща внимание на такива дреболии? Езикът на щастieto, знае се, е неразбираем за всички освен за избраните, които го владеят. Пък и който гледа прека-

лено много в чуждите чинии, губи апетит за собственото ядене — тъй че останалите, движени от естествена деликатност, избягват да гледат към двамата съпрузи. Хайде, да не им е уроки!

Митко, за когото е вече време, току се върти на стола. Измъчва го гузна съвест, той усилено обмисля дали да не поиска още един ден отпуска. Работите на Боян, като се изключи чудодейното излекуване, нещо не вървят добре — времето тече, парите и те — ей го на, вчера платиха на виетнамеца доста пари. Е, той си ги заслужи, разбира се, но такъв разход сигурно не е бил предвиден, както е тръгнало, те като нищо ще трябва да се прибират обратно с празни ръце. А за Боян това е равносилно на най-унизително поражение — знае си го той, ако и да не са се виждали от толкова години, не напразно едно време заедно рендосваха чиновите. Не че неговото участие ще помогне кой знае колко, но все пак ще се чувства някак по-добре при мисълта, че е направил всичко възможно. Само ако шефът не беше толкова труден, да го вземат дяволите! Митко пъшка, псува на ум и продължава да се колебае.

На вратата се звъни. Фрида изчезва за миг, после се връща, сподирена от двама младежи — хванати за ръце, очите им проблясват радостно, просто сияят от щастие. Види се, има нещо особено в това утро, едва ли е случайно, че всички се чувстват така окрилени и приповдигнати.

— А, ето ги и нашите детегледачи — усмихва се Митко. — Това са съседите от долния етаж, Рене и Манфред. Добре че ги има тия момчета, все те ни спасяват когато работата опре до ножа.

Той се обръща към двамата и започва да им разправя нещо, те цъкат с езици и гледат към Боян с любопитство, примесено с леко страхопочитание — от мъртвите се завръща човека, шега няма. Той пък, който знае защо, изведнъж е изгубил ведростта си, гледа ги някак недоверчиво и едва-едва подава ръка, сякаш се страхува да не прихване някоя болест. Но това не променя настроението им — ето, те вече са се надвесили над Макс и му гукат нещо съвсем по детински, чак да ти стане неудобно. Пъстър свят, какво да правиш.

— Е какво, ще тръгваме ли? — обръща се Боян към Митко, който все още не е решил какво да прави.

Митко се почесва нерешително, надига задник от стола, после пак сяда, въздиша, оглежда се ... Аман от нерешителни хора! Боян започва да чувства как отвътре го пощипва едно добре познато, гъделичкащо чувство, което той бърза да затисне. Да спи зло под камък! Митакът винаги си е бил такъв: докато реши нещо, косата ще ти опада, затова пък веднъж реши ли, мърдане няма — и с бивол да го теглиш, пак не можеш го издърпа. Такъв му е сорта, бавно зрее. Той въздъхва, започва да брои на ум и се готви да чака толкова, колкото е необходимо.

— Абе, ние що не вземем да отидем първо при Денчо? — Митко изведнъж скача. Види се, възможността да отложи с още малко неприятното решение много му допада. — Докторчето е негов човек, нали ви казах. Той сигурно ще се зарадва като му разправим за вчера.

Гостите се оглеждат предпазливо, свиват рамене ... Впрочем, защо не? И без това за днес определен план нямат, работата с колата нещо закъса ... Ох, тая кола!

Хайде, да не губим повече време! Колебанието изведнъж се заменя от суетня, всички се разбързват, оглеждат се плахо, разменят насърчителни усмивки. Не може, не може да не им се усмихне щастието — в ден като днешния сигурно даже и съдбата поразтваря малко скъпернически пръсти, разхлабва кесия и започва да прави подаръци. Днес вече трябва да им потръгне.

Малко по-късно, вече в колата, Боян току се върти на седалката, хапе устни и поглежда изкосо към Митко. Види се, нещо го човърка отвътре.

— А бе, Митак — изплюва той най-последно камъчето. — Тия момчета, дето дойдоха днес ...

Митко го поглежда с едно око, подсмивва се и мълчи. Боян сумти още някое време, после продължава.

— Нещо ... малко особени ми се видяха. Ухилени едни такива, за ръчичка хванати ...

Митко пак мълчи.

— Да не са нещо ... — Боян изкривява лице в комично усилие да намери дума, която да не звучи грозно, после се предава и махва с ръка: — Да не са с обратна резба?

— Да кажем, че са — отговаря Митко спокойно. — И какво от това?

— Стига бе, ама ти сериозно ли? — Боян го гледа невярващо, смръщил вежди.

— Абе, не че съм спал с тях — отговаря Митко все така невъзмутимо. — Нито пък съм ги питал, но, да, момчетата май живеят заедно както аз и Фрида. Само дето не са жени, това още не е разрешено тук.

— И ти ... на такива хора детето си ... сина си оставяш? Абе, ти да не си мръднал нещо?

Митко изведнъж кипва, даже колата лекичко подскача.

— Виж какво, мой човек ... — Макар и да говори спокойно, гласът му звучи някак много непривично, агресивно, почти злобно. Боян се отдръпва настрана. — Не си пъхай оная работа където не ѝ е мястото, ясно ли е? Тия момчета са наши приятели, и то добри приятели. Можеш ли да я навреш тая мисъл в черепа си?

Боян се опитва да го гледа в очите, но му е трудно.

— Извинявай, извинявай ... Прав си, това не е моя работа.

Той едва сдържа твърдоглавото „макар че ...“, което му люти на езика. Гледай го Митака, как се е променил. Едно време друг човек беше, друг човек ...

— Хубаво тогава. — Митко го оглежда изпитателно, все още недоверчиво. — Хайде, дай да сменим темата, че тая ако я започнем, далеч няма да стигнем. В България е едно, тука е друго, недей да мериш с твоята си мярка всичко.

Боян въздъхва дълбоко, свива рамене. Що ли му трябваше да се захваща? После повдига очи, поглежда случайно в огледалцето ... и изведнъж затаява дъх, рязнат като с бръснач от това, което вижда.

В очите на брат му, насочени към него като две дула от упор, се чете дълбоко, по детински искрено задоволство.

Спирката на метрото ги посреща с обичайния поток от забързани хора, шетащи насам-натам като мравки в кутийка. „Угрижени, неспокойни хора“, мисли си Владко и стомахът му, още от вчера свит на топчица, отново започва да пулсира. Странно, защо ли всичко наоколо му се вижда така сиво и неприветливо, въпреки разкошния летен ден? Някъде в главата му бучат и напират мисли, които той от-

блъсква и тика назад вече часове назад — тъмни, злокобни мисли, мисли от онай род, който кара хората да се запиват с дни и седмици наред. Мъчат се всички, търсят начин да се скрият от огромния камък, който е надвиснал отгоре. Мъчат се, но не успяват — камъкът все така си стои, клати се, заканва се, но не пада и не пада. Докато накрая се превърне в неразделна част от живота ... Или по-скоро, докато измести всичко и запълни цялото осезаемо пространство със своето огромно, непоклатимо, убийствено присъствие ...

Той се оглежда като насън, вижда, че е изостанал и бърза да догони останалите, макар че единственото му желание е да остане сам. Проклет конформизъм, докога ли ще му се подчинява? Проклет конформизъм!

Митко, съзрял виетнамеца в тълпата, вече маха с ръка, но онзи не го забелязва. А, ясно — пред него е застанал здрав немец в джинси и бомбено яке, сигурно клиент. Той очевидно се кани да купува, но все не може да реши и току преглежда следващата, по-различна марка цигари.

Ама че дребнавец! Какво се бави толкова, няма ли да свършва най-после? Боян вече тропа нетърпеливо, ако беше в България, досега сто пъти да се е заял, но нали е на чуждо място, седи си на задника. Уф, слава богу — онзи май най-после е решил да плаща. И точно както вече се канят да се избутат напред и да заприказват Денчо, в ръката на немеца изведнъж проблясва нещо, чува се сухо щракване и — хоп! — виетнамецът започва да се мята като риба на сухо. Чакайте бе, какво става тука? В първия момент Боян подскача като ужилен, аха-аха да се счепка, но предупредителният поглед на Митко го смразява и той внезапно осъзнава, че тук шега няма, че се е случило най-лошото ...

Отиде на Денчо мечтата по дяволите, ще види той собствено магазинче през крив макарон. Спипаха го най-последно немските ченгета, ще го окошарят сега и след месец-два ще го натирят обратно към Виетнам, а там вече само той си знае какво го чака. Язък за момчето, язък!

А полицаят здравата е стегнал Денчо, безжалостно извива ръката му и натиска с все сила. Види се, много му се иска дребният виетнамец да запищи в ръцете му. Исква му се, ама няма! Денчо стиска побелели от болка устни, превива се като червей, но инак си мълчи, виетнамеца му корав! Не ще да прави кеф на немеца и да му радва полицейската душица. Но това нищо няма да му помогне, то си е ясно — и да вика, и да не вика, все тая. Свърши се с него, ще му изпият немците душицата като слаба ракия, хич няма и да го усетят даже. Отиде си момчето, и следа няма да остане от него.

И както Боян се измъчва от такива черни мисли, както вече се готви да се оттегли на малко по-сигурно разстояние, изведнъж чува как някъде изотзад се носи неестествено тънък, смешен гласец: „Нег policeman, Нег policeman!“

Какво е това пък сега? Кой е тоя идиот дето се осмелява да смущава работата на немския законоборец, кой е глупака, дето се опитва да се вре между шамарите? Какви ли тъпанари няма на тоя свят!

Боян се обръща назад, хем раздражен, хем развеселен, готов за порядъчна доза сеир. Хайде да видим какво ще стане. Той изпъва врат, за да види по-добре кой се бута през навалищата ... и изтръпва.

Раздиплил голяма карта на Берлин, Владко се е затичал към полицаия, върти очи като невменяем, бърбори нещо на

странна смесица от английски, български и немски и накрая кажи-речи се срутва върху законобореца. Абе идиот, ти ум имаш ли!, мисли си Боян и чувства как по гърба му започват да лазят ледени мравчици с подковани ботуши. Сега стана тя. Пред очите му вече се редят безславни, унижителни картини... Няма да е сам Денчо в ареста, няма-а-а... Ще се погрижи братлето да му правим и ние компания, има си хас и да не се оплеска някъде по пътя, нали това си му е отколешна специалност. Дръж се, ламьо, Пандо иде! Дрън-дъй, дрън-дъй, дрън, дрън, дрън, дрън!

А междувременно Владко продължава да се прави на ударен и, без да обръща внимание на разярените крясъци на полицаия, с най-невинен вид го разпитва нещо. Боян подава ухо... и отново изтръпва.

— Ай сиктир оттука, да ти еба мамата полицейска, копеле с копеле недно, педераст смотан, ду ю ноу уеър из Александърплац? — каканиже Владко и току примигва на парцали. Види се — и него го гони шубето, но той продължава да бърбори и вбесява до смърт полицаия, който май вече се кани да му залепи една, та да го отхвърли поне десет метра назад. Наоколо започват да се чуват развеселени подмятания, немците, несмущавани от страха, който тормози Боян, очевидно намират тая какофония безкрайно развлекателна. Владко, насърчен от овациите, вече е подхванал цялата фамилия на полицаия, прекарва ги всичките под ножа и, забравил за опасността, комай се кани да се захили като варена риба.

— *Hau ab, du Penner!*¹ — Полицаят реве с все сили, напъва се хем да изгони нахалния турист, хем да не изтърве плячката си, но Денчо не е вчерашен, извива се като змиорка и докато се огледаш, ей го на, вече се е измъкнал от хватката и тича с все сили. От якето му хвърчат на всички страни цигарени кутии, на ти на теб *Pall Mall*, на теб пък *Marlboro*, за всекиго ще се намери по нещо, не се бутайте, моля. Полицаят ядно размахва юмрук към Владко — почакай, ще ти дойде и на тебе реда, но все пак не му се ще да изпуща плячката, той се впуща след Денчо като луд, крещи диво, после, не щеш ли, само след няколко крачки се пльосва по гръб и започва да размахва ръце и крака като бръмбар. Те ти булка Спасовден!

Какво стана пък сега? Боян се оглежда неразбиращо, народът наоколо се превива от смях, навалица, глъч до бога, тупурдия, нищо не може да се разбере.

А-а-а, най-после всичко е ясно, на кучешка фъшкийка се е подхлъзнал господин полицаят. Гледай ти късмет! Слава богу, тукашните кучета не са като нашите гладни помияри, грижат се немците за тях и си ги глежат. Във всеки магазин — цели рафтове консерви за кучета, кеф ти говеждо в собствен сос, кеф ти пилешки хапчици, печени, варени, пържени — каквито искаш. Та се разхождат, значи, приятелите на човека гордо като на голям имот наследниците, а както си се разхождат, току ги напъне зора, то не може без това и — ето, гледай какви ги издокарват, големи и мазни, ще речеш не куче, ами човек си е свършил работата баш

1 Разкарай се оттука, боклук такъв!

по средата на тротоара. Господ да благослови всичте дебели немски кучета. Амин!

Пет минути по-късно те седят в Тойотата, задъхани и зачервени от тичане. Митко пали и тръгва като на рали, даже и след като са се отдалечили на повече от сигурно разстояние той все още често-често поглежда в огледалцето и току мърмори. Владко седи отзад, загледан някъде в тавана, лицето му отново е обтегнато в подобие на усмивка, но тоя път вълча, озъбена. Дълго време никой не казва нито дума.

— Чудя ви се всичките на ума! — изтърсва най-после Митко, без да се обръща към някого. — Как ги правите тия работи, на какво се надявате, не мога да разбера. Единият тръгнал без застраховка за Германия, другият за малко да ни вкара всички в полицията ...Абе, хора, колко пъти да ви казвам, че това тук не е България, не може така все през просото. Ще ми докарате накрая някоя беля на главата, недейте така!

— Жена и деца имам — обажда се Теодора изотзад.

— Какво, какво? — пита Митко, недоразбрал.

— А, нищо. „Жена и деца имам.“ Нали така се казва?

Митко мълчи, но кокалчетата на пръстите му, впити във волана, започват да побеляват.

— Е, хубаво тогава — казва той след малко. — Аз трябва да побързам, вече закъснявам за работа. Ще ви оставя тук наблизо. Виждам, че без мен най-добре ще се оправите.

Той поглежда изкосо към Боян, който безмилостно мачка небръснатата си брада, пъшка тежко и гледа навън. Митко изчаква още малко, опитвайки се да предложи най-категоричната версия на онова, което вътре в себе си нарича „И ти ли, Бруте?“ — една смесица от укорни погледи,

многосмислено покашляне и потропване по волана, но, след като не постига желанния ефект, рязко паркира колата, гледа намръщено пред себе си докато те слизат и накрая казва язвително:

— Хайде, хаирлия да е!

Те го изпращат с погледи, по-празни от очите на слепец.

— Жалко, хубаво утро беше — казва Боян след като колата се е скрила зад ъгъла.

— Е, сега вече поне нямаме нищо за губене — отвръща Владко с такава студенина в гласа, че двамата му спътници го изглеждат скришом, малко сепнати. — Приятели, близки, мечти — всичко го отнесе наводнението. Остава само едно — да се спасява кой как може.

— Защо говориш така? — Теодора се опитва да говори спокойно, но в гласа ѝ се долавя леко панически оттенък. — И то точно сега, след като направи нещо толкова ... истинско? Никога не бях предполагала ...

— Разбира се, че не си предполагала! — прекъсва я Владко яростно. — Какво толкова може да се очаква от един мухльо? Или ще започнеш да ме убеждаваш, че някога си ме смятала за нещо друго освен мухльо?

Теодора го гледа уплашено, напълно неподготвена за такава бясна атака. В отчаянието си тя умолително поглежда към Боян, търсейки подкрепа, но това само още повече разярява Владко. Той присвива лице в отвратителна гримаса и изведнъж започва да подкача наоколо на един крак, припявайки с грозен, гъгнив глас:

— Офелия, иди в манастир! Иди в манастир, Офелия! Ще ми доставиш ли тази малка радост, Офелия? Офелия, погледни ме, Офелия!

Тя го наблюдава неподвижно, в очите ѝ проблясват последователно отчаяние, гняв и чиста, неподправена омраза.

— Владко — процежда тя през стиснати зъби. — Вече започваш да ме плашиш. Престани, моля те!

Боян, още по-малко от нея подготвен за грозната сцена, само гледа слисано и току примигва. Малкото злобно джудже, което се кеври насреща, му изглежда напълно непознато, той никога не е предполагал, че брат му може да претърпи такава неочаквана и грозна метаморфоза. Стиснал юмруци, той мълчаливо си повтаря, че трябва да се намеси, да сложи край на този маймунски театър, но нещо отвътре го възпира, кара го да се чувства слаб и неуверен както никога. А междувременно Владко продължава фарса си:

— Аз съм шибан в главата, аз съм шибан в главата! Нали така, Теди? Владко глупака, кой му пука какво става с Владко глупака? Владко е добричък, Владко е кротичък, Владко всичко преглъща. Дайте да го смачкаме тоя Владко!

Малкият брат се мята насам-натам и размахва ръце, подскача и се криви като огромно насекомо. Отвътре го изгаря студена ярост, но същевременно той е изпълнен от едно чувство, чийто вкус е забравил почти напълно — задоволството на отмъщението. Уплашените очи на спътниците му го карат да ликува, иска му се да завика с глас: „Не щете да разберете с добро, така ли? На ви тогава, на, на, на! И още веднъж, да видите сами колко е хубаво! Искате ли

още? Искате ли, а? На ви тогава пак! От Владко глупака. На ви, на!“

— Влади, какво ти става бе? — гласът на Боян потрепва издайнически, макар че той инак се държи. — Ако има нещо, кажи като хората, защо ни тормозиш така?

Владко изведнъж застива, неподвижен като животно, което се готви за скок. Той изглежда брат си през рамо (Боян потреперва от ненавистта, която открива в очите му), после просъсква яростно:

— Гледай си работата!

Тряс! Боян има чувството, че ясно долавя как вътре в брат му нещо пращи и се пука — дали е хрущял, дали е кост или някой от ония, по-сложни чаркове, дето правят човека човек, не може да се каже точно. Изпълва го смесица от съчувствие, гняв и нещо по-неприятно, мътно и грозно — от ония неща, дето карат петлите да се кълват и бият до смърт. „Боже, но това е брат ми!“ иска му се да изкрещи сам на себе си. „Малкият ми брат, единственият! Какво правя аз, луд ли съм, какво става с мен?“ Той вече се кани да го прегърне и да помоли за прошка, да му обясни, че всичко това е само огромна бъркотия, че нещата все още могат да се оправят, че кръвта вода не става ... Но вече е късно — Владко обръща гръб, пъхва ръце в джобовете и потегля в обратната посока. Без да каже каквото и да било.

— Почакай, накъде хукна? — обажда се несмело Теодора, понечва да затича подире му, но той я заковава с грозен поглед, хвърлен през рамо като угарка от цигара. Тя отпуща ръце безсилно, поглежда укорно към Боян — „видя ли какво направихме?“, после нещо в нея се пречупва и раменете ѝ започват да се тресат в безмълвен и отчаян плач.

— Не знам как ще се оправяме с тая каша ... — Боян поглежда виновно към Теодора, която все още не се е успокоила напълно, въпреки че седят вече почти час в малкото кафене. — Оплетохме се всички като пате в кълчища, сега и да се напъваме, измъкване няма.

Тя гледа през прозореца и мълчи, подпряла брадичка в ръце. Това мълчание просто убива Боян, той сто пъти би предпочел една бясна фурия пред мрачната статуя, която седи насреща му. Усилието да поддържа поне някакво подобие на разговор вече започва да го изтощава, постепенно той придобива усещането, че тича срещу поточна лента, която всеки момент ще го изхвърли на боклука, но мисълта да престане му се струва още по-неприятна и потискаща. Няма по-силен обвинител от мълчанието. Особено своето собствено.

Той я наблюдава с ъгъла на окото си (неизвестно защо не може да се осмели да я погледне направо, нещо го прерязва през гърдите колчем се опита). В главата му се върти една-единствена мисъл, останала от песен или от полузабравен стих: „Господи, колко си хубава! Господи, колко си хубава!“ Той се опитва да я прогони, ръси банални и безсъдържателни фрази, от които и сам вече се отвращава, но нахалната мисъл не го напуща, върти се някъде извътре и го раздува до пръсване, аха-аха да закреши със собствен, чужд глас.

„Господи, колко си хубава!“

Тя го изглежда стреснато.

— Какво, какво каза?

Странно, той не си спомня да е отварял уста. Какво, тя мисли ли може да чете?

— Нищо. — Той се опитва да гледа невинно, но очите му отбягват срещата с нейните. — Исках само да кажа ...

— Не, ти каза „колко си хубава“.

— Е, и какво от това? — той събира сили и я изглежда предизвикателно. — Не е ли вярно?

— Бояне, не разбираш ли, че залитаме в празното? — Тя го гледа умолително, почти просешки. — Аз съм жена на брат ти, разбери го най-после! Ако ... — тя се замисля за момент, бързешком отпива глътка от чая си. — Ако беше друга...

Боян напразно очаква продължение.

— Какво тогава? — пита той намусено.

— Толкова ли искаш да го чуеш? — В очите ѝ се четат умо- рата на цял един свят.

Да, да, да, искам! Боян едва се сдържа да не завика. Искам, по дяволите! За нищо друго не мога да мисля, нищо друго не ме интересува, всичко ми е все едно. Искам!

— Е добре — продължава тя. — Сигурно едва ли ще има вече момент в живота ми, в който да те погледна без да се разтреперя. Но ...

Отново дълга, убийствено дълга пауза. Говори, говори, моля те не спирай! Говори, искам да те слушам!

— Искам да ти разкажа една история — започва тя след малко. — Не съм я разказвала на никого досега. Прекалено тъжна ми се струва ... или ... някак потискаща, не знам. Имаш ли цигари?

Той ѝ подава пакета, тя пали цигара и несръчно гълта дима, задавя се.

— Първите шест години от живота си изкарах при баба и дядо, не знам дали Владко ти е разправял.

Не, нищо не е разправял. Но не спирай, не спирай, моля те!

— Не ме гледай така, объркваш ме! — Тя нервно размачква едва наченатата цигара в пепелника, отново отпива от чая си. — Очите ти са като свредели.

Той свежда поглед надолу. Каквото поискаш, само не спирай!

— Мама и татко са били много млади когато съм се родила, мама дори още не била завършила училище — продължава тя след малко. — И баба, каквато е властна, набързо се разпоредила: „Първо образованието, после всичко останало! Ние поемаме грижата за детето, вие учете!“ И така през тия години виждах родителите си само в края на седмицата, понякога и по-рядко. Всъщност истинските ми родители бяха баба и дядо, после много дълго не можех да свикна с мисълта, че трябва отново да живея с мама и татко. Понякога все още имам усещането, че истинският ми дом е на село, при старците.

Очите ѝ, зареяни някъде в празното, изведнъж се забуват. Боян трябва да седи върху ръцете си, за да надвие желанието да я придърпа към себе си и да я погали.

— Посещенията в къщи, при мама и татко, бяха като наказание. Аз ги изтърпявах, мъчех се да бъда много послушна, защото ужасно се страхувах, че инак ще ме вземат завинаги. И когато в неделя вечер дядо идваше да ме вземе с моторетката, просто полудявах от радост.

Те имаха животни и къщата беше пълна с мухи. Цели рояци мухи. Страшно обичах след обед да се пъхна под завивката и да слушам как мухите бръмчат наоколо. Ставаше ми някак особено топло и уютно, можех да прекарам така

часове, без да се помръдна. И досега не мога да понасям когато някой започне да убива мухите, става ми някак тежко и болно. Владко изобщо не може да разбере това, мухите ужасно го дразнят, за него те са само гнусни твари, които трябва да се изтребват. А за мен те са детството ...

Боян я гледа с широко отворени очи. В главата му изведнъж изплува звука на старата пералня, която ревеше като сирена и въпреки това го приспиваше по-добре от всякакви песни. Татко все се смееше: „Наш Боянчо сърцето му в пералнята набутано. Сигурно ще бъде голям чистофайник като порасне“.

Теодора продължава:

— Но най-много от всичко обичах лястовичките. Под стрехата имахме три лястовичи гнезда и всяка пролет аз очаквах птичките с огромен страх: дали ще се върнат и тая година, дали няма да се изгубят по пътя? А наесен ги изпращах с плач, седях под жиците, слушах как чуруликат и се опитвах да науча езика им, за да мога да им говоря. Слушал ли си някога как чуруликат лястовичките наесен? — Тя надува бузи и започва да издава серия от странни пищящи звуци, досущ като истинска лястовичка. — Това е когато се събират за да отлетят, а когато пристигат напролет пищят съвсем различно, ето така: — Тя демонстрира отново. — Смешно, нали?

Боян се усмихва, очарован. Простичката история го запленива до сълзи, макар че той и сам не може да обясни защо.

Теодора изведнъж посърва, гласът ѝ става тих, едва доловим.

— Но накрая нямаше как, мама и татко вече бяха завършили и трябваше да се прибирам при тях. Като научих — беше късна есен —, направо се разболях. Лястовичките бяха отлетели, сега и аз трябваше да напусна старата къща ... Плаках толкова много, че те решиха да отложат прибирането до следващата пролет. Да изкарам лятото с тях, за да свикна, а наесен вече трябваше да тръгвам на училище. Какъв ужас!

А напролет лястовичките не се завърнаха. Нашите лястовички, нали разбираш? По цял ден седях на двора, гледах към стрехата и чаках. Ден след ден така, а те все не идваха. И тогава, не знам какво ми стана, реших, че ако успея да извърша нещо много трудно, нещо, за което никой дори не е помислял, те сигурно ще се върнат. А тогава вече мама и татко може би ще ме оставят на мира. По някаква причина тия две неща бяха тясно свързани за мен, все си мислех, че стане ли едното, ще стане и другото.

Сега, аз бях много гнусливо дете и всякаква мръсотия ме отвращаваше до сълзи, до прилошаване. А в една селска къща има доста мръсотия, аз все се пазех като ходех по двора да не се изцапам, бях просто като болна. И когато започнах да мисля за това какво е най-трудното нещо, което мога да направя ...

Теодора се засмива неловко и разтрива чело. Лицето ѝ е зачервено, очите ѝ — премрежени, обърнати навътре, шарят наоколо без да виждат.

— Това е ...толкова неловко — продължава тя. — Понякога децата си измислят какви ли не дивотии, да се питаш как. Не знам откъде ми дойде тая идея, до ден днешен не съм

разправяла за това на никого, защото е толкова ... неудобно някак, знам ли.

Накратко — реших, че ако искам лястовичките да се върнат, трябва да надвия гнусливостта си. И ... започнах да опитвам едни след други всички боклуци, които инак не бих докоснала и насън. Не ме питай какво ли не съм гълтала — от стари, прашни паяжини, събрани с клечка и направени на топка, до кокоши курешки и ... ох, по-добре да не ти разправам. Повръщах, плачех, измъчвах се като грешница, но не спирах — нали, ако исках да стане чудо, трябваше да направя нещо много трудно, нещо невероятно ...

Накрая се стигна дотам, че се натрових. Бях се нагълтала с някакви червени плодове, като шипки такива, само че горчат ужасно. Така и стана накрая, че мама и татко ме прибраха от болницата, без много приказки ... А аз и досега съм си все така гнуслива.

Тя вади от чантата си носна кърпичка и избърсва очи. Боян мълчи, в гърдите му бушува нещо — дали е пожар или друга някаква буря той и сам не знае.

— Не знам дали разбираш защо ти разправам всичко това. — Тя въздъхва дълбоко и го поглежда право в очите, за първи път откак е започнала. — Има неща, които не можем да променим, Бояне. Колкото и да е трудно да се признае това. Има такива неща.

Не-е-е-е! Всичко друго, само не и това! Пред очите на Боян проблясва кратка светкавица, кръвта блъска в слепочията му като юмрук. Не, не, не! Трябва да има някакъв начин, не може да няма, не може! Ако потърсим още малко, само още ей толкова — и ще го намерим. В началото винаги изглежда така, винаги е трудно. А после нещата се нареж-

дат от само себе си. Ние сме зрели хора, вече сме виждали всичко ... Ние можем, можем, можем!

Той се опитва да ѝ каже нещо — нещо силно, окуражително, нещо, което да разсее съмненията и слабостта ѝ, но гърлото му е някак присвито, дали от многото цигари или от напрежение, не знае. Във всеки случай единственото, което му се удава, е едно задавено ръмжене, от което той и сам се уплашва — толкова много болка и отчаяние се процеждат през стиснатите му зъби.

Теодора е на път отново да захлипа.

Боян търси поредната цигара и установява, че пакетът е празен. Ужас! Сега вече липсва дори и тънката завеса от дим, неговата последна защита срещу неумолимата реалност на неизбежното. Той претърсва всичките си джобове с неистова енергия; пръстите му, обикновено толкова прецизни и гъвкави, сега са се превърнали в неподатливи, глупави щипци, упорито отказващи да следват призивите на съзнанието му. Впрочем, той знае, че нищо вече не може да му помогне. Крайгълният камък на неговото съществуване — вярата, че на този свят може да се постигне всичко, стига човек да го желае достатъчно силно и упорито, изведнъж започва да се клати и изчезва в едно море от относителност, лепкаво и всеобхватно като онази първична супа, с която, казват, започвал някога живота. Обхваща го лениво вцепенение, нарушавано единствено от болезненото усещане за това колко несправедлив, враждебен и исконно насилствен е светът, който го заобикаля — един свят, в който хората са осъдени на вечна самота и в който дори най-елементарното съществуване изисква сили, далеч превишаващи онези, с които той разполага в момента. Той

се изправя като насън и с усилие се насочва към изхода, инстинктивно търсейки спасение от задушавашата хватка на тясното затворено пространство. Навън, навън! Където и да е, само не тук, само по-далеч от тази убийствена, безпощадна нелепост!

От вцепенението го измъква гласът на Теодора — идещ някъде безкрайно отдалеч, сякаш от някакъв друг, може би паралелен свят. Той се оглежда и с учудване установява, че не знае къде се намира. Заобикалят го напълно непознати сгради, той няма ни най-малка представа как и кога е успял да се озове тук.

— Бояне, почакай! Почакай, имам да ти кажа нещо важно!

Тя тича към него, задъхана и възбудена, почти весела. Той я гледа унило, неспособен да се зарадва след изтощителната борба с отчаянието.

— Ела, ела!

Тя го хваща за ръка и го повежда, странно въодушевена. Връщат се назад в тясна пресечка, пълна с паркирани коли. Той все още не разбира нищо.

— Погледни, погледни тук!

Добре де, какво толкова? Най-обикновено Рено 5, при това доста старо и износено. Само гумите му като погледнеш и всичко ти става ясно.

— Ама ти какво, сляп ли си?

Той я изглежда с недоумение, тя се смее радостно, хваща го отново за ръка и го завежда почти до колата, сочейки към задния прозорец.

Той я следва с разсеян поглед, главата му все още е пълна с някаква опияняваща, отровна омара. Очите му се спират на малката бележка, залепена отвътре със скоч-лепенка, лека-полека той започва да фокусира, после информацията с мъка преминава през далечното пространство между очите и мозъка му, започва да се прецежда и пресява ...

Той замира.

На бележката е написано с големи и разкривени цифри: „1500“.

Владко седи в трамвая, подпрял буза на хладното стъкло. Тялото му, подчиняващо се на някаква своя, не съвсем понятна логика, изглежда се е разпаднало на милиарди частици, всяка от тях със собствено мнение за свободата. Единственото, което ги свързва, са просто законите на физиката, инак той не е в състояние да направи ни най-малка връзка между онова, което става в главата му и усещанията, идещи отвън. Светът наоколо му се струва странно нов, обвеян от магията на някакво тайнство — но дали зло или добро тайнство, той още не е в състояние да прецени. Във всеки случай чувството, което го преизпълва през цялото време е едно непрестанно удивление — удивление, подхранвано от всяка следваща картина, която му поднасят странно неспособните за преценка сетива. В ъгъла се целуват двама млади — и той е почти премазан под тежестта на непонятния въпрос „Как е възможно хората да вършат нещо такова?“ Как е възможно да изпитват чувства едни към други, да се докосват без да примират от болка, да се гледат в очите без да изпищят от страх, да се приближават едни до други, без да настръхват от напрежение? Накъдето и да погледне, те вършат неща, за които не може да се намери разбираемо

обяснение — неизвестно защо светът се превърнал в място, което отказва да се помести в границите на една проста, достъпна логика. Всичко е сложно, всичко е преплетено, неясно, мътно — сякаш той изведнъж е попаднал в ролята на Гъливер, но един Гъливер, който все още не може да разбере в коя страна е попаднал, Лилипут или Бробдингаг. Очите му сълзят през цялото време, от гърдите му се изтръгват неконтролируеми въздишки, единствено успокояващата хладина на стъклото го предпазва от това да се разкреши с все сила: „Престанете! Престанете всички! Не виждате ли, че ще се пръсна на хиляда парчета! Престанете да ме измъчвате!“

Той стисва зъби и се опитва поне малко да събере мислите си — друг океан от хаос, в който съзнанието му се носи като лодчица от орехова черупка. Трябва да се стегна, трябва да се взема в ръце! Ако само успея да намеря нещо, за което да се уловя, ще се измъкна! Само да успея!

Погледът му неволно попада на голям плакат от другата страна на улицата: *Books. Livres. Книги.* За миг очите му просветват. Книгите — вълшебни летящи килимчета, запаметена надежда, човешки крясък в лицето на студенто безмълвие ... Глупости, кому ли са нужни превзети фрази, и то точно сега? Онова, което му е нужно е мостче към хората, обратно натам, закъдето май е изгубил пътя. Но като няма риба ... Той се изправя и се упътва към вратата. Защо пък не?

Огромната книжарница го посреща с щателно проектираното величие на модерен храм, в който вниманието на поклонника — онова, около което се върти всичко тук —, бива ухажвано по десетки различни начини, едни от дру-

ги по-изтънчени и рафинирани. Книгите отдавна вече са престанали да бъдат просто пасивни обекти, тук те са игриви партньорки, примамливо пеещи сирени, куртизанки, одалиски, гейши. Накъдето и да се обърне, те някак от само себе си се пъхат в ръцете му, умоляват за внимание, нежност и ласка, обещават нови, все по-бляскави сънища — или безсъние, ако това е нещото, от което той се нуждае. Цари строго контролиран безпорядък, куповете от книги са стратегически позиционирани, а борбата за място — също толкова безпощадна, колкото и в най-дивата джунгла —, е грижливо скрита от очите на клиента. „Ела, забрави всичко, докосни ме!“, нашепват хилядите Цирцеи — и Владко, който за пръв път днес изпитва нещо като облекчение, с удоволствие се предава в ръцете на сладката магия.

Ръцете му разсеяно докосват голите гръбчета, тук погалват, там погъделичкват. Гърдите му жадно поглъщат неописуемата, несравнима с нищо друго миризма на книги — онова ухание, с което той е свикнал от малък, странната смесица от сладост и острота, опияняваща като дъха на макове. Всяка книга има своя собствена миризма, също като стара, добре позната любовница. Някои миришат достолепно, други евтино, трети — предизвикателно. Понякога Владко има чувството, че би могъл да разпознае всяка книга само по миризмата — сладкият, капещ като мед дъх на „В търсене на изгубеното време“, острият тютюнев мирис на „Светилището“, малко блатният привкус на „Среднощни деца“, тежкият мускусен парфюм на „Сто години самота“ ... Той затваря очи и отново се отдава на магията. О, колко приятно е да бъдеш носен на ръце!

А, ето най-после и отдела за англоезична литература, тук вече той може не само да гледа, но и да чете. Дъхът му просто спира при вида на десетките съкровища, за чието притежаване той мечтае от години. Спретнато подредени едни до други стоят американските постмодернисти, обект на неговата ненаситна страст и единствените икони, пред които той е готов да се кланя: Пинчън, Делило, Остър. Той сграбчва едно тежко и красиво издание на „Гравитационната дъга“, разгръща го, хвърля любовен поглед върху първия абзац, който и без това знае наизуст. Господи, а хората преминават оттук без да се заравят до шия в дъхавата шума на тази омайна гора, без да грабят като луди, без да хвърлят дори един-единствен поглед! Sancta simplicitas!

Вниманието му изведнъж е привлечено от необичайния шум, който иде от съседната зала. Едва сега той забелязва, че покрай него минават тълпи от хора, повечето оживено разговарящи, стиснали една и съща книга под мишница. Владко предпазливо се промъква по-напред, подава глава през вратата ... Аха, ясно — някакво местно величие подписва книги. Великите следвоенни немски писатели — четени по цял свят, най-вече от студенти, изучаващи немски език ... Той вече се приготвя да се върне обратно в собственото си светилище, когато изведнъж разпознава широкото лице с големи моржови мустаци и се спира поразен. Но това е ...! Той дори не смее да произнесе името. Прости ми, учителю, от глупост сгрехих! В следващия момент през главата му прехвърча цяла вихрушка от мисли, той изведнъж си припомня онова „Скъпи и велики Учителю Верхарн“, което толкова го дразни при Гео Милев — а сега сам изпада в такива детинщини. Гюнтер Грас, голяма ра-

бота! Ако не пишеше на немски, най-спокойно би могъл да мине за българин — и комплексите му, и омразата му срещу всякаквите там патриотични бози, та дори и страха му пред капаните на героизма — всичко си е тип-топ българско. Не случайно хората разправят, че някой си в Германия бил го нарекъл „български шпионин“. Впрочем, не би било зле човек да си заимка някоя негова книга, лично подписана. Хм, как ли се казва „барабан“ на немски? Владко чувства как колекционерската страст лека-полека започва да го надвива, разумът му напразно се опитва да спомене нещичко за цени, пари и прочие глупости. Преди да се е усетил той вече жадно рови в купа от книги, опитвайки се да намери нещо, което да разбере. Ще разбере, друг път! Той дълго търси, оглежда навсякъде с надеждата да открие някаква помощ, но напразно. Гордо изложена на щанда се кипри луксозно оформена книга с грозни, овъглени дърветата на корицата. „Totes Holz“. Господ знае какво значи това.

И все пак той не се предава така лесно. Подминавайки луксозната хубавица, той грабва едно по-мъничко книжле от дългата редица под името на плодовития автор и само минута по късно вече стои на края на опашката, затаил дъх. Сърцето му прихлопва припряно, но гъливерските терзания сякаш са изчезнали, поне засега. Леле, какъв късмет! Това ще бъде първата книга в библиотеката му, подписана лично от автора, при това от какъв автор! Сигурно си струваше да се дойде до Германия и само за това.

Най-после! Той подава книгата с леко потрепваща ръка, корифеят прави две черти на кръст и — следващият, моля! Е, това ли беше всичко? Владко се чувства почти измамен. Поне за името да го беше попитал, поне да го беше по-

гледнал в очите ... В края на краищата, колеги са все пак. Господарска нация, немците. Вари ги, печи ги, все такива си остават.

Той разсеяно оглежда тъничкото книжленце, разгръща го, опитва се да намери нещо разбираемо. Нищо, като се изключи страницата, на която се мъдри скъпоценния автограф. Едва сега той обръща книгата и поглежда отзад.

Какво? Толкова пари за такова мижаво книжленце? Абе, тия тук срам нямат ли? Иди после утвърждавай, че капитализмът не бил издевателство над човека! От яд Владко едва се сдържа да не захвърли книжката обратно. Безсрамници, кръвопийци! Който няма пари, да мре, така ли?

Някак сами по себе си, без команда откъм главата, ръцете му се протягат назад, едната леко повдига фланелката, другата подпъхва книжлето отдолу, набутва го в джинсите, още малко по-надолу, ето така ... Едва сега той осъзнава какво върши, оглежда се предпазливо ... У-у-уф, слава богу, никой не гледа към него. Раздразнението му се заменя от леко притеснение, все пак не е вършил такива неща поне от петнайсет години насам, от времето, когато крадеше приключенски романи от библиотеката. Но сега вече всичко е свършено, пък и кой им е виновен, че слагат такива дивашки цени на книгите?

Но книжлето сякаш е решило да си прави шегички с него. Той прави всичко възможно да върви бавно, без да прави резки движения, но въпреки това книжката полка-лека се подплъзва надолу и предателски се насочва към една област от анатомията му, която обикновено не се интересува от книги, или поне не от такива книги. Залива го пот, изведнъж започва да му се струва, че хората го заглеж-

дат някак странно: „ей, гледай го тоя пък какъв квадратен задник има“. Той бавно се промъква покрай безкрайните рафтове, обърнал гръб на книгите, едната му ръка предпазливо опипваща мястото, където книжката продължава постепенното си снижаване, а другата, сякаш изгубила способността да извършва естествени движения, клатеща се отпред като парче мъртво дърво. По дяволите, как можа да му хрумне такава идиотщина?

Но за отстъпление или промяна на курса вече е късно. Вероятно той ще направи по-малко впечатление ако се засили да скача през прозореца, отколкото ако започне да бърника в панталона си сред всички тия хора. „Гледай ти, кой ли ми е набутал тая книжка в гащите?“

Слизането по стъпалата към долния етаж се оказва истинско мъчение. Книжлето сега май е заседнало малко по-здраво някъде в лявата половина, но да се разчита на стабилност, особено при вълните от пот, които го заливат, е най-малкото наивно. Стъпвайки като в паници, той бавно се смъква надолу по витата стълба, очаквайки всеки момент някой да го потупа по рамото изотзад. Какво ли правят с крадците тук? Разправят, че едно време в Турция потапяли крадеца до шия в каца с лайна, а после един еничарин започвал да размахва ятаган над главата му. Тия тук какво ли наказание са измислили?

Хм, намерил си време да се шегуваш, Владко. След малко като те спипат, другояче ще запееш. Ох, май пак започна да се плъзга! А и тоя магазин край няма! Направили тука един палат, с каруца да се разхождаш из него. Не можеха ли да бъдат малко по-скромни? Перковци немски такива!

Ох, най-после! Вече се вижда изхода, още малко усилия — и ще се измъкне на свобода. От книжката май само мокър парцал остана, ама нейсе. Ще го преживеем някак си.

И тук, малко преди да стигне до широко отворените стъклени врати, Владко изведнъж се заковава на място, поразен от нова мисъл. Ами ако книжката е защитена от кражба? Как можа да забрави, нали всеки знае, че в магазините на Запад всяка стока има вграден чип, който пищи на изхода, ако се опиташ да я откраднеш? Ами сега?

Гърлото му изведнъж пресъхва, в ушите му тежко започват да думкат барабани: тум-там, тум-там, тум-там. Ей сега я вапсахме хубавичко. От тук, както изглежда, измъкване няма — ни напред, ни назад. Той се оглежда крадешком, опитвайки се да намери някаква спасителна идея. На изхода не се виждат никакви електронни устройства, но това, разбира се, е слабо утешение — тия хитреци са ги скрили някъде, няма да ги оставят на открито, та всеки да разбере за какво става дума я! Оставят те първо да се набуташ хубавичко, като тлъста муха в паяжина, а после ти гледат сеира и се кефят, садистите. Всеки ги знае, че са садисти, за това не е необходимо да си завършил история.

Той с мъка се принуждава да откъсне очи от спасителната светлина на изхода, обръща се бавно, с треперещи крака продължава обиколката из магазина, който сега му се струва по-заплашителен и от оня лабиринт, в който героят търсел страшното чудовище. Ариадна, къде си, Ариадна?

Но от спасителното присъствие на девицата, разбира се, няма и следа, тъй че не след дълго, изоставяйки напразния си повик, той се вижда принуден да продължи ходенето по

мъките, тоест обиколките из лабиринта. Това продължава така неизвестно дълго време — може би час, а може би два или три, докато най-после един неочакван и, поне за него, чудодееен инцидент най-после слага край на страданията му.

— Entschuldigung, kann ich Ihnen helfen¹?

Владко почти изревава от уплаха, обръща се с побеляло като на смъртник лице, очаквайки да чуе неизбежното „Хенде хох!“, една от малкото немски фрази, които знае, благодарение най-вече на руското кино. Отсреща го гледа миловидно немско девойче, мъничко такова, има-няма метър и шестдесет. Изглежда видът му наистина не е особено добър, поне ако може да се съди по загрижеността в очите ѝ.

— I ... I don't feel quite well — пелтечи той, опитвайки се да печели време. — I think I need to go to the² ... Ох, коя дума да използва, „toilet“ или „bathroom“? Кое беше правилното в Европа?

— O, I see ... Come with me, I'll show you the way³.

Какво, нима наистина ще му се размине? Владко просто не може да повярва на късмета си. Отде да знае човек, че тия и в книжарниците имали тоалетни? Брей, голяма нация са това немците! Само дето толкова ги хока. Ох, само още малко, само още няколко метра. Дръж се, книжленце, не се излагай точно сега, само на крачка от спасението!

1 Извинете, мога ли да ви помогна?

2 Не се чувствам много добре. Май че трябва да отида до ...

3 О, разбирам ... Елате с мен, ще ви покажа пътя.

Най-после! Той затваря зад гърба си заветната врата и се отпуска на тоалетната чиния, кажи-речи на крачка от сърдечен пристъп. Краката му треперят неудържимо, тялото му е обляно в студена, лепкава пот, кръвта хлопа в ушите му бързо и неравномерно.

„Темный человек с горящим факелом бежал по улице в скучную ночь поздней осени. Маленькая девочка увидела его из окна своего дома, проснувшись от скучного сна.“

„А, здрасти“, усмихва се Владко уморено. „Точно ти ми липсваше сега. Старите познати никога не се забравят, нали така“.

Момент! Но това е ... Той изведнъж осъзнава, че е намерил продължението на тайнствената фраза и за миг това го кара да забрави всичките си патила, та дори и малката, вече напълно негодна за нищо книжка, която все още се намира някъде дълбоко в панталоните му. Хайде де, напъни се малко! Ако само успее да си спомни откъде идва тая натрапчива фраза, ако само измъкне от главата си досадното трънче, което го измъчва така непоносимо!

Но, разбира се, птиченцето вече е отлетяло и единственото, което му донасят по-нататъшните усилия, е едно ново, още по-силно раздразнение. Той напразно се опитва да измъкне от паметта си всички руски автори, които е чел през последните години — кратката, хипнотично-напевна фраза продължава да му се изплъзва, плезейки нахално езиче някъде отвъд границите на съзнанието му, изпълвайки го с усещането за мъчително безсилие и пустота.

— Katz und Maus — мърмори той под нос, докато ядно запокитва в коша за боклук опарцаливената немска книжка. — Какво ли означава това?

Боян все още не може да се освободи от усещането, че ей сега ще се събуди и всичко ще се окаже само сън — прекалено хубав, за да е верен, както винаги става с хубавите сънища. Той почуква по старичкия волан, от време на време форсира колата, колкото да я почувства, ей така, просто от радост, като хлапе. Не, тоя път май всичко е истинско, няма лъжа. За стотен път той прехвърля през главата си картините от този бурен ден, започнал с катастрофа и завършил с ... С какво ли всъщност? Той поглежда към Теодора, която седи на седалката до него — мълчаливо, както и през целия ден. Откак тръгнаха да купуват колата сигурно не е казала повече от десетина думи, кой знае какво се върти из главата ѝ. Не каза нищо докато разговаряха със собствениците (семејство млади студенти, които сами отстъпиха малко от цената като разбраха, че колата ще заминава за България). Мълчеше и по-късно, докато преминаваха през досадните процедури по прехвърлянето, но то какво ли толкова има да се говори по такива неща? Слава богу, немските чиновници работят съвестно, не е нужно да плащаш под масата или други такива дивотии. Раз, два, три, готово. Вземай си колата и бягай, оттук нататък всичко си е твоя работа. Ех, живот си живеят тия тука!

Той се сеца за Владко и с мъка потиска въздишката, която го раздува отвътре. Странно, колко слабо познаваме понякога най-близките си хора. Ето Владко например — кротък, тих, винаги учтив, винаги любезен. Малкото братче. А под всичко това, оказва се, е стояла една хала, която

само е чакала момента, в който да подаде глава и да забълва огън. Няма да е лесно с него. Всъщност, то с кого ли е лесно?

Той надува клаксона с надеждата да бъде чут горе, в апартамента на Митко. Или по-скоро, за да се порадва отново на колата — ясно е, че никой няма да го чуе. Теодора продължава да седи, напълно безучастна. Дали това, което му каза днес сутринта, е последната ѝ дума? Може би не всичко още е загубено ...

„А Владко? Помисли за Владко, глупако!“, пронизва го внезапно остра като резец мисъл.

„Хе, цял живот само за него си мислил“, обажда се един друг, насмешлив глас. „Откак почина татко нищо друго не си правил. Всичко за Владко, всичко за братчето. Кой го издържаше по време на следването, а? Ами сега, кой го крепи над водата, с неговото писателство не може да изкара пари и за сирене. Не стигат ли толкова жертви? Не е ли време и той малко да помисли за теб? Да се отблагодари с нещо ...“

„Затваряй си устата“, крещи на ум Боян. „Това не е същото! Кръвта вода не става, недей да смесваш пари и ... грях.“

„Ти какво, на светец ли ще ми се правиш?“, отвръща насмешливият глас. „Я погледни жената до тебе и ми кажи: грях ли е да я пожелаеш? Погледни, погледни, недей да се свениш! А, какво ще кажеш? Това тяло, това лице, тия очи! Кой мъж не би полудял по тях? Да не си ти първият, който захвърля всичко за една Теодора? А? Я си помисли!“

Боян се сеца за историите, които му е разправял Владко — Сара-Теодора, красивият образ от лондонското евангелие, жената, заради която Иван-Александър се решил да захвърли всичко ... Той разтърсва глава и се напъва да прогони сладкодумния изкушител. „Остави ме на мира,

и без това съм уморен до смърт. Каквото ще става, да става. Хайде, доволен ли си сега?“

Междувременно, почти без да забележи, той е паркирал колата и вече се готви да слиза. Теодора го следва, все така мълчаливо. Има нещо много неподатливо в начина, по който тя отказва да срещне очите му, в любезния, но твърд отказ да се бори с него. Вече на няколко пъти той се опитва да подхване разговор, все с надеждата, че ще успее някак да я разубеди — или ще я накара да размисли отново, да отстъпи поне малко. Напразно, всичко напразно. В очите ѝ се чете мекото съчувствие на лекар, който наблюдава вътрешната борба на алкохолик, самата тя изглежда е прогонила всяко съмнение от главата си — и безсилието, което Боян чувства при всеки сблъсък с непреклонната ѝ воля, го кара мислено да стене от болка.

— Ама вие какво, наистина ли успяхте да намерите нещо? — Недоверие и радост се сменят толкова бързо по лицето на Митко, че за момент то напомня някой от ония театрални символи, на които половината лице се смее, а другата тъгува. — Стига бе, не се майтапете! Наистина ли?

Боян мълчаливо поклаща под носа му ключовете на колата.

— Е, bravo! Ей това се казва изненада. Влизайте де, какво стоите! Това ще трябва да се отпразнува. Но този път истински. Сега ще си направим едно парти както си му е реда. Чакайте малко.

Той разменя няколко думи с Фрида, после се спуща навън, като по пътя едва не помита Владко, който тъкмо се прибира.

— К'во става тука бе, да не раздават безплатни банички? — мърмори малкият брат, избягвайки погледите на Боян и Теодора. Впрочем, те също не изглеждат особено зажаднели за ново премерване на силите. Тримата се отпускат в кухнята, всички като по команда забили погледи навън през прозореца. Нормално семейно ежедневие, нищо особено.

Боян уморено разтрива слепоочията си, където май се е събрала тежестта на целия изпълнен с повратности ден. „Още два-три дни“, прокрадва се в главата му тихичка, предпазлива мисъл. „А след това вече си сам, без тях. Всеки за себе си, най-после“.

„Тъй, тъй. А после?“, обажда се друг глас, нахален и злорад. „Всеки за себе си, но докога? А, кажи де!“

„Все ще се оправя някак“, отвръща Боян поривисто, злобно. „Да не би досега някой да ми е помагал? Все аз съм помагал на другите.“

„Защото никога досега не си търсил помощ“, отвръща злорадият глас. „Ама тоя път може и да ти дойде нанягорно, да видим.“

„Още малко и ще започна сам да си говоря“, мисли си той, отваряйки очи. „Нещо започвам да се разкапвам, тоя път май наистина се нуждая от почивка.“

Той се опитва да проведе някое от малките упражнения за разпускане, които не е правил от години насам, но тялото му, втвърдено като чукал, отказва да последва успокоителните позиви. Тежък случай. Ще трябва да се поупражнява малко в къщи, очевидно е излязъл от форма. Или просто това е моментна криза, знае ли човек? Не му е нито за

първи, нито за последен път. Винаги се е справял. Винаги. Винаги.

Теодора седи и мълчаливо се наслаждава на празнотата, която я изпълва. Днес цял ден се чувства като опожарено поле, вкусът на пепел изпълва устата ѝ с почти физическа осезаемост. От болката и страха не е останало нищо друго освен спомен, който потъмнява със скоростта на филмова лента, изложена на светлина. Дали това означава ново начало? Или краят си е край, колкото и да се опитва да го крие от себе си? Въпросите чукат някъде отвън по херметичната обвивка, която я обгръща, но не могат да проникнат вътре, при самата нея. И това, разбира се, също не я вълнува. Какво ще решават мъжете наоколо си е тяхна работа. Що се отнася до нея, тя танцува достатъчно в светлината на техните прожектори. Нека сега размислят сами дали искат да продължават този спектакъл. За нея завесата падна.

Гърдите на Владко отново са затиснати под тежката плоча, която го смазваше сутринта. Преследва го чувството, че при всяко вдишване и издишване той издава смешни звуци, като гумено пате. Слава богу, останалите изглежда не забелязват нищо, във всеки случай никой не го гледа съчувствено, никой не се опитва да му натрапи някаква нежелана, гротескна помощ. Така е по-поносимо. Така може и да се живее, поне за известно време ...

Митко нахлува през вратата, следван от цяла банда шумни млади хора, носещи в ръце бутилки и разнообразни лакомства. „Пак запознанства!“, мисли си Владко с ужас. „О, не, не! Боже, спаси ме от запознанства!“

Но, разбира се, вече е твърде късно и той е принуден за пореден път да играе играта на здрависване, улавяне на

подхвърленото име, „nice to meet you“, „how are you“ или „how's life“; по дяволите, колко остават още? На всичко отгоре сега трябва да правят място, кухнята е прекалено тясна за всички, тълпата се разпростира из тесния апартамент като набъбваща мая, скоро няма да остане място и за прословутото падащо яйце. Помощ!

Той се присвива в един от ъглите, привел глава над чинията със сандвичи, която някой е напъхал в ръката му, молейки се само да не бъде заговорен. Очите му безучастно шарят по лицата наоколо — Рене и Манфред, отново хванати за ръка, отново разменящи влюбени погледи, come on, give me a break¹, височката японка, как се казваше, май не можа да запомни името ѝ, после тая дребна руса дама, колежка на Фрида от студентските години, самоувереният дебел брадатко, който говори неспирно, без да се интересува дали някой го слуша или не — аха, тоя е от тукашните западни покрайнини ... Колко ли е часа? Те сигурно ще продължат до среднощ, а тук никъде няма място, където човек би могъл да се скрие от тълпата. За момент той размисля дали няма да бъде по-добре да излезе и да се разходи, но го възпира мисълта, че, хм, би могъл да се изгуби. Е, утре поне потеглят обратно. Странно, как бързо човек отвиква от неща, които е смятал за неотделими от живота си. Тук са само от няколко дни, а България вече му изглежда някак чужда и непозната, обвита от воала на една почти екзотична отдалеченост. Пази боже сяпа да прогледа!

Едва сега той забелязва, че е останал сам в кухнята. Ха, къде останаха всички? Забравил, че само преди минута си

1 Стига толкова, писна ми.

мечтаеше да остане насаме, той се оставя на любопитството да го завлече до голямата стая, където, насядали кой където свърне, гостите са вперили очи в двамата музиканти, готвещи се да засвирят. Отново Рене и Манфред, влюбените ... Владко свива устни, готви се да обърне гръб, но странните инструменти привличат вниманието му ... Добре де, ще остане да погледа, само за малко, разбира се.

Едрият, брадат Манфред е седнал на четирикрако столче, подпрял на коляно нещо като голяма мандолина, но с необичаен, пречупен назад гриф. Известно време Владко се бори с паметта си, после изведнъж се сеща. Лютня. Той за пръв път вижда инструмента на живо, инак познава лютнята само от описания. Интересно, интересно.

Тънкият, слаб като оса Рене, очаквайки приятелят му да се приготви, търпеливо потропва по дебелия дървен блок-флейта — нещо подобно на кавал, само че ... хм, да ... общо взето, съвсем различно.

Ето, двамата вече са готови, Владко неволно се улавя, че се е заяпал наистина. Ах, глупости, какво толкова? Сега като ревнат ...

Но тук изпод фините пръсти на Манфред изведнъж се посипват изящни, красиви акорди, които карат Владко да затаи дъх. Музиката е някак странно ... замислена, да, това е единствената дума, която му идва наум, не просто бавна, а истински замислена, изпълнена с копнеж, толкова истински и неподправен, че сърцето неволно се свива, замлъква и се заслушва, притихнало като дете, на което разказват приказка. Ето, сега се прибавя и мотива на флейтата — нежен, галещ, извиващ се като бръшлян около мощното стъбло на водещия тон. И тук Манфред започва да пее с неочаквано

красив тенор, който някак не приляга на едрото му тяло, но въпреки това само за миг изпълва стаята с вълшебство, от което всички изтръпват.

Foy porter, honneur garder
 Et pais querir, oubeir
 Doubter, servir, et honnourer
 Vous vueil jusques au morir
 Dame sans per

Car tant vous aim, sans mentir
 Qu'on poroit avant tarir
 La haute mer
 Et ses ondes retenir
 Que me peusse alentir
 de vous amer.

Sans fausser; car mi penser,
 Mi souvenir, mi plaisir
 Et mi desir sont sans finer
 En vous que ne puis guerpir n'entroublie¹

-
- 1 Искам да бъда верен, да защитавам честта ви
 Да търся покой, да се подчинявам
 Да се боя, да служа и да ви почитам
 До смърт,
 Несравнима госпожо.

Защото ви обичам, толкова много, без измама,
 Че по-скоро ще пресъхне
 Дълбокото море
 И ще задържи вълните си

Владко настръхва, опитва се да се брани, да рита и хапе, да се скрие отново под сигурния капак на своята депресия, но музиката го спипва за врата и го понася — без ни най-малко усилие, простичко и леко, като котка, носеща малкото си. Нещо капва върху ръката му, той с учудване установява, че това са собствените му сълзи — и тук изведнъж го сграбчва някаква бясна, тъмна сила, която започва да го превива и усуква като тъничко стъбълце, попаднало в буря. Той едва успява да направи двете крачки, които го делят от малката стая, преди спазмите окончателно да го надвият. Напук на вялите опити да се овладее, тялото му се тресе неконтролируемо; зъбите му тракат като шевна машина. Обхваща го усещането, че всеки момент от него ще капят дребни парчета, подобно чарковете на някоя стара, разтракана машинария. Той сграбчва една от възглавниците и, заровил глава, започва да хълца — високо, несдържано, срамно, както не си спомня да е плакал никога, дори и през детството си.

Плачът, противно на очакванията, не му носи ни най-малко облекчение. Тялото му продължава да се тресе от конвулсии; отвратителното, животинско мучене, което се изтръгва от гърлото му, не престава даже и след като той е

Отколкото аз бих могъл да се въздържам
От това да ви обичам

Без лъжа, защото всички мои мисли,
Моите спомени, моите радости
И моите желания са завинаги
Свързани с вас, която не мога да напусна или наскърбя дори за
миг.

захапал възглавницата с все сили. Отчаяние, гняв и омраза се процеждат от всяка пора на тялото му, облива го смрадлива пот, която, без съмнение, е по-отровна от всички миазми, които се носят някъде долу из отточните канали на Берлин. Въпреки срама той продължава да хълца дори и след като чува, че някой предпазливо отваря вратата и влиза в затъмнената стая.

Боян! Той го вижда само с едно око, размазан и изкривен през потока от сълзи.

— Мра-зя те! Мра-зя те! Мра-зя!

Думите се изтръгват от устните му с огромно усилие, но сега към бъркотията от чувства се прибавя и едно ново, този път вече приятно — удоволствието от болката, която причинява на брат си с всяка следваща сричка, излитаща като мъничка стрела, която свисти, за части от мига пресича пространството и безпощадно се забива някъде отсреща, в размитите очертания на фигурата-мишена. Мра-зя! Мра-зя! Мра-зя!

Омразата му не намалява дори и след като е разбрал, че раменете на Боян също се тресат от плач, макар и, за разлика от неговия, напълно беззвучен. Големият брат стои неподвижно, стиснал юмруци, присвил колене и лакти в несъзнателен опит да се предпази от стрелите, с които го засипва Владко. Лицето му е изкривено от болка, от прехапаната му устна тече тъничка струйка кръв, но той продължава да упорства и отказва да издаде какъвто и да било звук.

Борбата между двамата продължава така няколко безкрайно дълги минути; малкият брат — сипещ стрели, го-

лемият — приемащ ги без да издава болката си. Най-после от устата на Боян се изтръгва тих, треперещ звук:

— Удари ме! Удари ме, моля те!

Да имаш да вземаш! Няма да ти доставя това удоволствие! Владко продължава жестоката игра и мълчаливо се наслаждава на резултатите.

— Владе, моля те! Удари ме, удари ме!

Боян не е използвал това „Владе“ от детството насам и Владко започва да чувства как част от омразата се замества от нещо друго, нещо, което той нито иска, нито пък може да нарече с определено име. Но не! Все още не е достатъчно, все още има много неща, които стрелите трябва да разбият, да натрошат на хиляди, милиони малки късчета. Мра-зя! Мра-зя! Мра-зя!

— Моля те-е-е!

Владко замахва и стоварва малкия си кокалест юмрук право в лицето на брат си. Към първата струйка кръв се прибавя втора, по-широка.

— Още веднъж! — казва Боян без да се опитва да бърше кръвта.

С радост! Владко замахва отново, после още, и още, и още веднъж — без да изчаква молбата, която и без това се чете повече от ясно в очите на Боян. Лицето на брат му започва да се подува, по него избиват разноцветни петна, но Владко не спира и не спира — чак до момента, в който някъде дълбоко в него се отприщва последния, най-потаен от всички бентове и, предавайки се, той сграбчва Боян в безмълвна прегръдка, в отчаяна хватка, оплескана от сълзи, сополи и кръв.

В малката кухня цари прощално настроение. Всички избягват да гледат към Боян, по някакво мълчаливо споразумение това, което се случи вечерта между братята си остава тяхна собствена работа. А инак всичко изглежда нормално — жените приготвят последна лека закуска, Митко подруска Макс на коляно, Боян стяга багажа, а Владко, използвайки паузата, драска бележки в тетрадката си.

„Странно, с каква необяснима сила болката впримчва всички наши душевни сили в една-единствена посока, оставяйки ни слепи и глухи за всичко останало, превръщайки живота в тунел, през който се влачим със смътната надежда, че някой ден отново ще се измъкнем на свобода, отново ще попаднем в свят с повече от едно измерение. И, обратно, с какво огромно чувство за облекчение и освобождение е свързано преодоляването ѝ. Светът — до вчера сива, безцветна пустиня, днес отново започва да придобива цвят, болестта отминава, идва време за нови надежди. И дори страхът, вечният контрольор, отстъпва за миг и се скрива някъде, до следващия път. Добре ни е известно, че това е само краткосрочен кредит, който сигурно някой ден ще трябва да изплащаме — и въпреки това предпочитаме да не мислим за такива неща, отпусвайки се с радост в ръцете на надеждата.

Все още не съм говорил с Теодора; струва ми се, че тя трябва да направи първата крачка, но нетърпението ме разпъва на кръст и не ми позволява да играя по правилата. Това сигурно идва от татко: спомням си, че той винаги губеше битките на надмълчаване с мама. Докато накрая, изненадващо за всички, спечели войната като просто си

отиде и я остави пред лицето на едно непобедимо, вечно мълчание. Толкова за силната и слаба половина в семейството. Интересно, колко дълго време ни отнема да признаем, че, каквото и да правим, ние просто повтаряме родителите си. Само онзи ще се спаси, който навреме успее да намери мястото си ... Извинете, това място свободно ли е?

Впрочем, какво ми дава право да се чувствам победител в тази мъничка семейна драма? Дали това, че, за разлика от останалите, аз бях въввлечен в нея против волята си? Грешен, много грешен отговор! Жалко, а инак звучи толкова удобно. Добре, нека приемем, че в такова нещо победител не може да има. И все пак, какво да правя отгук нататък? Какво да променям, какво да запазвам?

Болката като метафора ... Ако само имаше начин да се намери едно толкова просто решение ...“

Лицето на Боян прилича на лунен пейзаж, рисуван с цветни моливчета от детенце, но въпреки това той се опитва да си подсвирква, напук на разбитите устни. Теодора и Владко все още мълчат, но и това ще мине, той е повече от сигурен. Сърцето му е спокойно, това е най-важното. Човек трябва да си плаща борchoвете, инак всичко се обърква и отива по дяволите. Както се беше засилил с рогата напред, за малко да се оплете до шия. Ох, значи и за него имало ангел-пазител. Слава богу, слава богу.

Последни часове в Берлин. Странно чувство, хем приятно, хем малко тъжно. Хубав град, някак светъл, приятелски — ако и още да му личат белезите от миналото. Но и при нас може да се живее — ако човек не го мързи и си има глава на раменете. Нека калпазаните плачат и се натискат

да бягат, той ще се оправи с всичко, както винаги досега. Момче българче и от кал къща вдига, само да е мераклия.

Друго е така с кола, няма да се притесняваш, няма да се буташ по градските железници, кой като тебе? Реното е старичко, ще трябва доста да се стяга когато се приберат в къщи, но това не е болка за умирање. А днес той ще ги заведе на пазар в западен Берлин, това сигурно ще ги разведри малко. Последен път, аморе мио ... Само дето парите няма да стигнат, хубаво щеше да бъде ако можеше да изпълни всички желанија, като Дядо Коледа ... Владко си мечтае за една от тия нови играчки, с компактните дискове, Теодора пък иска микровълнова печка. А той самият от години насам си мисли за някакъв по-свестен фотоапарат, стига се е мъчил с тия железни руски богатири ... Но няма как, все някой ще трябва да се прости с желанията си ... което май прави нещата доста ясни. Е, тук поне сме на позната територия.

Той не знае дали трябва да се обвинява за това което се случи. Или пък за това, че се опитва да се измъкне от тази история само с малко гузна съвест, сякаш не е станало нищо особено. Хайде, носете си подаръците — и по-малко приказки, ако обичате. Бр-р-р, гнусничко. Сърцето, оказва се, май не е чак толкова спокойно колкото той си мислеше. Както изглежда, ще трябва да измине доста време преди да разбере къде точно се е оказал ... въпреки ловките жестове, въпреки тази доста показна щедрост. Да, тоя път няма да се измъкне само с толкова, няма защо да се залисва.

Той се оглежда предпазливо. Лицето на Теодора е все същата непроницаема маска, Нефертити с тъмни сенки под очите. Какво ли се крие под красивата повърхност? Разбира

се, той би дал мило и драго, стига да може само за момент да надникне отдолу ... но стига, стига, стига! Достатъчно. Баста.

Раздялата протича спокойно, без особени емоции. Взаимни прегръдки, неутрални потупвания по раменете, хайде със здраве, заповядайте пак, много приятно беше. И от нас много здраве, поклон доземи, без тебе бяхме за никъде.

Хубави, топли думи, съпровождани от пружиниращи погледи и леко изкривени усмивки. Всички бързат, всички имат работа. Реалността си иска своето.

И тук откъм голямата стая се задава Фрида, в ръката ѝ се поклаща нещо мъничко, шарено.

— За здраве! — казва тя на развален български, вижда се, че дълго се е упражнявала. — Eine Kleinigkeit für unterwegs ... ihr wisst ja schon¹ ...

Теодора плясва с ръце, лицето ѝ се отпуска, сигурно за пръв път днес.

— Ах, че са хубави! Сама ли ги прави?

Фрида кима мълчаливо и протяга подаръците — три малки кошнички, старателно изплетени от пъстра гланцова хартия, във всяка от тях дребни сладкиши и шоколади, всички различни, грижливо подбрани ... Сигурно дни наред се е занимавала само с това. Боян изведнъж чувства как гърлото започва да го стяга. Гледай я ти германката ... не казва нито дума, все с ченгел трябва да ѝ ги теглиш от усатата, а накрая — такова нещо. Отвън дебела кора, отвътре —

1 Дреболия за из път ... нали знаете ...

масло. Точно като нас, значи. Само дето ние и на раздяла не можем да си отпуснем сърцата. Така са ни учили, така правим. Нормално.

Но хайде, пътно време е, после ще умуваме. Боян помахва за последен път, после се обръща решително и затропва надолу по дървените стъпала. Откъм двора го посреща равномерно тракане — група мъжаги в работни комбинезони подготвят ремонтно скеле, вероятно ще обновяват сградата. Странно, сега той изпитва нещо като лека носталгия при мисълта, че очуканото старо стълбище скоро ще изгуби петната и дупките, с които вече е свикнал. Има нещо неуютно, да, почти заплашително в мрачната решителност, с която редът си проправя път тук, даже и когато човек знае, че всичко това е за добро, за едно по-красиво, по-уредено бъдеще. Дали ония приказки на Владко за дупките и падналите комини все пак не съдържаха частица истина?

Ха! Да му мислят немците, той си има други грижи. Във всеки случай най-ясното усещане, поне в момента, е едно бавно проправящо си път облекчение. Туризмът никога не е бил неговото най-любимо занимание, даже и когато е свързан с работа. Безцелното скитане насам-натам, онова постоянно напъване да се изцеди поне малко развлечение от безутешно скучните туристически ареали, задължението да се интересуваш или поне да се правиш на заинтересуван от неща, които всъщност те отегчават до смърт, да ахкаш и охкаш пред гледки, които или не разбираш или просто не харесваш — всичко това винаги го е отвращавало до болка, не случайно вече осем години не е почивал нито през зимата, нито през лятото. Е, прощавай Берлин! Видяхме се, запознахме се, дори се сприятелихме. Но сега

вече е време да се връщаме към действителността, уважаеми. Нали я знаеш приказката за приятелството и сиренето?

Няколко часа по-късно, натоварени с всички дреболии, които успяват да намерят по-евтино (както и мечтаната микровълнова печка), те вече пътуват на юг. „Като лястовички“, мисли си Боян и потиска една въздишка. „Като лястовички, които няма да се върнат“. Той хвърля прощален поглед назад, сбогува се мислено и стисва волана по-здраво. „Напред“ винаги звучи по-добре от „назад“ — дори и когато зад гърба ти остава Германия.

Теодора седи на задната седалка, заобиколена от закупените подаръци. Доста тясно е, няма място нито да се поизпъне, нито дори да се облегне. Но нищо, тя е свикнала. При това, за нейно удивление, празнотата, която я изпълва от вчера насам, изведнъж започва да отстъпва място на нещо ново, едно такова опиянение от далечината на пътя и огромното пространство, направо по Керуак. Тя никога не е споделяла възхищението на Владко пред неговия колега: първо, не харесва странния, не-от-тоя-свят стил на американеца и второ — какъв ти Керуак в България, та нали докато се засилиш и вече си я прекосил? Но тук нещата изглеждат по-различно, очакват ги повече от две хиляди километра — и макар че уютният, претъпкан с хора средно-европейски пейзаж ни най-малко не напомня за суровите картини от американския запад, с които е пълно въображението ѝ, нещичко от опиянението на пътя бавно започва да се просмуква вътре в нея, изпълва я с един особен възторг, който при други обстоятелства тя би отхвърлила като детинщина.

Колата подскача равномерно по чупките на бетонната източногерманска магистрала и не позволява на Владко да задреме. Дупки няма, но това не прави пътя по-удобен — бетонът все пак е по-подходящ за танкове, отколкото за модерни автомобили. Говори се, че тия магистрала са останали още от времето на Адолф, но, всъщност, знае ли човек? Немците са запретнали ръкави, види се нямат намерение да оставят бетонното чудовище да лежи тук во веки веков — на всеки няколко километра се виждат строителни площадки, премигват пъстроцветни светлини, насъбират се неизбежни задръствания, но все пак вече се чувства, че иззад хаоса си пробива път нещо ново, нещо по-различно ... ох, защо ли да си кривим душата — нещо по-хубаво. Прогрес, колкото и скучно да звучи това. Да, не се шегуват немците. Още няколко години — и от стената ще остане само спомен ...

— Хей, ама ние сме големи идиоти! — плясва се той по челото. — Забравихме най-важното.

Останалите го гледат стреснато, май не могат да съобразят дали трябва да се плашат или да се радват на този спонтанен изблик.

— Какво? Кажете де! — обажда се най-после Боян.

— Стената. Даже не отидохме да я видим. Тя нашата май стана съвсем като в поговорката: да отидеш до Рим и да не видиш папата. Направо сме за убиване.

— А, това ли било ... — Боян въздъхва дълбоко и вади по-редната цигара — като фокусник, с една ръка. — Ще я видим, няма страшно ... някой друг път.

Ще я видим, как ли не? Владко се опитва да се утеши, повтаряйки наум началото на репортажа, който се кани да пише.

„Те мечтаеха за това в продължение на четирийсет години. За свободата — и да премахнат омразната стена. Но когато тя най-после изчезна, те се видяха измамани, за кой ли път. Защото стената, оказа се, беше станала част от самите тях ...“

И тъй нататък в тоя дух. Но сега ще трябва да описва стената без дори да я е видял. Впрочем, може би и така ще се получи. Ако се напъне, разбира се. Може би ще направи от тая история не лош пътепис, а la Алеко, стига само да изчопли изпод ноктите си достатъчно хумор ...

— Ами ние всъщност видяхме едно парченце от нея — обажда се Теодора отзад. — Ако си спомняте, онова пустеещо място точно преди Райхстага. От ес-бана всичко се вижда. Пъстрите парчета бетон, отначало ги помислихме за детска площадка.

Ах, да. Е, значи не са пропуснали нищо. Владко въздъхва облекчено — все пак е видял стената, пък и Теодора отново говори. А може би не всичко е изгубено? Може би, ако продължават да опитват, ще намерят пътя един към друг? Той затваря очи и се опитва да си представи един истински, непомрачен от нищо миг на щастие.

Университета. Вечер на младите поети. Неговото първо четене. Малката аудитория е почти пълна — повечето от слушателите са колеги и приятели, но тук-там се виждат и непознати лица. Впрочем, всичко това му е безразлично — всичко, освен ъгъла, в който като цветно петно сред огромен сив пейзаж седи тя. Все пак е дошла. Все пак!

(Той се притеснява не на шега, защото знае, че под мишниците му ей сега ще избият огромни потни петна, страшна грозотия, направо да потънеш в земята. Той нарочно избра по-тъмна риза, да не си личи, но това едва ли ще помогне).

Идва и неговия ред. Той се опитва да гледа в друга посока, но очите му, непослушни агнета, все подскочат натам. Стига толкова, вземи се малко в ръце! Хайде, стегни се!

Отначало гласът се опитва да го предаде, потрепва и свисти, но постепенно той се успокоява и думите — тъй му се струва —, започват да летят към нея като птичета, за пръв път напускащи гнездото.

Остани си далече
 мое малко врабченце.
 Не докосвай капаните
 покрай пътя ти светещи

мътно-бляскави
 мамещи
 със дъха на причастие
 черни дупки космически
 обещаващи щастие.

Жалко, по-голямата част вече е изчезнала от паметта му...

Затова пък толкова по-ясно се е запечатала друга една картина, последната от онази вечер: той отдавна вече е привършил, но в аудиторията цари подозрителна тишина. Хората отбягват да гледат към него, шушукат, въртят се

някак притеснено по местата си. Старите дървени банки проскърцват мъчително, въздухът е зареден с електричество. „Това не беше четене, а стриптийз, мой човек“, казва Иван малко по-късно. „Хайде, ела да прием по бира, че нещо не ми изглеждаш добре.“ Владко мълчи, ръцете му треперят. Все пак успя да не погледне нито веднъж към нея. Кой знае защо, това е единствената мисъл, която му носи малко успокоение.

Друга картинка, по-късна:

Морският бряг е осветен от среднощен огън, запален сред скалите. Отблясъците на огъня хвърлят достатъчно светлина, за да може човек да изпадне в романтично настроение, но не и да види отпадъците, които покриват малкия плаж в либерални количества. Колегите подават от ръка на ръка бутилка траминер, истински, от Хан Крум (кой ли се е охарчил така?). Цари тишина, всички очакват появата на Нептун, който всеки момент трябва да се появи откъм вълните. И тук Владко най-неочаквано чува как някой шепне в ухото му „Студено ми е, ела по-наблизо“.

Кога всъщност беше това? Преди три или четири години? Изглежда като цяла вечност, погледнато отгук. Сладко, невинно време ... Горчиво, виновно време. „Всички сме боклук, Влади, гледай само как ни е страх, как треперим, та ще ни паднат гащите. Руснаците вече дават, но ние сами не си го позволяваме, кой ти е луд да се вре между шамарите? България и дисидентство — ама де, де“.

Пак Иван, пак вечният скептик. Сякаш беше вчера когато се обади от Монреал, късно през нощта, кой ти мисли за разликата във времето? „Владик, успех! Успях, братко!

Самолетът току-що отлетя за Хавана, без мен! Сега съм свободен човек! Свободен, разбираш ли?“

А после — писмата, все по-малко и по-малко възторжени:

„Май че скоро ще си намеря работа. Като пазач на паркинг, ако имам късмет.“

„Тук емигрантите са разделени на касти, като в Индия. Ние, последните, сме най-долу, тукашните *untouchables*. Да говориш с някого е привилегия. А инак не знаят кой е Набоков, идиотите!“

„Българин за българина е вълк! Пази боже да им попаднеш между зъбите!“

„Ако само успея да събера хиляда долара! Ако само успея!“

И още една цветна снимка, запечатана в паметта му завинаги:

Градинката пред „Кристал“, хората се събират, оглеждат се, шушукат: „Вчера полицаите пребили Петър Слабаков, никой не знае дали е още жив.“ „Стига глупости, не може да бъде!“ „Като те е страх толкова, защо си дошъл, да беше си стоял вкъщи?“ После потеглят, малко по малко придобиват кураж, зачуват се първите предпазливи викове: „Де-мо-кра-ци-я! Де-мо-кра-ци-я! Де-мо-кра-ци-я!“ Задават се полицаите, хората се присвиват, притискат се едни до други, но не спират. Де-мо-кра-ци-я! Де-мо-кра-ци-я! Тумбестата сграда на Народното Събрание мълчи, разбира се. Никой не се показва, със или без „Демокрация“. И все пак демонстрантите се оглеждат със светнали очи, опиянени от ра-

дост и щастие. Първата свободна демонстрация от четирийсет години насам! Първата! Четири хиляди души!

Неудържими
страхотни
велики:

НАРОД!

Владко стиска ръката на Теодора, дланта му е потна и хлъзвава, той току вади носна кърпа и се бърше. Сърцето му пее, той е готов да заскача, да се търкаля, да реве от радост. Доживяхме! Доживяхме го! Най-после! Тя го поглежда и се усмихва спокойно. „Е, толкова беше театъра, хайде да тръгваме, че мензата скоро ще затвори. Умирам си от глад.“ Владко се смее: „Някой ден ще напиша ‚Критика на циничния разум‘. „Тя вече е написана, глупчо!“ поправя го Теодора и го придърпва към себе си. „Целуни ме веднага, преди да съм те пратила днес да спиш вкъщи!“ Той затваря очи, поема дълбоко дъха ѝ, нирва се в него като гъсок с главата надолу, все по- и по-дълбоко, докато достигне оная празнота, отвъд която няма нищо повече. Нир-ва-на.

Той отваря очи. Скоро ще достигнат границата. Назад към действителността. Пак се срамувай, пак показвай червения паспорт, пак трепери да не се заяде някой ... Кой казва, че стената е паднала? Нищо подобно, само дето е изместена малко по-навън. И пак пропуска само в една посока, както и преди. Великата европейска стена, предпазваща цивилизацията от ново нашествие. От чуждите. От навлеците. От варварите. Тоест, от нашего брата.

— Пригответе ли документите? — стресва го гласът на Боян. — Скоро сме на митницата, стягайте се.

Той не казва нищо повече, но намръщеното му чело, както и неспокойните погледи към задръстената задна седалка са достатъчно красноречиви. Митничари. Навсякъде по света са кучета, това им е работата. Заядат ли се, свърши. Иди се обяснявай ако си нямаш работа.

Но немският митничар само ги изглежда с безразличен, сив поглед, небрежно преглежда паспортите им, после махва лениво — хайде, бягайте. В първия момент те само се оглеждат, почти не могат да повярват на късмета си, после се втурват към колата — беж, преди чудото да е свършило!

Но чудото продължава — чехите също не се интересуват от съдържанието на стария, износен автомобил, сцената се повтаря почти до последния жест... Боян, освободен от напрежението, пришпорва колата колкото може, покрай тях прелитат като на въртележка кокетни, чистички чешки селца и градчета, пътят свисти под гумите, летният ден е дълъг, светъл и приятен — и когато Владко обявява високо: „До Прага — петдесет километра“, те всички вече са забравили притесненията и неудобствата си. Поне засега. Поне до следващия път.

Теодора седи на старата дървена пейка, сгушена на самия край на храдчанския хълм, непосредствено над една малка, но красива овощна градина. Самотата я изпълва с особено, почти чувствено удоволствие. Изглежда, че досега не е осъзнавала колко уморително, дори изтощително може да бъде едно постоянно спътничество, даже и когато е наложено от обстоятелствата. Братята упорито настояваха да я придружат, накрая дори се поразсърдиха, но тя не се съгласи. А и как да им обясни, че единственото, от което се нуждае в момента, са няколко часа самота, нищо повече?

И че достолепните пражки сгради, колкото и да са наситени с история, всъщност не я интересуват ни най-малко, трябва ѝ само едно спокойно местенце, където да поседне и да събере мислите си, поне за малко, поне за час-два. Без да се чувства наблюдавана, оценявана, премервана, разглеждана, обожавана, ненавиждана ... Просто да бъде сама. Какво удоволствие!

Тя се чувства доста изненадана от равнодушието, което я обхвана от вчера насам. Нито следа от срам, омраза или дори притеснение, пред когото и да било от двамата. Нито дори вълнение. Нищо, абсолютно нищо. За Боян тя си забрани да мисли, просто защото от опит знае, че не може да живее с мисълта за боклук под килима. Това е нейно собствено решение и, дори и ако някой ден болката се върне отново (нещо, което тя очаква с малко страх), то поне знае, че няма кого да обвинява за последствията. Но защо ѝ е толкова безразлично какво ще се случи между нея и Владко? Защо е изпълнена от усещането, че никога не го е обичала, че между двамата им не е имало нищо друго освен култивиран взаимен интерес, че това горчиво предчувствие се е прокрадвало у нея още от самото начало, още от най-първите дни — леко, незабележимо, но неотстранимо, подобно на онова отвращение, което я обхваща всеки път при вида на варен спанак, ако и да знае отлично, че това е много полезна, здравословна храна?

Понякога ѝ се струва, че се е омъжила за него само от куртоазия, от някаква не съвсем чиста игра със собствено-то самолюбие и суета. Друг път това ѝ се струва пресилено, нечестно към самата нея. Но, каквито и да са били мотивите, едно поне е ясно — връзката ѝ с Владко винаги е била

много по-силно предизвикателство за главата, отколкото за душата и тялото ѝ. Това започва да ѝ става толкова по-ясно, колкото по-слабо става самото предизвикателство, колкото повече то се изтрива и износва в течение на годините, размивано леко, но непрестанно от разяждащата мъгла на ежедневието.

Удивително, как едни и същи неща, погледнати от различно време и разстояние, могат да изглеждат напълно различни, напълно несъвместими, изострени до изгаряща противоположност, до ужас и болка! Поезията на Владко, в началото така свежа и неударжима, която в течение на времето все повече се превръща във вариация на тема *I sing the body eclectic*¹, преди да пресъхне и изчезне някак от само себе си, подобно на ручейче, пресушено и прегазено от жадно стадо. Многобройните му литературни планове, отчасти осъществени (най-вече с помощта на различни спонсори, които той иначе „презира до дъното на душата си“), отчасти забравени, изоставени по пътя (както, разбира се, го диктува неизбежността). Дори и неговата твърда решителност да си пробие път, да се утвърди на литературната сцена, онази маниакална амбиция, която в началото ѝ се виждаше толкова силна и интересна, толкова изпълнена с воля и дух за победа ... Всичко това — само пози и цитати от Ницше, при това заети от доста лоши преводи? Да, така ѝ се струва сега.

После, бавно процеждащата се студенина, недоловимо изострящото се напрежение помежду им, сякаш, противно на законите на физиката, двете търкащи се тела при-

1 Възпявам еkleктичeското тяло

добиват все нови и нови, вместо да губят старите ръбове. Ежедневните спорове, в началото толкова стимулиращи и градивни, които с времето се превръщат в празни декларации — на независимост или война, според случая, времето и настроението. Дребните забележки, с мъка преодоляващи разстоянието помежду им, само за да се стоварят толкова по-тежко от другата страна, със свистене, писък и гръм, както подобава на истински, многотонни бомби. И накрая — мълчанието, онази последна надпревара на нерви, воля и характер, на която е писано да не бъде спечелена никога — и да бъде водена до безкрайност, *till death us part*¹, както се казваше в онова така далечно, сияйно и безвъзвратно отминало време, в началото.

Кога започна всичко това? Тя се опитва да проследи отделните етапи, намирайки някакво гъделичкащо, почти перверзно удоволствие в безжалостната си способност за анализ и оценка.

Първото по-ясно предусещане за битката, която я очаква, се появи в момента когато започнаха да подреждат съвместната библиотека в новото мъничко жилище. Купища от ксерокопия, събирани грижливо в продължение на години, обемисти, грозни и оръфани — както неговите, така и нейните. Мястото, разбира се, не стигаше за нищо, наложи се да поставят допълнителни рафтове, но дори и след това книгите непрекъснато изпадаха в пълен безпорядък, докато най-накрая те решиха да разделят библиотеката на две части, мъжка и женска, като в харем. И едва когато тя видя как двете малки армии стоят непоколебимо и твърдо една

1 Докато смъртта ни раздели

срещу друга, застинали во веки веков в поредната проява на мирно съвместно съществуване, начумерени, говорещи различни езици, разделени ... Тогава за пръв път тя започна да чувства нещичко от онова, което определя ежедневието на мъжете и жените. Волт Уитман срещу Емили Дикинсън, Кафка срещу Катрийн Мансфийлд, Джеймс Джойс срещу Вирджиния Улф, Маркес срещу Анджела Картър — редиците от сурови, застинали в любезна усмивка фигури, привидно споделящи една и съща човечност, но всъщност разделени от условности (чийто произход, отличен бизнес за академиците, всъщност не я интересува ни най-малко!) — именно тяхната непримирима свързаност беше, която тогава я накара да замръзне, на свой ред. Нима всичко е наистина толкова ясно? Разделени завинаги, в неразривна прегръдка? В първия момент тя отказа да вземе на сериозно предчувствието, предпочете да избере сигурността на една размита, неясна надежда ... И сигурно е била права, какъв смисъл има да се започва съвместен живот ако единственото, което го предхожда, е взаимно недоверие и борба за всеки сантиметър свободно пространство? Жените трябва да отстъпват, мъжете са прекалено глупави и шури, за да разберат нещо толкова просто ... Ако наистина се противопоставиш на мъжа, всичко помежду ви е свършено, рано или късно ... Обичаш ли един мъж, трябва да му отстъпваш, независимо от това дали си права или не — инак нещо в семейството се прекъръшва, завинаги. Купища от добронамерени, изпитани през вековете мъдрости, с които я засипва всичко наоколо, от майчините съвети до класическите книги за любовта, семейството и брака ... И които тя беше готова да приеме, искрено, добронамерено, всеотдайно.

Всички го правят, няма как... Пък и Владко е добър мъж, инак щеше ли да го избере? Всички го правят...

Да, предизвикателството изглеждаше лесно за носене, поне в началото, поне докато засягаше само разума. Но с времето у нея все повече и повече започна да се засилва едно неясно, отначало потискано, но после все по-ясно пробиващо си път усещане, което накрая се превърна в горчива, разяждаща, отравяща деня увереност: между мъжете и жените няма нито трошица, нито пращинка, нищо, нищичко, което да не се изразява и превръща в непрестанна борба — като се започне от дреболиите на ежедневието и се завърши с най-потайното и красиво от всички човешки неща. Любовта, секса.

В началото, заплетена къде във вихрушката от чувства, къде в бъркотията от „женска мъдрост“, тя затваряше очи за всичко, доколкото можеше. Владко изглеждаше нежен и всеотдаен любовник, един от малкото мъже, мислещи в леглото не единствено за себе си — или поне така ѝ се струваше. Положително ненаситен, изпълнен с добра воля и желание за взаимно опознаване, свободен от предразсъдъци... Да, така ѝ се струваше в началото. Пък и тя наистина го желаше, честно, с цялото си сърце — нали се бяха врекли един другиму завинаги, нали заедно щяха да се оглеждат в езерцето на тази любов, за цял живот?

Докато, някак много бавно, почти незабележимо, малкото чисто езерце започна да се покрива с тънка кожаца, сякаш някъде отгоре непрекъснато падаха есенни листа, едно след друго, едно след друго, леки, изящни, но безбройни... и мъртви. Дреболии, само дреболии. Постепенно изчезващото желание на Владко да „пилее време“ в дълги

подготвителни игри, все по-честото, уж шеговито „после ще се целуваме“, което всеки път я прерязва като с нож. Неохотата му да играе определени любовни игри, трудно прикриваното му отвращение пред мисълта да докосва с устни и език „онова място“, докато обратното, от нейна страна, му се струва напълно нормално и естествено. Очакваната, дори изисквана готовност за любов по всяко време, но само що се отнася до нея, самият той си запазва правото на вето, без, разбира се, да осъзнава нито за миг колко обидно е това. Несъзнателният му страх пред нейната страст, пред „зейналата паст на ламята“ (колко поетично!), неизказаното настояване винаги да контролира развоя на нещата, да запази трезва глава, както сам казва ... Колкото повече го опознава, толкова по-добре тя започва да разбира колко изкуствено, литературно, наготово заимствано е неговото разбиране за любовта — един вид непрестанен цитат от господин Дейвид Хърбърт Лоурънс (чиито жени, *by all due respect*, тя винаги е възприемала просто като меланхолични, сиви патици, търпеливо очакващи да бъдат покрити от следващия, по-пъстроцветен и по-интересен паток). Ден след ден, тя все по-често се улавя, че си повтаря онова „Всички сме равни, но някои са по-равни от другите“. О, какъв прогрес в сравнение с положението на нашите баби и майки! Те дори не са могли да мечтаят за равенство.

Но дали нещата са наистина толкова прости? Той така се промени напоследък, може би не всичко е изгубено. Тя прехвърля пред очите си сцените от последните дни и неволно започва да се усмихва. Малко петле — голям герой. А и с Боян вече се държи съвсем различно, от предишното умилкване май нищо не остана. Дали и за нея няма да се

намери нов шанс? Или тя просто се опитва да отложи неизбежното, страхува се от болката, от самотата ...

Време е да тръгва, те вече сигурно се безпокоят. Сега вече се чувства по-добре. Ако не друго, то поне успя да подреди малко мислите си ... Редът, нейната втора природа. И едно от нещата, които Владко твърдоглаво отказва да приеме, позовавайки се на творческата си натура. Но стига, стига толкова!

Тя се обръща за последен път, попива с поглед ширналата се пред нея Прага и си обещава, че този път ще промени всичко, каквото и да струва това. Само веднъж да се приберат обратно. Само веднъж да стигнат до вкъщи.

Чешката бира, не ще и питане, е добра. И кръчмата също не е лоша — спретната, модерна, пълна с чужденци като тях. И въпреки това Владко се чувства някак неуютно — може би от мисълта за сметката, която ги очаква накрая, ако и Боян да настоява, че тук цените не са като в Берлин. Но не, не е това. Колкото и да не му се ще да признае, онова, което го яде отвътре, е липсата на Теодора. Не толкова конкретната липса в момента, колкото оная откъснатост, която се излъчва от нея напоследък. И която я прави толкова студена, далечна, непозната, недостъпна ... Понякога той има чувството, че като по магия времето се е върнало назад, към ония мигове в началото, когато дори да мечтае за нея му изглеждаше повече от дръзко. Теодора, красавицата. Теодора, феминистката. Теодора опърничавата, която още никой не е успял да укроти. Колежката, на която са се опарили почти всички факултетски донжуани ... За която мъжете шепнат, че е фригидна, че ѝ трябва едно здраво начукване, за да си

научи мястото, че рано или късно ще си намери майстора ... Впрочем, не само мъжете.

И която всъщност никой не разбира. Владко, който я обожава още от най-първите мигове, винаги е предполагал, че зад хладното, винаги коректно, винаги дистанцирано поведение, се крие нещо съвсем различно, нещо меко, уязвимо и точно затова потулвано от всички. И че последното, с което може да я спечели човек, са прояви на мъжка сила и потентност. Или женска кокетност.

И въпреки това изминаха години преди той да се приближи поне малко до нея. После още няколко вечности, докато и двамата най-после преодоляват взаимното смущение и недоверие. Докато повдигнат забралата и отхвърлят броните ... През главата му прехвъркват картини от десетки, може би стотици разговори, дискусии, спорове ... Кога отмина всичко това, кога стана така, че магията започна да избледнява? Той винаги се е старал да я оставя на мира, да не ѝ се натрапва, да я кара да се чувства свободна, толкова свободна, колкото е възможно. Но, господи, колко трудно е това с нея! Понякога той наистина има чувството, че няма как да ѝ се угоди, колкото и да се старает човек. Той никога не е бил от мъжете, които имат нужда да демонстрират сила или надмощие, винаги е приемал без ропот необходимостта да разделя всичко с жена си — работа, грижи, неприятности. Не се смущава когато приятелите го задяват, че живее под чехъл, че тупа, чисти и лъска, че се научи да готви по-добре от нея, че не вижда смисъл да се говори за мъжка и женска работа в къщи. Но, по дяволите, за нея всичко това е недостатъчно! ... Въпреки това той никога не се оплаква, не прави сцени, не се кара. Нито пък ѝ показ-

ва колко жестоко тя го наранява понякога, особено когато твърди, че не желае да имат деца, че и без това си живеят чудесно, че не иска да се натоварва с такива неща преди да е свършила по-важното ... По-важното! Като че ли на света има нещо по-важно от това. За нея любовта е преди всичко естетика, един акт на чувствено и телесно съвършенство, който тя отказва да свързва с думи като „отговорност“ или „задължение“. А за него всичко това е толкова безотговорно, детинско, незряло! Понякога детинщината ѝ го вбесява дотам, че желанието да я накаже просто го надвива и в продължение на дни той отказва да се докосва до нея ... Но това не помага с нищо, разбира се. Ден след ден те се отдалечават един от друг, повлечени от някакво едва забележимо, континентално движение, което, види се, е напълно независимо от техните собствени воли и желания.

В началото той все пак се опитваше да спори, да ѝ показва по някакъв начин, че на света има и други, по-земни, по-човешки неща. Напразно. Теодора е упорита като биволица, опитите да засяга темата за децата само я дразнят до степен, която прави общуването им напълно невъзможно. За нея акта на раждането е ужасяващо грозен, тя дори не може да си представи как е възможно някой да изпитва радост или копнеж при мисълта за нещо толкова некрасиво ...

Все пак той никога не е губил надежда. Способността на хората да се заслепяват до пълна идиотщина от разни натруфени идеи му е добре позната, пък и той самият не прави изключение от правилото. Но, господи, колко отчаяваща изглежда слепотата на другите, особено когато ние не я споделяме. И колко безнадеждна — борбата с нея. Той отдавна би се отказал ако не беше толкова уверен, че никога,

за нищо на света не би могъл да обича някоя друга жена по този начин. Теодора, мъко моя!

Вниманието му изведнъж е привлечено от телевизора, където върви предаване на английски език — CNN или може би BBC, кой знае. Той се заглежда по-внимателно. Млад, лъскав политик с очи, подскачащи като топчетата на флипер, обяснява пред камерата, че, естествено, правителството на госпожа Тачър напълно разбира особената позиция, в която се намира господин Салман Рушди, но все пак в проблематиката за човешките права има граници, отвъд които те не са готови да пристъпят, пък и охраната на уважания господин Рушди струва доста пари на английския данъкоплатец, това също не може да се игнорира до безкрайност ... И прочие, и прочие, все в този тон.

— Did you read that book? — чува той глас от съседната маса. Там седят двама млади американци, и двамата в Armani-униформи. — I was wondering what all the buzz was about.

— I tried it — отговаря другият. — Plain stupid. Guy falls from the sky and keeps living. That magic realism stuff, you know. I could never understand why the fucking Arabs gave that fella the fatwah thing.

— Oh, I see. Incidentally, you wanted to tell me more about that deal, remember?

— Yes, yes — Лицето на събеседника му се оживява, скучноватото изражение изведнъж се заменя от нещо друго, остро и режешо. — We are pretty much about to buy them out. The boss is very keen on the deal, just a few more checks, standard stuff. They'll be the pearl of our East European

portfolio. Wow! I always knew that Prague would be the place to be!

— Right. By the way, do you remember John? Yep, the guy who used to dye his hair. He got sent to Budapest. Poor bastard sounded really depressed last time I talked to him. Looks like the place is a complete backwater.

— Yep, John always looked like a loser to me. No wonder he finally managed to paint himself into a corner.

— Well, some people get sent to places like Bucharest or even Sofia. Now that's what I call tough luck, God forbid.

— Sofia? Where was that? The Ivory Coast? Or Zimbabwe¹?

- 1 — Чел ли си тая книга? Чудех се за какво е цялата дандания.
- Опитах се. Пълна глупост. Някакъв тип пада от небето и продължава да живее. Викат му магически реализъм, нали знаеш. Никога не успях да разбера защо шибаните араби издадоха смъртна присъда на оня юнак.
- А, разбирам. Впрочем, ти искаше да ми разправяш за онази сделка, спомняш ли си?
- А, да. Почти сме готови да ги изкупим. Шефът е много заинтересуван от тая сделка, само още няколко проверки, стандартна работа. Те ще бъдат перлата на нашето източноевропейско портфолио. Ба! Винаги съм знаел, че Прага е мястото, където човек трябва да бъде!
- Вярно. Между другото, спомняш ли си Джон? Да, оня дето си боядисваше косите. Изпратили го в Будапеща. Беднягата изглеждаше доста потиснат последния път когато говорих с него. Изглежда, че там е абсолютно блато.
- Да, Джон винаги ми изглеждаше пълен загубеняк. Не се учудвам, че накрая е успял да се набута в задънена улица.
- Абе, някои хора ги пращат и в места като Букурещ или даже София. Ей на това му викам гаф, да пази господ!
- София? Това пък къде беше? Брега на слоновата кост? Или

Владко настръхва. Той грабва полупразната си халба, приближава се с котешки стъпки към масата на американците, спира и започва да ги разглежда нахално, от упор. Те се наежват и замълчават.

— Hey, Mister big shot, don't they teach you geography down there in Marlboro Country? Shall I tell you where Sofia is?¹ — Гласът му пак затреперва предателски, както винаги в такива моменти, но тоя път май наистина не му пука. Така му се струва поне.

— Beg your pardon?² — Гласът на американеца, дълбок и красив, за разлика от неговия не потреперва ни най-малко. Онзи бавно се изправя, застава срещу него, заглежда го изотгоре. Истинска канара от мускули, сигурно всеки ден прекарва часове във фитнес-студиото. Владко неволно отстъпва крачка назад и това го вбесява отново, тоя път съвсем по детински.

— Take that! — реве той победоносно, докато плисва остатъка от бирата си в лицето на американеца. — To refresh your memory³.

В следващия момент той полита назад като хартиено гълъбче, в главата му само една мисъл, „тоя май ми счупи носа“. Той пада тежко, удря главата си в нещо остро, пред очите му избухва цветен фойерверк, после всичко потъва в тъмнина.

Зимбабве?

1 — Ей, господин голяма клечка, вас не ви ли учат на география там в Marlboro Country? Да ти кажа ли къде се намира София?

2 — Моля?

3 — На ти! Да си освежиш малко паметта!

Владко се опомня бавно, изплувайки от тъмнината само за да попадне в друга, още по-дълбока тъмнина. Главата му се чувства като зрял кокосов орех, всяко движение му причинява ужасна болка, придружена от странни шумове — нещо като детска дрънкалка, пусната през мощен усилвател. Той се опитва да се надигне, но някой го притиска надолу.

— Май че идва на себе си — чува той гласа на Теодора. — Дано да не е нищо сериозно.

— Ще се оправи, нали ти казах. — Това е гласа на Боян. — От толкова бой никой не е умрял още.

— А ти как си, можеш ли да караш? Да те сменя ако искаш?

— Стой, стой си там. Аз съм добре, ти него гледай.

— Ох, дали няма да си имаме ядове с полицията? Не трябваше да се забравяш толкова с американеца, накрая вече наистина се страхувах.

Боян мълчи и дава газ. Всяко подскачане на колата кара Владко да се чувства като на родео. Той отваря очи и се вслушва по-внимателно.

— Май ще я закъсаме с парите — обажда се отново Боян. — В Прага бях организирал всичко, щяхме да спим у един приятел. Сега ще трябва да мислим за нощувка.

— Но някъде все пак ще трябва да преспим, страхувам се за Владко — отвръща Теодора. — Да спрем тук наблизо, а?

— Преди да сме минали словашката граница, никакво спиране! — отсича Боян. — Само това ни липсваше, да си имаме ядове с чехите! Не се безпокой, нали ти казах, че той ще се оправи. Аз ще карам колкото мога по-бързо, след час-два вече сме на сигурно място.

— Къде ... сме? — обажда се Владко с глас, който звучи странно носово, кажи-речи като в уроците по френски от гимназията. Едва сега той усеща, че нос му е здраво запушен с тампони от хартиена салфетка. — Какво стана?

Никой не му отговаря. Той се опитва да промени малко положението на изтръпналите си крака, при което едва не преобръща цялата пирамида от кутии. Теодора, която го наблюдава внимателно, с мъка успява да предотврати лавината.

— Седи мирно, не ти ли стига толкова? — изръмжава Боян, после добавя кисело: — Перко такъв!

Владко се присвива сякаш отново са го ударили, но ядът го гризе отвътре и след малко той не издържа.

— Какво, да го слушам онова копеле как се пери сякаш е робовладелец, така ли? — изтърсва той злобно.

— Дрънкай, дрънкай ти! — пресича го Боян, още по-ядосано. — А ние ще ти берем гайлето. Ако не беше тръгнал да се перчиш, сега вече да си спяхме в леглата, а не да се крием от чешката полиция.

— Престанете! — прекъсва го Теодора. — А след това кой налетя на американеца, а? Просто ви се чудя на ума, за какви се вземате и двамата. Питам се дали ако не беше американец пак толкова щяхте да се перчите. Вижте ни всички, и ние можем ...

Те утихват, макар че продължават да сумтят злобно.

Все същата история, мисли си Владко сърдито, докато внимателно опипва разклатените си зъби — каквото и да правим, все сме криви. Тия идват тук с техните долари и големи ченета, разиграват ни като маймуни, чумерят се при всяка стъпка, щото сме им прекалено диви и прости —

а накрая и жените ни се карат, ако се опитаме да се озъбим. Иди, че се оправяй! Ако си мълчиш те работят като добиче, ако пък роптаеш — още по-лошо. Сакън, да не ги ядосаме, че тогава пък съвсем няма да идват! Подавай дупе и си мълчи, друго какво ти остава? А след това — реви на маса и се оплаквай колко безхарактерни диванета сме това българите. От близане на задници езика ни е престърган вече — то немски ли не бяха, руски ли не бяха, сега пък американски ... Де що по-големички задници има по света, всичките от нашите езичета са излъскани, в тая работа по-големи майстори май никъде няма да се намерят. Мълчим, ближем и се надяваме, че някой ден и ние ще застанем от другата страна на опашката, нас да ни облизват отзад. Чакаме, ама няма! Както и да се въртим, както и да се усукваме, все ние сме откъм задната страна, все така става, че пак е наш ред за близане. И вече толкова сме му свикнали, че май започва и да ни се услажда ...

— Е сега я втасаме! — Боян говори през зъби, доста стреснато.

— Какво стана? — надига се Владко уплашено.

Ох, главата!

Но, съзрял полицейската лампа, която ги приближава отзад, той бързо притихва. А, тоя път май наистина я закъсаме. Как ли изглеждат чешките затвори отвътре? Изобщо, как ли изглежда който и да било затвор отвътре? Май че скоро и тая тайна ще бъде разбулена ... Скоро, много скоро.

Боян свива в дясно, спира колата и изчаква, докато чешките ги задминат и спрат пред тях. Когато двамата млади полицаи почукват на стъклото, той вече е приготвил всички документи и ги подава мълчаливо, стискайки зъби. Те ги

преглеждат набързо, после го канят да слезе и го водят напред, към предницата на колата. Въпреки болките, Владко надига глава и следи сцената със затаен дъх. Боян обяснява нещо, чехите само клатят глави. Сцената продължава безкрайно дълго. Владко започва да губи търпение. Тия са за убиване, ако ще ни прибират, да ни прибират, какво толкова се кумят? Най-после Боян се връща.

— Я погледни портмонето, в жабката е. Колко пари са останали?

— Към сто марки — отвръща Теодора след кратък преглед. — Защо, тия какво искат?

— Десният ми фар не работи. Уф, поне не е заради скандала в кръчмата. Искат хиляда крони, в брой.

— Това колко е?

— Нямам представа, някъде към трийсет-четирийсет долара. Дай тук портмонето, да видим дали ще мога да се измъкна.

— Да им дадем кашончето с шоколада? — обажда се Владко несмело, после бързо добавя под унищожителния поглед на брат си: — Нищо де, беше само така ... една идея.

Боян пръхти яростно и отново отива напред, да се пазари с полицаите. Изминава малка вечност, през която двамата в колата мълчаливо наблюдават пантомимата отвън. Ако не беше толкова сериозно, сигурно би било много смешно, мисли си Владко. Боян за пореден път широко отваря портмонето, после обръща джобовете си, ръкомаха красноречиво, блъска се по гърдите, подскача, мучи нещо неразбираемо ... Истински маймунски театър, Тарзан и неговите побратими. Най-после полицаите не издържат на унищожителното шоу, прибират парите и махат с ръка: карай, троши си главата.

Владко има чувството, че от раменете му се смъква пословичната планина. Добре, че полицаите са една и съща стока навсякъде по света! Инак закъде сме, ако нямаше корупция!

Боян затръшва вратата зад гърба си, изтрива от челото си въображаема пот и, вадейки като фокусник изпод колана си последната останала банкнота, измърморва доволно:

— Все пак успях да ги прецакам. Размина ни се с петдесет марки, поне ще можем да заредим още веднъж. Инак май щяхме да продаваме микровълновата печка някъде по пътя.

Той се хили доволно, поглежда към полицейската кола, която вече изчезва някъде напред, после победоносно размахва среден пръст.

— Да ви приседне-е-е!

Будапеща. Без пукната стотинка. След близо двадесет часовия маратон, прекъсван само от кратки почивки, колкото да подремнат, гледките от унгарската столица придобиват странен призрачен оттенък — нещо като кадри от филм на Бела Лугоши, поне в очите на Владко. Острите кули на парламента — ноктите на граф Дракула, разкъсващи небето, от което всеки момент ще закапе кървав дъжд. Декоративните улични лампи пред кафе Gerbaud, които, погледнати от определен ъгъл, му приличат на мъртвешки маски. Геометричните плетеници на висящите мостове, приличащи на огромни паяжини. И най-вече — неразбираемата, несравнима с нищо екзотика на унгарския език, която го кара да се чувства странно изгубен и объркан, сякаш изведнъж се е оказал в някакъв приказен свят, където всеки момент могат да го обградят огромни митични чу-

довища, изпъзтели от въображението на някой поет с почти непроизносимо име.

Все пак меката, не натрапчива красота на града полета-лека започва да преодолява ксенофобските му страхове. Действително, след ъгловатата експресивност на Берлин и достолепната, хладна красота на Прага, Будапеща му изглежда някак много нежна, женствено закръглена и апетитна, една много по-близка до нас, интуитивно разбираема смесица от изток и запад, в която бароковият класицизъм съвсем естествено съседства с пъстрата мешаница на малките битови пазарчета, където той веднага се чувства у дома, сред свои хора. Впрочем, белезите на времето са ясно забележими и тук: посивелите, олющени фасади, както и грозните монументи на социалистическа мегаломания, неизбежни свидетели на едно наследство, което всички биха искали да забравят колкото се може по-скоро — и тук както навсякъде другаде.

Все пак умората постепенно избутва назад любопитството им — и когато големият брат най-после успява да се свърже с Ищван, приятеля, у когото ще преспят, всички изпитват огромно облекчение. Час по-късно те несмело пристъпват прага на огромния апартамент, оглеждайки се любопитно. Ищван живее в комуна, заедно с още няколко застаряващи хипита — хора с идеали, както отбелязва Боян, намигвайки. Почти всички стаи са празни, навсякъде се виждат разхвърляни дюшеци, тоалетни дреболии, празни бирени кутии, бутилки, опаковки, книги ... По стените се виждат множество графити и плакати, най-вече Че Гевара,

но също и други, по-малко известни личности, повечето от тях — без дрехи. Блажени години, рокендролът беше млад!

— Разполагайте се! — кани домакинът. — Аз трябва да побързам, имам работа. До довечера, както се разбрахме.

— We don't like capitalism — повтаря Лайош, сигурно за двадесети път. — It might be more flexible than communism but it's just as inhuman, full stop. Another form of prison, that's all.¹

Владко вдига глава от дневника си и оглежда пъстрата тълпа, която се е насъбрала в апартамента. Повечето от тях вероятно са студенти, във всеки случай изглеждат доста млади, почти деца. Един от членовете на комуната, Имре или Миклош или Габор, подготвя първата си самостоятелна изложба под надслов *art trouvé*, намерено изкуство. Експонатите се намират в една от задните стаи. По-късно ще бъде официалното откриване, засега всичко се върти около по-земни неща — бира, евтина полска водка, паприкаш. Стълпотворението е най-голямо в кухнята, където момичетата щедро пълнят картонени чинии, направо от големия казан, който къкри на газовата печка. Атмосферата е делова, но същевременно изпълнена с дух на самаритянство и взаимна обич — нещо като цитат от *Naïf*. Или може би *Jesus Christ Superstar*, трудно е да се каже точно. Носталгия. Доброто старо време.

Което, впрочем, ние познаваме само от киното, както Владко отбеляза още сутринта.

1 Ние не обичаме капитализма. Той може и да е по-гъвкав от комунизма, но е също толкова безчовечен, точка. Друга форма на затвор, това е всичко.

— Ние няма да напуснем Унгария — продължава Лайош разпалено. — Няма да заминем за Германия или Америка, нито дори за Канада или Австралия. Не, ние ще останем и ще се борим тук! Макар че тази система става все по-изобретателна. Ако днес се опитваш да се бунтуваш, вече не те бутат в затвора. Вместо това просто ти дават работа — Макдоналдс-работа. Ако не си съгласен, толкова по-зле за теб — отвън чакат другите, на опашка. Ей, човече, да не си полудял? Та това е работа при Макдоналдс, какво искаш по-вече?

— И къде е алтернативата? — пита Владко, докато попива с коричка хляб последните остатъци от паприкаш по чинията си. — Диктатура на пролетариата? Нова форма на социализъм, с човешко лице? Или революция à la Баадер-Майнхоф?

— А защо не? — отговаря Лайош, гледайки го предизвикателно. — Някой ден немците ще им издигнат паметници, в това няма съмнение. С големи златни надписи: Андреас Баадер и Улрике Майнхоф — последните немски герои. Огромни личности в нищожно време.

Боян се надига, досаден от думи, чиято празнота чувства интуитивно, ако и да не разбира особено много английски. Той познава тези разговори до болка, толкова често е присъствал на тях, че вече може да ги различи и от разстояние, без дори да се вслушва. Дрън-дрън, че пляс, приказки на хора, които инак на едно магаре зоб не могат да дадат. Коего, разбира се, не ги прави по-малко уверени в собствената им правота — добре, че нямат гранати, това поне ги прави безопасни.

Той отваря високата остъклена врата, водеща към кокетно балконче с железни перила. Най-после малко чист въздух. Отвън го посрещат уханията на лятна нощ в големия град — изгорели газове, асфалт, сладък аромат на прецъфтяващи липи, миризма на готвено и лек дъх на свежа влага, идеещ някъде откъм реката. Той затваря очи и се обляга на стената, опитвайки се да изпразни главата си от картините, които го преследват непрекъснато — изкусителни, приамливи, недостъпни ...

— Feeling lonely¹?

Той се оглежда раздразнено, гласът го стресна малко, пък и в момента няма никакво желание за разговори ...

Впрочем ... зависи с кого. Разбира се, той не е пропуснал косите погледи, с които това момиче го преследва цяла вечер. Не че си е мислил нещо повече, в никакъв случай, но потайното внимание, с което тя го обсажда от часове насам му въздейства някак успокояващо, особено след раните, които оставиха в душата му последните няколко дни. Значи все пак не е съвсем прегоряла цепеница, значи и у него е останал още малко сок. Но въпреки това ...

— Don't speak English. Only German — пояснява той с леко притеснение, но и с облекчение: ето, сега ще го оставят на мира. Стига игри, уморен съм вече. Искам да бъда сам, единствено сам.

— Kein Problem. Ich bin Eva. — тя превключва езиците без следа от напрежение, с една непринуденост, която издава дълга практика и опит, може би много повече опит, отколкото той е предполагал.

1 Самотен ли се чувстваш?

Тук всички говорят немски. Или поне го разбират. Като при нас с руския.

— Здравей. Аз се казвам Боян. — Кой знае защо той се чувства някак не съвсем приятно изненадан. Лекотата, с която тя преодолява валовите на неговата импровизирана защита го кара да се чувства малко уязвим, разголен. Същевременно това, че тя така настоятелно търси близостта му, е много примамливо, мяу! Той я оглежда безцеремонно, опитвайки се да я отблъсне малко по-назад. По-полека, моме, недей така съвсем през просото. Дай първо да се разберем кой тук е мъж и кой — жена.

Но тя оставя погледа му да се плъзга опипващо по тялото ѝ, без дори да премигне. Впрочем, гледката е повече от впечатляваща, ако и девойчето да стига едва до рамото му. Буйна чуплива коса, може би черна, може би тъмнокафява, обрамчваща красиво лице с малко остри скули, спускаща се на талази към гърдите, които изпъват фланелката — но без особено кокетиране, без да се предлагат излишно. Ако искаш гледай, ако искаш — недей, твоя си работа. Стегнато малко дупе, закръглено като ябълка, спортни джинси, с различни дупки на няколко стратегически места — пак неща, които разпалват любопитството, но без да разкриват особено много. Част от играта, нищо повече. Разбира се, тя не носи нищо под тениската си, човек трябва да е сляп за да не види нещо такова, но и в това няма особено предизвикателство, тя би могла да бъде и съвсем гола със същия резултат. Някои хора просто са родени така, да бъдат съзерцавани — и те обикновено го знаят. Боян изведнъж започва да чувства леко напрежение в коленете, като на лов. Само че кой тук е ловецът и кой — дивечът?

— Аз съм била в България. Вече два пъти. Созопол. Несебър. — Тя произнася имената на градовете с ударение на първата сричка, както го правят почти всички на запад. Боян едва успява да потисне желанието да коригира произношението ѝ.

— И аз съм идвал тук. Много пъти. Красив град.

„Идиотски приказки“, веднага му нашепва отвътре насмешлив глас. „Кажи ѝ, че има страхотно дупе, че си умираш да го награбиш, да напълниш шепи колкото можеш. Кажи ѝ го, какво се кумиш? Хайде де, стиска ли ти?“

— Ти имаш красиви ръце — казва Ева и прави крачка към него. Той едва не отстъпва назад. Тя поема ръката му между малките си, нежни длани. — Силни, мъжествени. Ръцете са нещо като портрет на човека. Харесвам мъже с жилести ръце.

Тия тук май всичко са обърнали с главата надолу. Така както е тръгнало тая мома след малко ще го свие на сърма и ще го понесе към някоя от задните стаи.

Той се опитва да се противи на изкушението, но някак по инерция, нерешително. Да бъдеш разглеждан като плячка, особено когато ловджийката изглежда така страхотно, оказва се, не било никак неприятно. Все пак той не е съвсем уверен в това какво точно се очаква от него, новостта на играта го оставя в леко неведение, което той приема като част от цената, Lehrgeld¹, както казват немците. Ръцете го сърбят не на шега, той отдавна е забравил, че иска да бъде оставен на мира, но въпреки това си налага да стои спокойно, изчаквайки ходовете ѝ с възхищението на шахматист,

1 Цена за обучение. Прен.: да плащаш за неопитността си.

наблюдаващ добра партия. Аха, така значи. Интересно, никога не бях мислил за нещо такова.

Междувременно тя е започнала да покрива ръката му с леки, гъделичкащи целувки. Боян потреперва доста осезаемо, ако в момента се опита да каже нещо сигурно ще прозвучи като болен. Тя пъхва ръка под фланелката му, той напряга мускули. Тя го погалва одобрително, после продължава изследването си. Тук той вече не издържа, придърпва я към себе си, започва да я целува жадно, кажи-речи неопитно, но тя изглежда няма нищо против, даже успява да отговаря на целувките му и да продължава, вече по-надолу. Боян се усмихва наум, не се безпокой, девойче, досега никой не се е жалвал. Макар че ... знае ли човек какво точно очаквате тук. Е, хайде, да се надяваме, че поне някои неща са си останали непроменени ...

Тя леко го побутва назад — хайде, да не губим повече време. Минават през дългия коридор, изпълнен с шумотевица, дим и крака, които непрекъснато трябва да се прескачат ... Поредната стая, тъмна, от ъгъла се носи тежко дишане и приглушени стонове. За момент го обхваща колебание — хм, не ми ли е попреминало времето за такива неща, кога ли беше последния път, когато участвах в нещо такова? Добре де, и ние не сме на сто години, голяма работа. Той разкъсва със зъби малкото шумолящо пакетче, което тя му подава, оставяйки се да бъде разсъблечен. Междувременно тя се е привела над него, преминавайки към по-съществени части от любовната игра, той затваря очи, о-о-о-о ...

И тук, съвсем неочаквано, някъде отвътре, от дълбоко, отначало почти незабележимо, но после все по- и по-отчетливо, някъде зад слепоочията, започва да се обажда странен

приглушен звук. Тик-тик. Тик-тик. Тик-тик. Боян се заслушва за момент, но това, разбира се, му пречи, той се опитва да игнорира неприятното щракане в главата си, но то започва да се усилва, ето, вече е не просто щракане, а противно бучене, което малко по малко се превръща в звука на пронизителна сирена: Бу-у-у, бу-у-у, бу-у-у. Отначало той отказва да слуша, напъва се да поддържа ритъма, който Ева му предлага, но това става все по- и по-трудно, раменете му се отпускат, вътре в него се раздува един балон, който се опитва да го задуши, обхваща го подла слабост. Колкото и да се напъва, той не може да изгони от съзнанието си усещането за нещо неистинско, фалшиво, изкуствено... Кожата ѝ, допреди малко така свежа и приятна, сега му се струва синтетично гладка, като пластмаса. Изведнъж той си припомня, че не е мил зъбите си от доста време насам, по дяволите, как ли изглежда това от другата, от нейната страна? При това стомахът му, пълен с бира и паприкаш, започва да се бунтува, откъде се появиха всички тия газове, точно сега ли трябваше да му се случи такова нещо? Той с усилие потиска надигащата се отвътре паника, опитва се да замести липсата на ентузиазъм с рутина и техника, но това му се удава все по- и по-трудно. Подобно на детско хвърчило, постепенно губещо височина, той продължава да се носи над повърхността на отчаянието, но разстоянието до нея се скъсява с всяка измината секунда и катастрофата, това е повече от ясно, вече е само въпрос на време.

Не ще и дума, такова нещо не му се е случвало никога, тялото му изневерява за пръв път. Обхваща го подла смесица от гняв, срам и безсилие, той напразно си повтаря, че това рано или късно се случва всекиму, че е нужно само

да се успокои, да се отпусне, да престане да се страхува ... Напразно. Резилът не може да се прикрие, ето, тя вече е почувствала, че нещо не е наред и го придърпва към себе си, питайки шепнешком дали всичко е наред. Да, да, отговаря Боян, само че вчера карах колата толкова и толкова часа, сигурно съм малко уморен, но ти не се притеснявай, след малко всичко ще си дойде на мястото, аз не съм ти някое хлапе. Глупчо, шепне му тя гальовно, не се опитвай да ме лъжеш, аз виждам всичко, аз съм магьосница, друга някоя не те оставя на мира, затова си така объркан. Ах, глупости, опитва се той да протестира, нали ти казвам, ей сега ще мине, имай малко търпение ... Но тя вече запушва устата му с длан, притиска се по-силно до него и шепне: не се безпокой, аз ще ти помогна, ако само ми позволиш ... Хайде, отпусни се и не мисли за нищо, всичко е наред, не се страхувай, не се напрягай.

Боян се отпуска покорно. Мисълта, че жена ще го измъкна от блатото, не му е съвсем по вкуса, но няма как. На каквото си постелем, на такава и ще легнем, ако не искаше да се стига дотук, най-добре хич да не беше се захващал. Впрочем, от нея наистина се излъчва нещо много топло и гальовно, той вече не си спомня кога за последен път някой го е прегръщал и галил с толкова всеотдайност, почти по майчински. Постепенно напрежението му изчезва, обхваща го приятна умора, хей, това момиче май наистина е магьосница, гледай само какви чудеса прави с него, утре ще трябва да поговори по-надълго с нея ... Все пак той още се опитва да се съпротивява, ей така, заради едната чест, нали обеща, че ... О, майната му. Утре, утре, утре ...

Малко преди да заспи, вече в дълбока просъница, той едва успява да прошепне:

— Благодаря ти!

— Wanna try some¹?

Владко стреснато надига глава. Пред очите му се носи лека мъгла, май че попрекали с водката, пък и времето доста напредна, защо ли не послуша Теодора, която отдавна вече си легна? Но не, тия унгарци са страхотно готини, отдавна не е изкарвал такава приятна вечер. С леко усилие той концентрира погледа си върху дебелията, саморъчно направена цигара, която му подава някой отсреща.

— Съжалявам, не пуша — отговаря той с леко удебелен език, после започва да се смее на самия себе си. Каканиже като пелтек, ама че смешно ...

— Аз също — казва унгарецът. — Искам да кажа, не пуша тютюн.

Владко започва да изтрезнява, изглежда събеседника си изпод вежди, свива рамене.

— Това какво е, някаква дрога ли?

— Дрога? — унгарецът се разтриса от искрен смях, сякаш това е най-добрият виц, който е чувал от много време насам. — Само малко трева, човече, нищо повече. — Той небрежно сочи зад гърба си, където с големи червени букви на стената е написано:

„This is not Las Vegas! No fear and loathing here!²“

Аха, ясно. Докато една част от съзнанието му продължава да се противопоставя на това, което останалите части

1 Искаш ли да опиташ?

2 Това не е Лас Вегас! Тук няма страх и ненавист!

вършат, той протяга ръка, поема цигарата и предпазливо дръпва. Веднъж ... Пауза ... Втори път. Слава богу, не се закашля. Той вдъхва дима навътре, оставя го да стигне до дъното на дробовете, после подава цигарата обратно. Е, и това опитахме. Още един пирон в ковчега ...

— Дръж я, дръж я — бута унгарецът ръката му обратно. — Аз вече съм готов, след малко отлитам.

Владко се опитва да се противи, но междувременно първите вълни от сладко, отпускащо опиянение са достигнали онова място в мозъка му, където обикновено се намира отдела „отговорност“, а това значи: работното време свърши, Владко черпи, граби, народе! Той се ухилва доволно, присяда малко по-удобно и се приготвя за дълго, заслужено удоволствие, сладко подръпвайки от цигарката си.

Оттук нататък времето започва да се движи все по-бързо и по-бързо, по някакъв очевидно предварително начертан, космическо-митически, изпълнен с откровения и катаклизми план, който, ако и да не разбира напълно, Владко следва с толкова по-ярко демонстрирана готовност, черпейки огромно задоволство от неочаквано преоткритата си способност да захвърли всички условности на цивилизацията, за да се превърне отново в онова изпълнено с животинска енергия, огнедишащо, всеразрушаващо и всяващо ужас и почитание чудовище, което, както винаги е предполагал, живее дълбоко заровено вътре в него, някъде в областта на хипофизата, ако трябва да бъдем съвсем прецизни. Отделните спирки на неговото превръщане, макар и забулени в тайнствена мараня, могат, за целите на документацията, да бъдат описани приблизително така: зачесващи посещения първо до кухнята, където се намират

запасите от водка, после до тоалетната (нищо човешко не ни е чуждо, разбира се); допълнителни опити с различни субстанции, които му помагат да преодолее неприятната дистанция, разделяща го от домакините, доколкото от нея все още е останало нещо; опустошаване на единственото растение в апартамента, някакъв анемичен фикус, който и без това бере душа, т. е. действията на Владко, в един много определен аспект, могат да бъдат разглеждани като еутаназия; множество импровизации (най-вече фолклор, както български, така и унгарски), посрещани, поне в началото, с добронамерено любопитство. И накрая: вълнуващото, неповторимо и почти неопишуемо преоткриване на изложбата в задните стаи, при което, използвайки незначайно откъде намерилия се пожарогасител, той променя цвета на помещението с акуратност и щателност, на която, за нещастие, пречат само внезапно подивелите домакини — дребни, обуржоазени душици, както все пак се оказва в края на краищата ...

Утрото спуска милостива ръка над нощните страсти, покривайки с було от светлина онова, което тъмнината, с нейната дионисиева жадност, се е опитала да разкрие ...

Може би малко прибързано ...

Няма нищо по-празно от утро, на което липсва предходната нощ ...

Особено когато всичко, което човек среща по пътя си, са погледи, изпълнени с безмълвен укор, причините за който, уви, са напълно неизвестни.

Владко броди като сянка из коридорите на необятния апартамент, търсейки малко съчувствие или поне някакво обяснение за внезапната враждебност, с която се вижда

посрещнат от всички страни. Напразно — Боян на свой ред обикаля апартамента като лунатик, търсейки някакво момиче, Ева, която никой тук не познава, Теодора, заета със собствени грижи, само свива рамене и казва „После ще говорим“, а унгарците са непроницаеми като сфинкса от легендата.

Хаос.

Кошмар.

Титаник.

В главата му се мяркат отделни, несвързани помежду си кадри, останки от работната маса на режисьор-скъперник. Кадър в кафяво. Друг кадър в кафяво, по-тъмен. Кадър в черно ...

Липсва светлина, липсва и идеята зад цялото.

Андалузкото куче, без Бунюел и без Дали.

Раздялата преминава подчертано сухо, в тон на взаимна толерантност.

Все пак това е средна Европа.

Само Боян, сякаш навит с пружинка, не спира да се обръща и мърмори като луд под нос.

Сам си я запуших.

Сбогом, Будапеща.

Нищо повече не може да ги задържи където и да било. Красивите унгарски селца отлитат зад гърба им едно след друго, зовът на пустата им остава чужд, в главите им се върти само една мисъл, „у дома“. Отворили всички прозорци, те се носят през унгарските полета като камили, надушили вода ... Към къщи, към къщи! Най-последно.

Но, разбира се, реалността скоро си казва думата. На унгаро-румънската граница ги очаква огромна опашка от коли, нищо не се помръдва, никой не знае защо.

Сбогом, Европа.

Добре заварили, нашенски краища.

Чакането е доста мъчително, особено така на открито слънце. Те не разговарят особено много, жегата е прекалено мъчителна, пък и повечето думи, кой знае защо, им звучат някак прекалено употребявано. Вратите са широко отворени, но въпреки това едва се диша. Всички чакат. Няма как. Трябва да се чака. Такъв е редът тук.

Дали Бекет някога е бил по нашите краища, пита се Владко.

Мухи. Слава богу, и те са лениви, не причиняват чак толкова много неприятности. Хапват само от време на време, но без стръв, по комшийски. Пък и жуженето им звучи така приспивно, ако човек сложи вестник на лицето си, може дори да поспи няколко минути. На смени, разбира се — в колата няма достатъчно място и за тримата. Владко предлага скута си на Теодора, с малко напрежение, но тя, слава богу, приема. Така се спи по-удобно. После разменят места. Жестовете на другарство, макар и елементарно, му помагат да се чувства малко по-добре, пък и от време на време те придвижват колата напред.

И все пак тя се върти.

Часове по-късно, когато преминават границата, всичко им е вече толкова безразлично, че дори пропускат да се зарадват на великодушието на митничаря, който ги пуща без да проверява багажа, напук на всичките им очаквания. Късмет, това е всичко. Днес го имаш, утре го нямаш.

Каквото ти е писано и без това ще стане. Тъй се върти света по тия краища.

Румъния. Огромни сиви полета, сиви градчета, сиви села. Също като при нас. Паролата тук е „газ, дай повечко газ!“. Никакво спиране, не мога нищо да гледам вече.

Планини. Красиви.

Голяма работа, и у нас са красиви. Карай, карай, дано се свърши най-после.

Все пак се налага да се спира. Но кратко, колкото се може по-кратко. На бензиностанцията Боян подава заветните последни марки, румънците дори не го удостояват с поглед. Радвай се, че имаш марки, инак щеше да видиш бензин по другото пришествие ... Хайде, добър ти път.

Времето до другата, последната граница, изминава като насън — въпреки тукашните пътища, които са всичко друго, но не и приканващи към сън. Също като у нас.

Митничарят в Гюргево само клати глава — улучихте ме в добър ден, късметлии.

Родината ги посреща в тъмнина, но дори и тъмнината е по-друга когато си в къщи.

Бягайте, спасявайте се.

— Ох! Пак полиция.

Преуморен от дългия път, Боян гледа с тъпо примирение към светещата в тъмното полицейска палка. С един фар и без пари, в тъмното, с нашенски полицаи, по тоя забутан път. Въпреки че това сигурно трябваше да се очаква, той злостно псува съдбата.

— Как е, началство? — опипва той почвата предпазливо, подавайки глава през прозореца. Нищо не се знае, може пък и да извадят късмет.

Онзи се приближава мълчаливо, спира до колата, свети право в очите му с мощна лампа. Дълга, тежка пауза. Въздухът започва да цвърчи като масло в тиган.

— Фара ми изгоря преди малко, има-няма половин час — обяснява Боян свойски, все още надявайки се на чудо. — Току-що се прибирам от Германия, три дни съм карал без спиране, направо съм като пребит.

Полицаят продължава да мълчи.

— Прощавай, но ако може, да угасиш тая лампа — не издържа Боян на напрежението. — Много е силна, ще ми извади очите.

— Слизай от колата! Всички, всички! — изръмжава оня в отговор, без да угася лампата.

— Какво, какво?

— Слизайте всички! Темпо, темпо!

Изведнъж под носа на Боян се появява тежко, заплашително дуло. Той замира. АК-47, няма съмнение. Чакай бе, откога и полицаите ... Той се присвива като пред удар, почувствал, че нещо не е наред, но така или иначе избор няма, вратата се отваря, той протяга навън треперещи крака, оглежда се с плаха надежда в тъмното. Кой го караше да кара из тая пустош, сам си е виновен ...

— Ама тия са българи бе, Гуджо — обажда се някъде отзад един друг глас.

— Затваряй си чейнето! — излайва Гуджо през рамо, после се обръща към Боян и изревава с все сили: — Слизай, мамка ти ебавам!

— Чакайте бе, какво става тука? — подвиква Владко несмело изотзад. Боян се извърща, за да види какво става, но в този момент върху главата му се стоварва тежък удар, той подвива крака и се свлича на чакъла до пътя, разперил ръце като за скок.

Владко изплува от тъмното бавно, на тласъци. Нещо го дърпа назад, през цялото време му се иска да се отпусне и заспи отново, но той знае, че не бива, не трябва ... Дръж се, Владик! Малко остана, ей сега ще изплуваш. Дай, дай, дай още малко. Така. Дръж се сега.

Ау! Болката в главата го пронизва така ужасно, че за миг той отново изпада в тъмното. После се съвзема, отваря очи ...

Мъждива светлина, идеща някъде отгоре. Той полека обръща глава, надвива болката, поглежда към светлината. Груб, неизмазан бетонен таван, гол кабел, фасунга и крушка, нищо повече. Той продължава изследването си, опитвайки да върти само очи, за да си спести болките. Въпреки това от усилието му прилява, той се принуждава да спре за миг, за да си поеме дъх, преди да се е опитал отново.

Рафтове. Множество рафтове, пълни с различни кутии и инструменти, това май е килер ... или по-скоро гараж, да гараж е, няма съмнение.

Той обръща глава в другата посока и изпъшква отново, тоя път не само от болка. Недалеч от него, само на метър-два, се вижда задницата на Реното, тяхното Рено. А до него на пода, сгърчен като ембрион, лежи Боян. Цялата му коса е покрита със сплъстена кръв, ръцете му са закопчани с белезници, прехвърлени през един от краката на рафтовете.

Само без паника, само без паника. Бавно, бавно, бавно. Само без паника.

Владко чувства как цялото му тяло трепери — несдържано, като в треска, противно на всички опити да се успокои и вземе в ръце. Зъбите му тракат, главата му бучи, ще се пръсне.

Само без паника. Само без паника.

Той се опитва да се помръдне, това му се удава, но само донякъде. Дясната му ръка, също като при Боян, е закопчана в гривната на белезници, другата гривна е заключена около крака на рафта. Той подръпва внимателно, стараяйки се да не вдига шум. Никакъв шанс, тоя рафт сигурно тежи неколкостотин килограма. Ония, разбира се, са помислили за всичко.

В този момент някъде отдясно, през две или три врати, се чува звук, който смразява кръвта му.

Някой вика. Реве и пищи като приклещено животно, което вижда ножа.

Той изръмжава приглушено, преобръща се на една страна, изправя се на колене, бавно, бавно, бавно... Очите му се пълнят с кръв, по гърба му потича свежа топла струйка, но всичко това вече няма никакво значение, сега цялата му сила е съсредоточена само в една посока. Той застава на колене до първата лавица, подпъхва гръб под нея, после предпазливо натиска нагоре.

Никакъв шанс. Рафтът не помръдва дори на милиметър

Ревът оттатък вече е затихнал, сега се чуват само мъжки гласове, които се кикотят несдържано.

Владко отново натиска. Желязната рамка безжалостно се впива в гърба му, май след малко ще го пререже на две, но и това няма значение, той продължава да натиска, ау-у-у-у-у...

Нагоре, нагоре, нагоре ...

Някъде над главата му започват да се преобръщат железни предмети, пред очите му отдавна вече е черно, той не вижда нищо, но продължава да натиска с упоритостта на сомнамбул.

Нагоре, нагоре, нагоре.

Тряс! Отгоре пада нещо тежко, ония отгатък сигурно вече са го чули. Още малко, а-а-а-а!

Когато отново идва на себе си, белезниците висят на ръката му, свободно. Той не знае колко време е изминало, гърбът го боли така, че не може да се изправи напълно, но вече нищо няма значение. Пръстите му сграбчват една метална щанга, която се валя наоколо, той се изправя, подпирайки се на нея.

Така. Сега, само да стигне до там ...

Той се подпира на колата, прескача Боян, който лежи все така неподвижно, прави предпазлива крачка към полуотворената метална врата. Дали ще изскърца?

Слава богу, не. Врата се движи леко и безшумно, откривайки не дълъг коридор.

Владко се влачи по стената, оставяйки зад себе си размазана червена ивица.

Преди да отвори вратата, той се спира, поема дълбоко дъх и се вслушва. Нещо отгатък скърца ритмично, чуват се стонове. Инак цари тишина.

Хайде, с Бога напред.

Той ритва вратата с все сила и се хвърля в полуосветената стая, размахвайки щангата.

Разголените крака на Теодора матово просветват в тъмното. Единият, с бръсната глава, държи ръцете ѝ, между

пречките на стар железен креват, другият се е проснал върху нея и ръмжи като звяр. Владко прави крачка напред, после още една, замахва като насън ... Щангата хлопва тежко върху главата на онзи, който лежи върху Теодора, той пада настрана без да издаде нито звук. Другият е бърз като котка, той отскача назад, в ръката му проблисва нещо ...

Владко крачи към него без да бърза, и без това по-бързо не може. Чува се оглушителен гърмеж, лявата му ръка изтръпва, но той все пак успява да го достигне, щангата се спуска над ръката с пистолета, някак бавно, като на кино ... Онзи реве, пистолетът пада на земята ...

В следващия момент бръснатият се хвърля напред, двамата падат, главата на Владко тежко изтрополява на бетонния под. Той се опитва да се съпротивява, но силите го напускат окончателно, ръцете на бръснатия се вкопчват около врата му като стоманени гривни ... Х-х-х-х... Край, свърши се.

Малко преди да изгуби отново съзнание, той успява да види как онзи внезапно се килва напред и пада върху него, но по това време вече нищо не може да го учуди. Владко се отпуска и потъва обратно в тъмното. Добре дошла, тъмнина.

— Дръж се, дръж се! Само още малко. Владенце, миличък, дръж се, не умирай точно сега! Моля те, моля те, не точно сега!

Той отваря очи — бавно, много бавно, разбира се, но все пак успява да ги отвори. Теодора се е привела над него и бърше лицето му с омазан парцал, който отвратително мирише на бензин. Ако не беше тая миризма, той сигурно никога не би се събудил отново.

— Добре, дръж се сега, по-бързо, по-бързо. Тия не са сами, след малко ще довтасат и другите, трябва да бягаме колкото се може по-бързо. Хайде, напъгни се малко, ето така. Аз ще ти помагам, така, раз, два, три. Добре, само не падай, моля те!

Той прави механични крачки, увиснал на врата на Теодора, по-скоро носен от нея, отколкото движещ се по собствена воля. Все пак те успяват да прекосят коридора, отново са в гаража, Боян все още лежи неподвижно на пода. Дали е жив? Владко го прескача и с помощта на Теодора полека се нахлузва в колата. Слава богу, ония са изпразнили всичко отзад, инак едва ли щеше успее да се набута в оная теснотия. Той се отпуща на седалката, затваря очи.

Ах, Теодора вече влачи брат му. Той гъшка, значи е жив. Откъде ли е намерила ключовете? Тя винаги си е била умница. Дръж се, Доре! Аз съм с теб.

Сега идва най-страшното. Трябва да отворят вратата и да изкарат колата навън, в тъмното. Кой знае какво ги очаква там. Ох, така съм уморен. Боян виси на предната седалка като труп, само ѝ пречи да кара, трябваше да го сложат отзад, но сега вече е прекалено късно.

Колата пали от първия път. Ей това е, да си имаш работа със западна техника.

Теодора кара предпазливо, на малка скорост, за да не вдига шум. Заобикаля ги гора, не особено гъста, но дърветата са високи и прави, навярно млади дъбове. Колата се носи по грубия черен път като ледоразбивач, подскача насам-натам с трусове, които го прехвърлят между различните кръгове на ада, но той стиска зъби и се бори. Няма да я остави сама. Няма. Точно сега няма да я остави сама.

Врум-м-м-м! Някъде изотзад, най-много на километър-два, изведнъж се чува ръмженето на мощен мотор, той чува как Теодора псува тихо, но отчетливо и грубо, като мъж. Зад гърба им просветват силни фарове, сега вече няма нищо за губене. Тя превключва скоростите и дава отчаяно газ, дръж се, малка машинке! Колата подскача, тоя път наистина, той няма време дори да се улови за нещо и се мята насам-натам като парцал...

Джипът сигурно ще ги застигне, това е ясно, вътре вероятно работят поне двеста коня, но и до пътя остават най-много петстотин метра, ако успеят да излязат на асфалта, може и да стигнат до следващото село. Разбира се, че ще стигнат. Сега не е време за съмнения. Разбира се, че ще стигнат.

И в този момент, като малки, но ярки и заслепяващи взривове, в съзнанието му започват да избухват познатите дразнещи думички:

„Темный человек с горящим факелом ... бежал по улице в скучную ночь поздней осени ... Маленькая девочка увидела его из окна своего дома ... проснувшись от скучного сна ...“

Да, да, да! Знам, че няма да ме оставите на мира, знам, че нарочно дебнете всеки миг, в който можете да ме подразните, идиотчета такива! Но сега нямам време за вас, хайде, изчезвайте! Марш отгук, чувате ли!

Но думичките не само не изчезват, а, напротив, продължават своя монотонен, дразнещ танц някъде вътре в чере-

па му — свещ, проблясваща в издълбана тиква, неговата собствена, шизофренична версия на Halloween.

„Потом она услышала сильный выстрел ружья и бедный грустный крик — наверно убили бежавшего с факелом человека ...“

Ах! Но това е ...

Платонов! Андрей Платонов!

Той е така изненадан, че в първия момент дори не разбира какво точно му се е случило. Името стои пред него, изписано с ярки и големи букви, като на черна дъска — и въпреки това все още му е трудно да повярва, че най-после се е освободил от тежобата на това преследване. Подобно на човек, прекарал твърде дълго време затворен, той изведнъж започва да се страхува от това да излезе навън, да подиша свободно, да се движи, да взема решения ...

В следващия момент радостта го застига като гръм.

Най-после! Най-после успя да го улови! Напук на всичко, успя! Сега вече всичко ще бъде наред, всичко ще се подреди от само себе си, всичко ще потръгне ... Сега вече нищо не му пречи да бъде истински щастлив. Най-после!

Той затваря очи, за последен път напряга сили, съсредоточава цялата си, вече неизчерпаема енергия, в една посока, в едно-единствено желание — и сякаш понесена от огром-

на ръка, колата изведнъж се понася с удвоена скорост, лека и неудържима като сянка на птица. Като мисъл. Като мечта.

Владко се усмихва блажено и се килва назад в най-последно заслуженото, макар и изпълнено със застрашителна тъмнина спокойствие.

Някъде изотзад, злостен като тежко минало, отчаяно ръмжи изоставащият джип.